

Jocurile Daniei

Anton Holban

Jocurile Daniei

Jocurile Daniei
de Anton Holban

I

Cu frenezie m-am apropiat de Dania. În definitiv, a trecut foarte puțin timp de când o cunosc, abia câteva luni, și sunt între noi intimități foarte înaintate. Sunt întreprinzător. Mai ales, ținând seama că întâlnirile noastre sunt rare. Totodată, ea este timidă, n-are nici o îndrăzneală: lasă timpul să treacă. Temperament oriental. Orele și zilele lunecă peste ea fără să facă vreo reflecție despre trecerea lor. Când îi atrag atenția, o cuprinde o grabă, binefăcătoare pentru mine, dar nenaturală. Totuși, pare ciudat, la început ea a avut curajul să se apropie de mine. Mă aștepta de prea multă vreme ca să mai fie timidă, aproape a pus mâna pe mine și mi-a spus pe nume chiar la începutul cunoașterii, atât de repede că am rămas pe gânduri, oricât ar fi părut ea de curată. M-a așteptat înainte de a-mi cunoaște chipul. Este fantastic ce lipsită de orice realitate e mintea ei. Existam pentru ea ca o fantomă. O impresionase cele ce scrisesem, cu toate că porneam de la o experiență pe care n-o avea. De câte ori era liberă, rar, mă imagina. Odată a ieșit pe stradă... ca să mă întâlnească ! La un concert, la fel. Bineînțeles, numai locul unde m-ar fi putut găsi îi era suficient, sau locul unde presupunea că m-ar putea găsi. Cred că aceste avalanșe sentimentale către mine aveau epoci. O obseda altceva un timp sau pleca în străinătate: atunci uita complet. Cine știe ce eveniment neînsemnat mă readucea în mintea ei.

Cunoștința noastră se făcu straniu. Amicul Conitz îmi spuse : „Vrei să te duc în vizită la o duduie ? Te admiră foarte mult și, fii fără grijă, nu-ți va cere nici un volum." „Este amuzant !" Peste două zile, la ora cinci. Conitz a fost exact la întâlnire. Am luat un taxi care ne-a dus pe străzi necunoscute, dar am ajuns repede. Cine, la ce casă ? Indiferent, nu-mi puneam prea multe întrebări.

Dania trăiește într-o lume abstractă, inaccesibilă, și realitatea o deziluzionează. O întâmplare mă va face mai explicit. A trebuit să plece la Brașov pentru două zile. Bineînțeles, despărțirea între noi, la telefon, s-a făcut cu multă tristețe. Nici când, prin spațiu, n-au plutit cuvinte mai tragice. De la Brașov, Dania nu mi-a telefonat, căci „n-a putut rămâne deloc singură". S-a întors, cu trenul cel dintâi posibil. La întoarcere (Mady mi-a povestit, erau împreună), trepida ca să ajungă mai repede. La fiecare stație întreba : „Voi putea oare să-l văd astăzi ?" Ceea ce era destul de complicat. Seara putea să mă primească, căci se găsea singură, dar era prea târziu. Nu știa dacă o să mă găsească acasă când o să mă cheme la telefon, și nici dacă telefonul meu va fi liber, ca să-mi vorbească. Așteptare înfrigurată de fiecare moment. Imediat ce am fost chemat, am plecat la casa ei, fără să țin seama dacă eram îmbrăcat bine sau bărbierit. Am găsit-o așteptându-mă la fereastră, de nerăbdare, niciodată nu mi-a mai apărut atât de frenetică. Dar neînțelegerea creștea între noi pe fiecare clipă. Gândeam probabil, chiar dacă nu era lucidă de acest gând : „Numai așa ești tu ?" Îmi dam seama de ora târzie și voiam să plec. Dania mă reținea, dar parcă numai pentru că știa că trebuie să mă reție. Gândisem : singurul mijloc de a-mi ține prestigiul în ochii Daniei e de a nu apare deloc. Puteam să mă mulțumesc cu atât de puțin ? Și cât timp ar fi durat starea ei de așteptare a mea ? Pricepeam că-i produsese o deziluzie. Nu din cauza mea, oricât de puțină încredere aș fi avut în mine; din cauza structurii ei, care nu suporta realitatea. Eram rușinat de ce neînsemnat îi apărusem. Aveam un gând consolator: poate că era obosită.

Tocmai pe când am cunoscut-o, Dania era pregătită să plece în străinătate. Astfel, a trebuit să ne împrietenim repede, nu aveam timp. Chiar de la prima întâlnire erau fire invizibile între noi. Fiecare cuvânt avea un sens. Dania a avut curajul să puie mâna pe mine, într-un fel care mi s-a părut surprinzător când am reflectat de ce puțin timp ne cunoaștem. S-a scuzat, o secundă după ce a făcut gestul : „Dar eu te aștept de o eternitate !" Este aceasta o scuză ? Înțelegerea noastră s-a făcut imediat. Gândeam în același fel. Sau n-o surprindeau gândurile mele. Am descoperit imediat că avem poftă unul de altul. Și a plecat. Au dus-o mulți la gară. Eu singur n-am putut-o duce. Am reflectat chiar de atunci : „Parcă sunt o rudă săracă pe care o primești numai pe scara de serviciu". A protestat, dar mai târziu

am înțeles că nu trebuie să cred în această protestare : „Nu e adevărat ! Dar ce puteam face ?” După ce a plecat (eu am cerut adresa din Tirol. Cum nu s-a gândit să-mi dea ea însăși adresa ?) i-am scris scrisori frenetice. Nu mă sfiam să-i fac declarațiile cele mai aprinse. Nici un răspuns. Îi purtam ranchiun pentru ușurința cu care putea face o călătorie atât de frumoasă. Atunci concertul simfonic de la București a fost condus de Molinari. I-am spus : „Orchestra devenise diafană, unduioasă, făcusem din sunete o rochie pentru tine”. Îmbrăcasem une jeune fille^[1]. (Observasem ce însemnătate aveau pentru viața ei rochiile.) Nici un răspuns. I-am trimis imediat prima scrisoare, și alta după câteva zile, și alta după o săptămână. Nimic. Eram disperat și umilit. O văzusem amețită de bucurie că mă cunoscuse. La despărțire îmi dase o sărutare, ca ceva care nu îi este în obicei, arăta că totul va fi durabil. În lipsa Daniei am cunoscut-o bine pe vară-sa, Mady. Ne întâlneam la întâmplare, pe străzi umile, fără să ținem seama de vreme, călcând uneori prin noroi, îmi spuneam toată indignarea pe Dania. Mady mă încuraja cum putea mai bine : „Așa este ea, nu trebuie să te superi. N-are obiceiul să scrie, este prea complicat pentru dânsa așa ceva. Își iubește familia, totuși, uneori este plecată pentru foarte multă vreme și nu scrie un rând. Trebuie să te deprinzi cu sufletul curios al oamenilor. Asta nu împiedică pe Dania să fie fidelă.” Mă consolau pentru ziua aceea vorbele lui Mady. Dar a doua zi neliniștile reîncepeau. Nu mai aveam curajul să mai scriu. Parcă aș fi adresat scrisoarea lui Dumnezeu. Și totuși, aveam expansiuni către ea, eram gata să-i accept orice scuză. Am fost la un magazin de muzică și am luat cântecul lui Brahms, Gute Nacht, mein Kind^[2]. I l-am trimis fără să scriu vreun cuvânt. Cât poate face până în Tirol ? Când îl ia poșta de la cutia mea ? Când va fi în mâinile ei ? Aceeași hârtie care fusese la dispoziția mea... o invidiam văzând ce simplu, numai cu niște timbre, poate face o călătorie atât de complicată. Azi o are ! La ce oră ? Se întrebă Dania de la cine poate să fie ? Bănuiește, desigur. Poate poșta merge mai încet ? Să las să treacă mult timp. O vedeam pe Mady, căreia îi spuneam isprava ce mă calmase pentru câteva zile. Dar Mady mă anunță : „Știi că Dania nu mai este în Tirol. A plecat la Nisa de câteva zile.” Și notele mele muzicale ? Ce s-a întâmplat oare cu ele ?

Și mult timp între noi, aproape două luni. Numai de la Mady puteam afla câte o noutate, pe care și ea o știa printr-o a treia persoană, nu de la vară-sa personal. Mă întâlneam de câte ori era posibil cu Mady. Ce admirabilă fată este Mady ! Numai de 16 ani, și atât de înțeleaptă, știind atât de multe lucruri ! În stare să privească viața în față, fără nici o asemănare cu Dania. Când îi va da iubitul ei o întâlnire, desigur că nimic pe fața pământului n-o s-o oprească să meargă. Cu orice risc ! Ce minunat este acest curaj la o femeie: pentru o dragoste, cu orice risc. Având ele de pe acum sentimente cărora le rămâne credincioasă, oricât de mult timp ar trece. Dar, bineînțeles, scuza și ea, ca toată familia ei, firea Daniei, prițesa care pretinde orice, poți să-i dai oricât fără să-i ceri nimic în schimb.

Dania trebuia, în sfârșit, să se întoarcă. Dacă aș fi știut ce va urma, aș fi putut cu ușurință să mă consolez în timpul lipsei. Căutam mereu o explicație pentru tăcerea Daniei, dar, după ce am revăzut-o, am știut că era normal să se întâmple așa. Un telefon neașteptat : „Eu sunt, Dania, m-am întors !” Nu știam ce să spun și nu se potrivea să fiu la telefon atât de încurcat. M-am scuzat mai târziu : „În momentul acela nu mă gândeam decât că sunt nebărbierit și că nu pot să-ți vorbesc așa”. Prețiozitate nepotrivită între doi iubiți care nu s-au văzut de atâta vreme. A răspuns bine : „Asta e tot ce-ai gândit când te-am chemat !” Dar reflecția mea se potrivea cu felul ei fals de a duce viața, cu parfumul mereu schimbat, cu toaletele nenumărate. Și altădată, când am cunoscut-o mai de aproape, prima oară când un bărbat s-a încumetat să se strecoare printre secretele ei celei mai ascunse, când s-a zbătut în prada celei mai puternice senzualități care acoperea orice sfială, după ce ne-am desprins unul de celălalt, ea a reflectat: „Și tocmai astăzi nu ești bărbierit !”

Dar povestea cântecului lui Brahms nu s-a terminat încă. Mai târziu Elisabeth Schumann a dat un concert la noi. Eram amândoi în sală. La urmă s-a aplaudat, s-a cerut „bis”. Eram în grupul care aștepta în picioare să se mai cânte o bucată, iar Dania era lângă mine. Și Elisabeth Schumann a bisat Gute Nacht. Credeam că o astfel de întâmplare trebuia să ne lege pentru totdeauna...

O așteptam fără încetare în tot timpul absenței ei. Și nici un semn. După câteva zile, când făcusem socoteala că trebuie să-mi scrie, m-am dus fără de nici o bănuială, surâzător de succesul meu sigur, la cutia de scrisori. Apoi la factorul următor și la al treilea. Am început să-mi dau singur explicații : poate că număraseram eu greșit. Să cerem informații. Din prima zi nu-mi scrie, sunt prea pretențios. Poate că nu mi-a reținut bine adresa. Sau s-a pierdut

scrisoarea... Sau... Nu înțelegeam. Plecase cu o nespusă părere de rău. N-avea nici o curiozitate ? Florile pe care mi le lăsase ca o mângâiere nu se uscaseră încă de tot, și eu eram neliniștit, căutând să pricep, uneori indignat. Mady a spus : „Așa e ea !” Cum așa ? Adică este inutil să aștept un semn ? In fiecare zi, inutil ? Voi vedea factorul venind și nu-i voi ieși în întâmpinare ?

Grămezi de zile. Ce făcea ea în momentul acela, când eu mă plimbam sub ploaie, în frig, prea zăpăcit pentru ca să-mi fi încheiat toți nasturii de la palton ? La un teatru ? La un ceai ? Invitată ? In orice caz, nu chinându-se singură... Ceva elegant : are Dania destule rochii ca să se îmbrace pentru fiecare recepție. Să poți asista, cum numai la cinematograf se poate face, la două scene aproape în același timp. Viața mea și viața Daniei. Ce rușine ! Obsedat în această măsură de o păpușă ! Și iar o întâlnire cu Mady. Mergeam la întâmplare, fără frică să ne vadă cineva, orice timp ar fi fost. Mady se preta la frenezia mea, la întrebările care nu mai conteneau. Totuși, suportam. Era miezul iernii, treceau zile scurte, întunecoase, meschine. Dar când a fost prima zi de primăvară, când soarele a strălucit pe frunze, pe drumuri și pe oameni atunci am socotit că tăcerea Daniei este haină, că denotă cea mai deplină uscăciune sufletească și că mă voi răzbuna. Eu nu uit niciodată nimic. Oricât am fost mai pe urmă de prieteni, oricât de bine ne-am simțit împreună, țineam minte că Dania mă umilise odinioară. Și deseori, ca s-o pedepsesc, îmi treceam timpul cu o altă femeie, imediat ce ne sărutasem împreună (știam ce greu ar suporta așa ceva), dar nu îndrăzneam să mă răzbun decât în ascuns, pentru satisfacerea mea. Apoi, Milly...

Uneori, chiar în fața mea, Dania își organizează ziua următoare: să facă o excursie sau o vizită, sau să se întâlnească cu cine știe care cunoscuți. Era vădit că eu nu puteam face parte, ca strein, între prietenii ei vechi, sau între rudele ei. Dar Dania nici nu se gândea la mine. Discuta planul cu aprindere, își propunea toate bucuriile. Chiar dacă planul nu se îndeplinea mai târziu... Am făcut și eu o excursie în munți, iarna, ca să semăn puțin cu Dania. Eram numai eu, cu galoși și cu palton, observând pe ceilalți, invidios, căci îmi examinam neputința, neîntrerupându-mi nici un moment gândurile, ridicol. Dar la întoarcere Mady mi-a spus : „Dania nu mai e în Tirol. E la Nisa !”

Dania face sport, din cauza asta o duc iarna în Tirol. În localități de care eu nu am auzit, dar care trebuie să fie celebre pentru lumea elegantă care vine acolo. Această ființă delicată, fără energie, în voia tuturor influențelor, este în stare să stea vreme lungă în aerul rece, cu urechile și nările înghețate. Și trebuie să mi-o închipui scoborând pe schi pante periculoase cu multă dexteritate. Sporturile, sporturile de iarnă acum ! Poate fi un dușman mai periculos pentru dragostea mea ? Căci eu mă plimbam torturat, învârtindu-mă de o mie de ori împrejurul mesei, schimbând nenumărate discuri de patefon, dar fără să le ascult decât foarte vag muzica, sau schimbând noaptea posturile de radio, fără de nici o alegere ; mergeam pe afară fără să știu dacă e cald sau dacă plouă, nu mai recunoșteam oameni, sau îi priveam cu un surâs absent care-i ofensa; și adormeam fără să bag de seamă dacă am mâncat, numai mestecând niște bomboane sau niște sâmburi de dovleac, o coajă de pâine, nu pentru că mi-a fost foame sau mi-au plăcut, ci pentru că erau la dispoziție, îi găseam după ce făceam un ocol prin cameră. Și schimbam gânduri, presupuneri, mă obseda câte o idee, renunțam la ea. Și dincolo, Dania, în aerul sănătos, simplificându-și preocupările, căci n-are rost în frig și în peisagiul magnific să ai obsesii, nostalgii, să construiești o amintire depărtată. Nu mai există nimic pe lume decât Dania pe drumuri halucinante, mereu în altă parte, cu alți oameni, toți prieteni buni, dar printre ei și cu același om care se întâmplă să nu lipsească. Și apoi mâncările succulente, din care Dania mănâncă din toată inima (tocmai așa !), vinul ; și gluma simplă a celor care se simt foarte bine, și pe care o primești fără de nici o reflecție și fără de nici o sfială. Totul cu bani mulți, fără de nici o economie. Atunci am fost la Noua, lângă Brașov. În excursia aceea am priceput viața pe care o duce Dania, fără de nici o legătură cu mine, și că nici măcar nu-i pot face un reproș, și ar fi fără sens să intre în camera ei și să-mi scrie. Pe colinele de la Noua lunecau pe lângă mine, îmbujorați de sănătate și de fericire, cu gurile întredeschise, perechi de sași, și continuau să stea de vorbă în mers. La cabana de la Noua lumea intra și ieșea, apărând pentru prima oară în viața mea și dispărând pentru totdeauna. Am auzit câteva nume proprii, dar cine mai are răbdare să se gândească la ele ? Sănătoși, roșii, punând fără ezitare mâna goală pe zăpadă. Și Dania ?...

Un fluierat de tren. Dania pleacă. Așa cum face ea, nefiind gata la timp, neștiind cum să-și facă bagajele și cu o lume de necunoscuți care o conduc la gară, printre care eu nu am dreptul să fiu. I-am dat cu o zi înainte o carte la care țin

foarte mult, Dominique. Cu foarte multă greutate am găsit această carte la librăriile din București. Din timpul ei de petrecere în străinătate, trebuia să păstreze puțin și pentru mine. Mi-a spus mai târziu : „Am început pe Dominique într-un Palace de la Nisa. Îți închipui ce înseamnă aceasta, ce atmosferă prodigioasă ?” Dar nu știu cât timp a avut Dania să-și continue lectura atât de intimă acolo, căci cartea aceasta pretinde un decor mai firav. Am pus cartea într-un pachet și am rugat-o să deschidă pachetul numai după plecarea trenului. Știam că o s-o facă curiozitatea să deschidă neapărat pachetul și că va găsi și câteva rânduri de la mine, un ultim rămas bun... „în momentul când citești, ești mereu tot mai departe, auzi zgomotul trenului. Localitățile aleargă pe lângă tine, eu rămân tot mai la urmă. Dar nu fi de tot supărată, privește alături : m-am ascuns printre obiectele tale”... Pe atunci eram destul de naiv ca să cred că Dania trăia această plecare cu mare disperare și că eu trebuie s-o consolez. (Cât a lipsit, Dania n-a dat nici o veste. O dată a vorbit cu Mady la telefon, dar cred că o impresiona mai ales distanța de la care putea vorbi atât de ușor. N-a pus nici o întrebare care să mă privească. Mă consolam: poate că era cineva lângă dânsa și nu putea să întrebe Și o carte poștală pentru Mady: „Inima mea tuturor acelora care-mi sunt dragi”... Mă plângeam lui Mady că aceste cuvinte se puteau adresa la prea multă lume. Mady mă consola: „Ești un prost dacă nu pricepi că numai pentru tine au fost scrise !”)

Pe când era Dania în Tirol, am încercat să fac schi. M-am grăbit să cumpăr costum și schiuri pe când nu ninge încă, și multă vreme, spre amuzamentul tuturor vizitatorilor, aparatele de lemn inutile tronau în camera mea. Și soarele mereu cald, în timp ce în Tirol zăpada acoperea spațiul. Milly mi-a adus în glumă o păpușă mică de pom de Crăciun, un Moș Crăciun aranjat pe niște schiuri de chibrit. Dar la el totul se rezolva mai ușor. Barba albă imensă putea să-i servească drept zăpadă. Mi-am atârnat jucăria de lampă și acum Moș Crăciun oscilează perpetuu, patinând pe aer. În timp ce schiurile masive de om mare continuă să fie rezimate de dulap.

În sfârșit, am putut pleca la Predeal. Câțiva prieteni pe care i-am întâlnit au vrut să mă învețe, dar eram prea intimidat ca să accept pe cineva. Pe locul cel mai singuratic încercam să fac de o sută de ori același drum. Căzături la fiecare pas și lașități când te înspăimânți de cel mai mic obstacol. Unul dintre schiuri mi s-a desprins de picior și m-am căznit o mulțime ca să-l prind. Mă așezam pe zăpadă, dar mă încurcam în cele două lemne, îmi scoteam mânușele, dar îmi înghețau degetele. Împrejur, oameni mulți, toți mai pricepuți decât mine. Iată ce organizasem ca să nu fiu de tot inferior Daniei ! Hotărât, sufletul meu e prost construit. Cred că eram singurul care, cu tot frigul și zăpada, continua să se examineze. Teama de a nu importuna pe cineva. Și dacă veneam la vale, mereu găseam în drum o trăsură sau un om, căruia n-aveam curajul să-i țip să se dea la o parte. În timp ce eu, asemeni unei gelatine, aș fi continuat să cobor. Experiența mea de sportiv... Iar renunțarea a fost tragică, parcă ar fi fost vorba de un fapt important. Și avusesem răbdare, întârziasem destul pe colinele de la Predeal.

Abia la București, în drumul de la gară acasă, pe când lumea mă privea cu curiozitate, am redevenit sportiv. Dar încercarea mea a fost un faliment. Știam că nu mai trebuia să fac astfel de eforturi de care eu nu eram capabil. În cameră mi-am regăsit pe Moș Crăciun atârnat de lampă, care schia neobosit prin aer...

Are Dania în valiză rochii destule și pentru Tirol, și pentru Nisa. În grupul de schiori, un domn tocmai se pregătea să-și dea drumul pe pantă, sigur de el, parcă neavând altă preocupare pe lume decât schiul. Tocmai pe când își privea drumul pe care avea să coboare, complect neatent la altceva, fluiera o temă din Beethoven. Temă rafinată, care m-a făcut să cred că n-a fost reținută din întâmplare; domnul cunoștea muzică bună. Deci, chiar în toiul sportului, mai sunt reminiscențe din viața noastră trecută ? Aș vrea ca înainte de a porni cu schiul Dania să pronunțe involuntar numele meu.

Chiar înainte de plecarea Daniei în străinătate, am știut ziua și ora când voi vorbi la radio. Un mijloc prodigios de a corespunde. Dania să-mi audă vocea, suflul, ideile, de la distanță, din locul unde se afla, despre care nu știam aproape nimic, nici numele bine. Într-o cameră necunoscută, cu obiecte care pentru închipuirea mea luau în fiecare clipă altă înfățișare, Dania avea să fie atentă la radio București. Eu aveam numai să mă bucur că ea mă ascultă undeva, în timp ce ea putea să mă audă chiar, să discute cu surdul care va sosi pe unde în viața ei de departe. Dădeam eu mai mult, dar n-aveam importanță. Mijlocul acesta se potrivea cu temperamentul Daniei. În seara hotărâtă am vorbit cu mare emoție, căci o simțeam pe Dania ascultând. Fiecare vorbă, fiecare intonație. Am făcut chiar, în timpul

vorbei, un semn, pe care Dania ar fi trebuit să-l înțeleagă negreșit, un dar prețios trimis prin aer. Dar am aflat târziu de tot, când Dania s-a întors și când chestiunea radioului își pierduse orice actualitate, că ea nu m-a ascultat. Nu i-am cerut explicații, căci m-au durut motivele pentru care n-a fost în stare să mă asculte. Pentru că tocmai atunci n-a avut radio. Sau era cu alții la un loc, și s-a intimidat să caute postul București. Sau tocmai atunci a trebuit să meargă într-o excursie. Sau n-a fost exactă la oră. Semănăm cu un om care se gătește îndelung pentru un bal, se bărbierește cu nespună băgare de seamă, își așează fiecare fir de păr și fiecare cută la haină, își face chiar, ca niciodată, unghiile cu oja. Și, sosind la locul întâlnirii, constată că luminile sunt stinse, camerele pustii, balul amânat.

Dania are plicuri și scrisori foarte elegante, aduse desigur din străinătate de la magazinul cel mai la modă și cel mai scump. Hârtia este prețioasă, poartă un nume rar, pe care nu-l mai țin minte, iar inițialele (trei, căci Dania nu poate renunța la numele din mijloc, scris cu un y) sunt lucrate cu mare artă. Scrisul ei este mare, cu litere ascuțite, ocupă loc mult și încapă foarte puțin pe foaia de hârtie. De fapt, i-am văzut puțin scrisul, căci a ezitat chiar de la început, când trebuia să-mi dea o adresă, și apoi rândurile pe care mi le-a trimis au fost rare, și s-au terminat repede. Nu din prudență, căci nu șovăie să-mi trimită cele mai mari declarații. Un „iubite” începe. Din incapacitatea de a găsi hârtia, tocul, marca sau cuvintele, întârzie să scrie, cum întârzie să-și aranjeze părul în oglindă, și când, în sfârșit, se hotărăște, o întrerupe cineva, și hotărârea e lăsată pe o altă zi. Aceste domnișoare cu scrisorile foarte elegante scriu foarte greu. Și niciodată nu s-a priceput Dania să-mi trimită câteva rânduri întâmplătoare, scrise pe prima hârtie care-i iese la îndemână, cu adresa incompletă și cu vorbele confuze, numai pentru că îi e dor și nu mai are răbdare să aștepte. Mă plâng. „Niciodată n-ai fost frenetică la fel cu mine, și a trecut timpul peste tine fără să observi”. Azi, mâine, poimâine, nici o diferență. Și totuși, când stă lingă mine n-are nici un moment de repaos. Fruntea i se încruntă de mai multe ori, își agită mâinile, balansează picioarele. Dar altul este motivul : sângele curge, carnea strigă, adolescența Daniei s-a terminat, acum are nevoie de bărbat.

Dania este evreică și eu sunt creștin; iată o problemă între noi. Am fost totdeauna incapabil să fac astfel de diferențe. Mi-au displicut evreii murdari, fricoși, tulburi. Dar mi-au displicut la fel și românii superficiali, șmecheri. Dar n-am știut că la anumite momente se pune chestiunea și pentru acei care nu se interesează deloc de ea. În casa Daniei nu se observă deloc că ea e evreică. Și așa fi observat imediat asta, căci mă dureau orice distanțe așa fi găsit între noi. Numai din pricina aceasta am căutat să-mi spun câteva păreri intime, la care de altfel nu țineam prea mult. „Ce nu-mi place la evrei este că sunt ascunși, incapabili să se dăruiască total, cu naivitate. Cunosc explicația : au avut atâtea dezamăgiri, încât nu mai au nici o încredere, sunt prudenți. Ar trebui lotuși, față de mine personal, de pildă, să nu aibe nici o teamă. Procedând altfel, demonstrează că sunt proști psihologi.” Am pornit să discut așa, numai ca să nu ne separe nici un subiect însemnat, pentru ca să mă conving că suntem destul de buni prieteni ca să n-avem îngrădiri în conversație. Dania nu m-a contrazis. A tăcut după obicei. Am renunțat eu la teoria mea, cum fac de câte ori Dania tace. Subiecte întunecate rămân astfel între noi. Dar Dania nu are nici o părere, căci ea este incapabilă să aibe ceva fix în mintea ei. Odată, când era îndrăgostită, m-a dus într-o biserică și mi-a jurat sentimente eterne. Nu i-am cerut eu nimic, nu puteam avea astfel de pretenții. Era atât de emoționată, încât nu puteam presupune că își bate joc de mine. Nu înțelegeam nimic. Și în orice loc considerat sfânt, oricât de strein ar fi cel ce-l consideră, nu poți face jurăminte mincinoase. Asta s-a întâmplat de două ori, și nepregătit, numai pentru că ne ieșise o biserică înainte tocmai când Dania se simțea mai invadată de mine. Nu am avut numai bucurie, mă intriga ușurința cu care face astfel de gesturi, infidelitatea pentru religia ei. Astfel, nu puteam să am nici o încredere pentru tot ceea ce-mi promitea. Avuseseră loc transformări în ea ? Lucruri importante, pe care nu le știam ? Am descoperit-o într-o zi făcând o cruce catolică. Îmi povestise despre un prieten catolic. Era pe când l-a cunoscut, foarte deznădăjduită, căci se făcea tocmai separația dintre părinții ei. O îndepărtaseră, era la Viena. Petrecea în neștire, dansa, glumea, în voia ultimului care o ținea de aproape (mereu cu succes la tineri). S-ar fi putut întâmpla orice. Și atunci, un domn, un neamț catolic, mai în vârstă, a înțeles-o fără vorbe și i-a spus autoritar : „Du-te și te culcă. Mâine vom sta de vorbă.” A doua zi neamțul a ascultat-o și i-a devenit un perfect prieten. Numai grație lui Dania mi-a rămas întreagă. Odată, chiar în preajma mea, la sfârșitul unei scene de dragoste între noi, a primit Dania o scrisoare de la dânsul. A mângâiat scrisoarea, o săruta, parcă îi mulțumea trimițătorului. Primele rânduri începeau : „Nu mi-ai scris de foarte multă vreme”... Obiceiul Daniei... Dar Dania a promis că va răspunde neapărat a doua zi. Normal ar fi fost s-o facă chiar mai înainte. A

făcut-o a doua zi ? Bineînțeles, n-a mai fost vorba de aceasta între noi. Dealtfel, probabil că n-am revăzut-o pe Dania decât după câteva zile, după o săptămână poate. Poate cu gândul la acel neamț a făcut Dania crucea catolică. Eu am fost nemulțumit, am găsit o probă de ușurință.

Pe Dania am simțit-o rareori evreică. Odată, a vorbit de niște cunoștințe cu Mady și a pronunțat numai nume evreiești. Sau în felul cum pronunță câteva cuvinte (foarte puține), sau în cei câțiva pistrui de pe nas. Aș fi vrut s-o descopăr pe Dania, rugându-se cu fervoare într-o sinagogă. Aș fi crezut că iubirea ei pentru mine e temeinică.

Un alt prilej de a descoperi diferența între noi este vârsta. Nimeni nu poate să mă socotească bătrân, dar Dania are numai 19 ani. Ce va fi mâine ? Dar ce mă interesează, când nu cred că aș putea construi din această dragoste ceva solid pentru mai târziu ? Acum suntem egali. Daniei nu-i trece prin minte să mă creadă prea mare. Dar care este limita peste care distanța între un băiat și o fată nu poate trece ? Deodată, gândul acesta mă neliniștește, ca și cum n-ar mai fi alte motive de dezordine viitoare între noi. Mă plâng Daniei, ca s-o fac să protesteze și să mă calmeze. Și ea a găsit o vorbă minunată de consolare, care conține în ea toată dragostea pe care o are pentru mine : „Tu n-ai să îmbătrânești niciodată !”

Dania este o fată foarte bogată. Prilej ca să mă consider mereu în inferioritate. Nu ține nici o socoteală de banii pe care-i are mereu la îndemână. Trebuind să fac unele calcule, mă cred meschin. Mi se pare că sunt mereu ofensat. Sau găsesc la Dania ineleganțe. Caută ceva în poșetă și observ o grămadă de o mie de lei. Mă gândesc cu deprimare că [ea] ar constitui leafa mea pe o jumătate de an. Nu-mi mai găsesc nici o valoare, mă doboară bogăția ei, față de care mă simt atât de neînsemnat. Căci nu pot admite ca ea să fie fata de împărat amoretată de un om de rând, eu. Cu toate că m-a amuzat odinioară o istorie în felul acesta. O ceruse pe Dania, în străinătate, cu prilejul ultimei călătorii, un prinț adevărat (are mulți amatori). A refuzat și a cântat toată ziua cu gândul la mine : Iubitul meu nu este prinț...

Dania este cu ușurință generoasă. Uneori îmi sosește de la ea un om cu un enorm buchet de flori sau cu bomboane. A pregătit această surpriză ; aș putea să refuz ? Dar aș putea să fac la fel ? Mă simt umilit. Cum ar trebui să procedez ? Odată, eram amândoi în Parcul Carol. Mi-a arătat poșeta, elegantă, de care era foarte mulțumită. Scotocind-o, a găsit în ea mai multe monede de 100 franci francezi. Mi-a spus pe tonul cel mai simplu : „Nu vrei să iei și tu ?” Am refuzat de data asta (de ce acum ?), dar prin oferta ei nu se gândea să-și găsească o superioritate. O știu că intră în magazine și nu-și face nici o limită pentru cheltuieli. Rochiile nu-i mai ajung. Acasă la ea tratațiile sunt bogate și nu lipsesc icrele negre sau înghețata, iarna. Nu refuză pe nici un cerșetor. Odată, din automobil (eram cu dânsa), pe timpul unei ploii teribile, a văzut câțiva copii săraci care se adăposteau lângă o fântână. Le-a aruncat bani, cu toate că nu-i cerea nimeni, și copiii nici n-au priceput la început ce vrea această duduie elegantă cu ei. Eu trebuie să mă fac că nu observ nimic, după cum te faci că nu observi când ești cu o domnișoară pe stradă și îți iese în calea ta o murdărie. Pe mine nu mă lasă să plătesc nimic. Mă simt tot timpul iritat, invidios, cu chef de răzbunare.

Mereu are o rochie nouă. Dimineața nici nu pot sta de vorbă cu ea (prin telefon). Este la croitoreasă. Mai ales, cu prilejul îmbrăcăminții, face impresia de parvenită. Te întreabă dacă îți place haina ei și-ți atrage atenția de la ce casă e, chiar de la una din marile case din Paris. Când îi fac reproșuri că prea multă vreme își pierde cu hainele, ripostează : „Numai pentru tine, iubite !” Poate că așa crede. Dar e sigur că nu și-ar întrerupe obiceiul dacă ne-am despărți, dacă ar putea ști precis că nu-i voi vedea ultima toaletă. De altminteri, numai cu gândul la mine, și-a mobilat camera, în care eu nu voi intra niciodată. Măine, poimăine, la anul... îi admir rochiile, toate făcute cu o simplitate de bun gust, dar din pricina lor simt distanța între noi. Când o găsesc îmbrăcată la întâmplare, îi sunt recunoscător. (A fost asta de două ori ?) Când o descopăr în aceeași rochie sunt mulțumit că pot s-o recunosc. Este îngrozitor pentru mine că de câte ori mă gândesc la ea, vreau s-o reconstituiesc, imaginea ei se tulbură, căci nu știu cum s-o îmbrac. Din infidelitatea ei față de rochii pot să cred în infidelitatea ei față de oameni. Ea se mai scuză: „Dacă ei vor !” Este atât de incapabilă să se împotrivescă ? Mereu va fi așa, nimic nu se va schimba ? Dar, desigur, asta îi face și ei plăcere, și găsește scuze numai pentru neseriozitatea acestei plăceri. (Ea, care pretinde că e pasionată de idei oricât de grave). Când îi spun bună dimineața la telefon, o întreb în ce fel e îmbrăcată ca să pot vedea ceva, și nu numai auzi, și atunci ea întârzie, să-mi dea cât mai multe detalii. Și dacă îmbrăcămintea ei nu este pusă la punct, și s-ar mai putea vedea unele dedesubturi, colțuri de piele fierbinte, mi-o spune. își face iluzia unei orgii între noi. Bineînțeles, când ajung

acolo, trebuie să înving fiecare nasture.

Odaia m-am dus chiar dimineața ca s-o văd. Era în pijama, picioarele erau goale în pantofi. Cât și-o fi pregătit ea această îmbrăcămintă. Am vrut să mă apropiu, dar m-a ținut la distanță. Cu atât mai departe, cu câte s-a pregătit să stea mai aproape. Nu m-a lăsat să pun mâna pe piciorul ei gol. Bineînțeles, după plecarea mea, o fi fost dezamăgită că am ascultat-o prea fidel. N-am fost în stare să iau ceva cu forța, oricâtă poftă aș fi avut. Și s-o mai fi gândit că n-am nici un simț de observație: n-am făcut nici o remarcă despre unghiile ei de la picior, făcute cu oja...

Cazul Daniei: toată familia ei se ocupă ca s-o facă cât mai elegantă, mai ispititoare. Sunt atât de mulțumiți de opera lor, că mă întreb cum se vor decide să-i aleagă un bărbat. Dania e mulțumită să se știe frumoasă și nu rezistă la tot ceea ce se face dintr-însa. Daniei i-a plăcut să citească. Știe că noile ei îndeletniciri de fată elegantă nu-i fac cinste. Și atunci se scuză: nu eu sunt de vină, ceilalți. Ca și cum lipsa ei de împotrivire n-ar constitui o greșeală tot așa de mare. Îi place să se știe admirată, cu toate că timiditatea o face să se îndoiască asupra ei. Toată ziua e ocupată cu rochiile. Capitolul croitoreșelor nu este niciodată terminat. Familia ei poate fi încântată că au făcut din ea o minunată păpușă. Dar, numai o păpușă [!]

Chiar de la ușă m-a întâmpinat într-o zi : „Sunt dezolată, mai este cineva la noi. Nu pot face nimic. Dar, te rog, vino. Pentru mine să cauți să nu te simți prea prost.”

Cuvinte care încurajează. Dar mai pe urmă, câteva ceasuri cât am stat împreună, Dania s-a purtat la fel cu mine și cu tânărul care mai era în salon. Și timpul trecea. Au dispărut chiar o bucată de vreme, și mă întrebam dacă nu era mai bine să plec, dar dam în public necazul meu. Seara ne-am dus cu toții în grădina din spatele casei. Am discutat mai mult cu Dania, și eram încântat că rămăsesem numai cu ea, deoarece tovarășul, deși prezent, nu se amesteca (probabil că nu-l persecutau astfel de preocupări) în discuția noastră. Numai atunci am avut ocazia să vorbesc cu Dania câteva chestiuni mai importante. Era o lună superbă, dar Dania parcă nici nu-și da seama de ea. La un patefon se auzea Ave Maria de Schubert. (Dania m-a întrebat : „Auzi că acum se cântă Ave Maria?” ...„Bucată proastă, Dania”...) Dar rămâneam un strein. La plecare, în fața tuturor, Dania mă ruga : „Spune-mi un cuvânt”. (Adică „un cuvânt bun”, o declarație.) Eram stingherit și am plecat fără să răspund. Puteam să spun „fereastră”, sau „balustradă”. M-aș fi răzbunat pentru ziua aceea stearpă. Dar efectele răzbunării mele ar fi durat multă vreme ?

Dania este lipsită de realitate. Urmărește un vis, apoi altul, după cum are timp să viseze. Lectura a făcut asupra ei ravagii. Versurile tuturor poezilor, din toate țările, îi urmăresc plimbările. Rilke este un poet mare, cel mai mare [!] Dar știi, Dania, că Rilke a fost un om nefericit ? Singuratec ? Lipsit de agremente ? Crezi că l-ai observa în viața artificială pe care o duci ? Cum s-ar potrivi singurătatea lui Rilke cu telefonul [la] care te cheamă în fiecare minut vreun admirator ? Și atunci ce înțeles ar avea vorba pe care o spui cu atâta emoție: „Rilke este cel mai mare poet” ?

O ! Dreptul de a te apropia în voie de orice om, oricât de profund ar fi, numai pentru că a avut naivitatea să-și publice stările sufletești... Ireal ai trăit cu imaginea mea.. Îmi știai fizicul ? Vârsta ? Un nume propriu, care te obseda, și unele cărți de ale mele. Dar nu o judecată lucidă asupra lor, ci hipnotizată de vreun rând întâmplător.

Obsesiile mele, pornite de la realitate, erau tot atât de prezente și pentru ea chiar dacă anecdota le-o inventa pe de-a-ntregul. Telefonul era astfel foarte potrivit pentru firea ei. Seara, înainte de culcare, putea să-mi trimită toate neliniștele pe care dorințele încă nu bine precizate n-o lăsau să doarmă. „Te aștept, iubite. Las ușa anume deschisă pentru tine. Toată lumea doarme, nu vom fi tulburați. Buzele mele sunt uscate pentru că nu ești tu aici să le săruți. Mă vei găsi goală în întuneric. Vino... Vei vedea ce săni minunați am. Și șolduri calde, și coapse. Și cu ce frenezie mă voi apropia de tine.” Spune astfel de vorbe cu exaltare și oricât de mult timp. Minutele treceau peste telefon cum ar trece peste doi oameni alăturați. Odată, eram în grădina casei ei. Mi-a arătat o fereastră : „Aici e fereastra camerei mele ! De câte ori nu te-am așteptat să vii”... Cum s-ar fi putut face așa ceva ? Eram poate vulgar, voind ca visările ei să poată fi construite. Dar când trăiam în obsesia cărnii ei, a sărutărilor ei, a tresăririlor pe care le-aș putea găsi în ea, puteam să fiu fericit că mi se dă un rol de fantomă ? Poate că această lipsă de realitate o face pe Dania să nu dea nici o importanță gesturilor și vorbelor. Au fost înțelegeri între noi care trebuiau să lege pentru totdeauna. Sau despărțirea ar trebui să se facă greu și să lase în urmă cea mai amară deziluzie. Trebuie ca unele clipe să conteze mereu, să risipească melancolia de câte ori îți aduci aminte de ele. Poate că susținând aceasta, dezvălui mai ales o trăsătură a

caracterului meu, imposibilitatea de a mă desprinde de întâmplările prin care trec. Poate că nici nu e nevoie de pretexte puternice, orice amintire e suficientă pentru a produce nostalgia. Fapte mici, dar care mi se par pline de însemnătate. Odată, ne-am dat întâlnire la Parcul Carol. Dar era imposibil de vagabondat pe alei, căci se pregătea nu știu ce petrecere. Am pornit-o la întâmplare, am înconjurat parcul și ne-am rătăcit pe străzi obscure, printre pietre rău aranjate, prin gropi și noroaie. La urmă ne-am așezat la o cârciumă umilă de periferie. Peisagiu strein pentru Dania, căci nu mai asistasem la așa ceva decât din automobil sau la cinematograful. Și era desigur de văzut această față frumoasă, îmbrăcată după ultima modă, rătăcind printr-un cartier obscur. Bineînțeles, Dania savura atmosfera, cu deliciile asista la această viață nouă, peste care nedeprinderea ei și cerul limpede lăsau cea mai nuanțată poezie. Mai târziu nu va reconstitui această plimbare unică, nu va retrăi aceleași emoții numai aducându-și aminte ?

Dar ce minunată apariție a avut odată ! Venisem la dansa și o așteptam după obicei în salon. Ea era în grădinița ei. (O grădină chiar mică are proporții într-un oraș mare.) A sosit îmbujorată de aerul proaspăt și cu două cireșe în mână. Nu apăruseră încă cireșele în oraș, ea făcuse această descoperire în grădina ei. Le-a cules pentru mine, amândouă pentru mine. (Căci n-a primit să împartă frățește.) Cu ce transfigurare mă privea, întinzându-mi cireșele... Din pricina acestor două cireșe, am socotit, Dania, că sentimentele tale pentru mine sunt eterne. Clipe minunate, dar care au dispărut fără să mai lase vreo urmă. Nici o sărutare, nici o vorbă nu contează. Cum, după ce te-ai deprins cu unele sărutări, poți să renunți la ele ? Îți plăcea gura mea, nu se putea schimba prea ușor. Și vorbe calde, spus de calde. Odată, m-a chemat la telefon. I-a răspuns portarul meu, Nicu. I-a fost recunoscătoare lui Nicu pentru că i-a răspuns politicos, pentru timbrul cu care i-a răspuns. Fără să-l cunoască, i-a promis un post bun, la prima ocazie. Acum Nicu este tuberculos, pentru că telefonul casei mele, lângă care sta douăsprezece ore pe zi de pază, e în curent. I-am explicat eu că n-ar avea nici un rost să amintească domnișoarei de promisiune...

Orice fac cu Dania capătă o culoare de artificiu poate tocmai din cauza mea. Dacă îi iau brațul, o fac cu atâtea ezitări, cu panici, că ea are timp să presupuiască că gestul meu este prea îndrăzneț și să se împotrivescă. Nu sunt în stare să cânt fără să observ că e fals cântecul meu și că sunt ridicol dacă îl continui. Nu râd niciodată din toată inima. Sau glumesc mai mult decât trebuie, numai pentru că sunt intimidat că am tăcut prea multă vreme. Nu spun cuvinte inofensive, căci ele conțin, cu toate că foarte ascuns, un vaiet, un reproș, o întrebare. Iar râsetul Daniei cu alții nu ascunde nimic dedesubt. Așa sunt de încurcat că, dacă reușesc în sfârșit s-o tutuiesc pe Dania, e destul să vie un strein între noi, să se schimbe decorul, camera numai, ca să reîncep să-i spun „dumneata”. Pentru că telefonul a început să sune tocmai când am vrut eu să-i vorbesc. Sau Dania și-a adus aminte că e frig în odaie și a deschis porțița sobei și s-a uitat la foc. Glasul unui strein s-a auzit în camera alăturată... A apărut câinele... Am descoperit că în vasul de flori una dintre flori s-a uscat. Dania mă întrerupe nepotrivit... O mie de posibilități care-mi alungă curajul. (Îmi amintesc nepotrivit, fără de nici o legătură, de un cuvânt vechi, de un oraș, de o casă. Într-un tren nemțesc, în Austria, în perfect întuneric, am auzit : „Hilda, du bist da ?” „Ja, Vater.” „Gut!”^[3] Atât, și de atunci au trecut 20 de ani...) Pentru că afară plouă sau pentru că e senin. Pentru că nu pot să uit lista morților necunoscuți pe care am citit-o în ziua aceea în rubrica unui ziar. Pentru că înainte de a adormi aud pe cineva care râde, aud, tot de pe străzile îndepărtate, lătratul unui câine, fluieratul unui gardist, niște apă care curge, mobilele din jurul meu care dorm, aerul chiar, și nu mă mișc decât cu infinită băgare de seamă, căci cel mai mic gest ia proporții înspăimântătoare. Și astfel, spațiul dintre mine și Dania nu se poate umple niciodată, mereu o iau de la capăt, și nu pornesc mai departe de unde am rămas, truda lui Tantal în infernul care se numește „viata mea”. (Luminile care se aprind sau se sting !)

La început, Dania a ezitat să-mi spuie pe nume. Erau familiarități între noi și, totuși, ea întârzia să mă numească. Desigur, timiditatea ei împărțea prost ceea ce trebuie și ceea ce nu trebuie. Dar ea, ca să amâne, mi-a dat o explicație bună : „Numele este o cameră în care doarme și mănâncă toată lumea. Toți îl întrebunțează. Cele care au mai fost în viața ta înainte de mine s-au jucat cu el, l-au transformat cum au crezut ele că e mai grațios, l-au repetat la infinit, ca să arate că le aparține și au dreptul să facă orice cu el”.

— Inventează tu un nume pentru mine !

— Atunci n-ai mai fi tu. Și așa avea impresia că te umilesc. Ai semăna cu cucoana care s-a plictisit de părul ei veritabil și și-l oxigenează.

Motive bune, dar constatam că eu sunt omul fără nume, cel pe care îl aștepta ea să se urce pe scara de mătase, la miezul nopții, în timp ce ezita să-l primească în salon la ore potrivite din zi. Trebuia să mă bucur ?

De câte ori mă plâng de caracterul confuz al Daniei cuiva care ar putea să-mi explice ceva, unui evreu de pildă (unei evreice mai ales, lui Renée), mi se răspunde : „Nu cunoști anumite medii sociale unde se procedează totdeauna așa”. Adică se confundă sentimentele, se lasă timpul să treacă și nu există nimic prea profund. Totul artificial. Dealtfel, i-am [aruncat] Daniei cuvântul „artificial” chiar de la începutul cunoștinței. A căutat să-mi demonstreze că nu-i adevărat. Dania nu se cunoaște deloc. Aruncă de la ea orice cuvânt care nu e convenabil, după cum aruncă o rochie care nu mai e la modă. Cred că sunt omul care și-a permis să-i spuie mai multe adevăruri crude. Dar n-am transformat nimic, nici măcar n-am pus-o pe gânduri. N-am schimbat deloc temperamentul ei. După cum Dania nu cunoaște oamenii și lucrurile din jur, așa nu se cunoaște nici pe ea. Reacționează la ultimul fapt, fără să facă vreo legătură cu ceea ce s-a petrecut mai înainte. Și, dacă îi spun vreun adevăr neplăcut, văzând că nu-i produc decât supărare, o împac. Truda mea ar fi inutilă. „Nu ești supărată pe mine ?” „Pe tine n-aș putea fi niciodată supărată !” Vorbă încântătoare, dar nimic mai mult. Căci Dania ar proceda la fel cu toată lumea. E incapabilă să aibe același sentiment multă vreme, nu-și face un plan cum să procedeze cu cineva, nu știe bine ceea ce e trecător și ceea ce trebuie să fie permanent.

Nu spune nimic despre viața ei trecută, ca și cum n-ar avea nici o nostalgie. Numai întâmplător a intercalat, între două vorbe : „Pe când eram la Londra”,.. Așa aflu că a fost la Londra. Când, cât timp, de mai multe ori ? Cu cine, ce a făcut acolo ? A avut la Londra mai multă îndrăzneală ? Căci aici se înspăimântă să traverseze singură o stradă. Pentru cea mai mică distanță ia automobilul. Cum apare „Londra”, apar și alte orașe... „Eram la Viena”... „Ai fost la Viena ?”... „De două ori”... „La Paris [?]”... „Și la Paris”... „Ți-a plăcut Parisul? Dar Viena ?” „Nu”... Gândesc : Dacă a văzut Parisul și Viena numai din trăsură ! Să fi mers, ca mine, pe sub copaci, pășind peste frunze, între Kahlenberg și Leopoldsberg. Să stai de vorbă cu oamenii umili. Dar, desigur, ar trebui să scriu o carte fără sfârșit: de ce voi iubi până la moarte Viena și Parisul.

„În schimb, îmi place enorm Londra !”

Vorbește cald, dar nu-mi dă prea multe explicații. Nici n-am încredere în seriozitatea acestei admirații. Ar trebui ca ea să fie obicinuită să trăiască altminteri, mai natural, fără artificii, fără geamul translucid prin care e obicinuită să privească realitatea. Și trecutul ei sentimental ?

„Cu tine încep toate !”

Apărea câte un nume propriu în conversații, și mă întrebam dacă el nu înseamnă ceva. Vedeam pe Dania ce influențată este, mi se părea imposibil ca până acum să nu mai fi fost nici o ocazie ca cineva să aibe asupra ei puterea pe care o aveam eu. N-o cred atât de pricepută să mintă. Se consideră că e bună pentru că crede că bunătatea și slăbiciunea înseamnă același lucru. Se amuză câteodată crezându-se perversă, dar e joaca unui copil. Mai bine închipuie o poveste de dragoste. O să vadă mai târziu cum o să se termine. Acum declarațiile pot fi oricât de mari. Cunoaște cuvinte cuprinzătoare de prin cărți sau poate imaginează și ea câte ceva. Dania este așa de mică [...]

Totuși, când te sărut, sau când îmi strecur mâna pe sub bluză, pe carne, tot mai jos, te simt înfiorându-te ca o femeie deplină. S-a dus copilăria, Dania... Un om te așteaptă ca să-ți spuie treburile lui de peste zi. Să-ți dea cheile casei. Să-ți ceară părerea. Iar seara să-și sature poftele pe trupul tău, să te facă să amețești, și tocmai acolo, în fund, unde ascunzi tu de toată lumea, să primești rod. Nu mai au rost jocurile, Dania...

La telefon ne sfătuiam să ne punem când ne vom vedea o mulțime de întrebări care ar fi făcut să ne cunoaștem mai bine. Dar apoi nu mă pricepeam cu ce să încep. Doi streini. Aveam dreptul s-o sărut, țineam minte ce superbe fuseseră sărutările dintre noi, voiam să refac vechea atmosferă. Dar sărutarea mea era acum uscată, nu-i producea emoție, n-o apropia. Îmi alegeam numai vorbele care puteau să alunge frigul dintre noi, dar eram mereu întrerupt : intra servitoarea, care servea ceaiul sau aducea vreo veste ; soneria unui musafir (musafirul trebuia neapărat primit); sau cineva care aducea vreo vorbă pentru domnișoara, flori de la vreun admirator ; mai ales ne întrerupea telefonul. Eram deprimat, sătul să mai continui. Până la urmă atmosfera se încălzea între noi. În ce fel, n-aș putea spune, n-aș putea explica exact momentul. Munca mea nu fusese inutilă. Înlănțuirea noastră era deplină.

Speteaza canapelei, peretele, orice era bun să-și sprijine capul, pentru ca sărutările noastre să fie mai adânci. Momente superbe. Atunci fugea timpul. Constatam, în sfârșit, că trebuie să plec, trebuie s-o las pe Dania. Încă o sărutare, din drum, spre ușă. La cealaltă ușă, în antret, lângă ușa de intrare. Nu mai exista nici o sfială de nimeni, putea să intre oricine. Dania se ruga, pierdută : „Încă o minută !” N-avea nici o importanță cât arăta ceasul, încă o minută ! O lăsam dezolată, nici nu cred că mai putea face un pas ca să se uite după mine pe fereastră. Fusese dureroasă despărțirea, dar constatam că, mergând prin răcoarea serii, strecurându-mă printre trecători, mă refăceam. Căutam un telefon, să-i spun bună seara înaintea nopții care se așternea peste noi. Eram fericit, exultant, mândru de povestea mea. Dar un gând se strecura, îmi alunga calmul : „Cum nu s-a priceput să se gândească la o nouă întâlnire ? Și mâine va fi o zi stearpă ca și cea de ieri, și tot ce se întâmplă între noi nu ne leagă deloc ?”

Dania nu minte niciodată: una din mândriile ei. Are un alt obicei. La o întrebare mai precisă tace - sau răspunde printr-o altă întrebare, ca să depărteze discuția. Și aceste obiceiuri nu vor purta numele de minciuni ? Cunoscut stratagema. La început luam tăcerile ei drept aprobare, sau minunată sfiiciune. Savuram răspunsurile ei șirete. Conțineau grație, vocea proaspătă a unei „jeune fille”. Mai târziu am priceput că din pricina acestor mijloace, pe care Dania le întrebuița fără îndoială instinctiv, nu putea înainta prietenia noastră. Atmosfera în care trăia era foarte împodobită, dar artificială. Sentimentele Daniei rămâneau la suprafață, era imposibil o adâncire. Zâmbete, cuvinte fermecătoare, dar nimic venit deodată, fără nici un aranjament. O rochie cu foarte multe ornamente parcă. Mătase, fără îndoială. Dar mătasa presupune luciul. Dealtfel, nu puteai pune greutate pe nici o vorbă de a Daniei. Din ce spunea, puteai să extragi numai bucurie pentru momentul acela. Mi-a dat jurăminte pe care nu i le-am cerut. Promisiuni, planuri. Ce s-a ales din toate acestea ?

Îmi aduc [aminte] de vorbe calde de la ea, și au fost trimise cu atâta emoție, că mă mir că n-a avut nici o durată. Acum îmi apar la întâmplare, ca cerul într-o noapte întunecoasă. Mi-a spus, de pildă : „Te iubesc mai mult decât orice pe lume, mai mult decât pe tatăl meu !” Daruri pe care n-aș fi avut curajul să le pretind eu. Nu se pot admite glume sau perversități pe această temă. Dar colecția de vorbe pe care mi-a dat-o Dania este foarte mare, am ales la întâmplare. Și o fată de 19 ani este prea mică pentru ca să priceapă că astfel de jocuri nu sunt permise ?

Dania parcă avea chiar frică de anumite vorbe. Nu pricep cum era în stare să citească unele cărți mai crude. Nu erau elegante, nu se potriveau cu rochiile ei frumoase, pe care și le schimba în fiecare zi. I-am spus : „Am impresia că ți-e teamă să vorbești. Trebuie să te învăț să vorbești. Spune după mine : copac... copac... masă... masă... fereastră... fereastră.” „Ce rost are asta ?” Nu înțelegea ce vreau de la ea. Dar nici eu n-aveam mai multă îndrăzneală. „Copac”, pe care o făceam să-l repete, era complect inofensiv. Și regretam că ea nu este în stare să spună unele cuvinte pe care nici eu nu le spuneam tare.

Erau unele lucruri grave între noi, pe care le făceam pe ascuns, hoștește, ca să nu știe nimeni, nici chiar noi. În conversații, nu făceam nici o aluzie la unele înțelegeri pasionate, pe care le trăisem, și pe care ne pregăteam să le trăim din nou. Nu este obiceiul să exprimi tot ceea ce faci, dar pentru Dania e caracteristic, trebuie să ții seama de asta dacă vrei s-o definești.

Întâlnirile noastre obicinuite de la casa ei se petrec cam la fel. Mai întâi, la telefon : „Iubite, vrei să vii la mine ?” Mă întrebă după o ezitare. Răspund : „Da ? în cât timp ? într-o oră ?” „Mai curând, cât mai curând posibil. Acum cât e ceasul ?” Dania nu știe niciodată cât e ora, cu toate că are un ceas la brățară și altul în fața ochilor, pe perete. Vra să zică, ea nu se uită de o mie de ori la ceas, ca să vadă cât mai are de așteptat până ce să poată vorbi cu mine ! „E ora cinci. Voi fi acolo la ora șase.” „Mai repede, iubite, mai repede !”

Ajungeam cât puteam mai repede. Eram primit în salonul de mijloc. Dar aveam mult de așteptat, aproape o jumătate de oră. Scriam sau luam o carte și citeam. Mă deprinsesem cu aceste așteptări. Numai la început m-am întrebat cu îngrijorare, dar și cu curiozitate, ce putea să facă ea în timpul acesta. Mă chemase cât mai repede, și acum întârzia. În sfârșit, sosea. Se scuza convențional de întârziere. Dar nu-i făceam nici o obiecție, era inutil. Trebuia s-o primesc cum se prezintă, așa absurdă, să nu mă împotrivesc cu argumente. Numai acceptând gesturile Daniei ca naturale nu eram umilit.

Începea conversația noastră stângaci, Dania nu mai păstra nimic din febrilitatea cu care mă chemase la telefon. Orice vorbă apărea de sine stătătoare, nu atrăgea nimic după ea. Dania nu mă întreba ce făcusem de când nu mă văzuse. Dar nu spunea nimic nici despre dânsa, ca și cum n-aș fi avut nici un drept asupra vieții ei de fiecare zi. Eu nu întrebam, căci mă jignează tăcerea ei. Sau, când întrebam, îmi răspundea ceva atât de ciudat, fără de nici o legătură cu închipuirile mele, încât renunțam să continui. În unele zile mi-era nespuse de dor de ea. Îmi imaginam viața ei în camerele pe care le știam, între oamenii pe care îi cunoșteam puțin. Îmi făceam iluzia că e disperată că are mereu pe cineva în preajmă și nu-mi poate telefona, nu se poate apropia de mine deloc, nici măcar pe calea aceasta aeriană. Casa ei călătorea în spațiu, părea acum la o distanță imensă. Părea neverosimil că aș putea ajunge pe strada aceea într-un timp foarte scurt. Eram nefericit, îmi făceam iluzia că se petrecea cu Dania o nefericire asemănătoare. Dar aflam : „Am fost cu niște prieteni la cinema”. Cine erau acei prieteni ? Cum s-a întâmplat ? Căci cinematograful este rar în viața Daniei. Eu nu i-aș fi putut propune așa ceva.

Plecările Daniei mai cu seamă mă deznădăduiesc. Deodată, Dania pleacă în lume ! Locul unde merge capătă un semn pentru eternitate. Îmi imaginez trenul ei și, ajunsă acolo, casa ei, camera, oamenii. Vestea plecării ei îmi vine pe neașteptate, fie că ezită să mă anunțe dintr-o dată, fie că nu și-a adus aminte să mă deprindă. Acum m-am obișnuit să aflu așa ceva, oricând, cu toate că nu fusese vorba cu o [clipă mai] înainte. Pe ce baze șubrede este rezimată fericirea mea... Și așa trebuie să urmeze la infinit ? Până când ? De ce să aștept ziua de mâine, care nu poate să aducă nimic nou ? Se va transforma Dania ? Căci de transformarea ei depinde totul. Trebuie să-i pun o condiție : dacă nu, să ne despărțim ! Riscul ar fi mare, căci Dania nu s-ar opune nici în cazul unei despărțiri. O veste proaspătă : „Trebuie să plec la Vâlcov !” Trenul, până la Galați, și apoi vaporul. Valurile Dunării. Și orașelul acela atât de pitoresc, cu drumurile lui de apă. Seminte de floarea-soarelui. Dania ! Îți vei aminti de plimbarea noastră de la Șosea. Vei cere seminte, și, în gestul tău, vei vedea un semn de fidelitate pentru mine. Această plecare a plutit în întreaga noastră întâlnire, chiar dacă, sfios, îi vorbeam despre altceva. În sfârșit, în ziua plecării m-am întărit:

— În definitiv, la ce oră pleci ?

— Ori la ce oră ți-aș spune, tot ai fi nefericit, ai broda...

Avea dreptate, n-am mai insistat. De ce atât de repede ? De ce atât de târziu ? N-are timpul să mă mai vadă... Pentru orice oră de plecare aș găsi motive să mă necăjesc. Să las mai bine să treacă timpul la întâmplare. Poate pleacă acum. Sau peste o oră. Sau deseară. Sau a amânat plecarea. Și cu cine pleacă ? N-o mai întreb. Își va lua o carte să citească pe drum ca să poată rămâne singură ? Cum să mă plâng : „Dania, atât de puțin depind plecările tale de mine !”

Nici o asemănare între Dania și fratele ei, Raul. Dania rămâne delicată, fragilă, surâzând nevinovat. (Și cu uimire constați la ea o oarecare forță fizică. Mâna i-o deschizi cu greutate. Mi s-a spus că doarme perfect și suportă oboseala. Sporturile, începute poate ca modă — pentru că are costume elegante, iar instrumentele trebuit[oare] sunt aduse tocmai de la Londra și de ultimul sistem — i-au și folosit. O! Geanta de vânatoare îmbrăcată în piele de focă, pe care voia neapărat să mi-o dea !) Raul este numai de 12 ani, dar bondoc, bine înfipt în pământ, și cu o voce care mereu se aude pretinzând, de pe acum cu toane. Cu tendințe de a se îngrașa, de a deveni mare, cu gropițe în obraz, cu dinții albi și mititei. Un adevărat evreu fericit. Lăsat în voie, se mișcă, ocupă loc, terorizează. Îndată ce sunt la Dania, în camera lor de primire, sosește, și apoi începe o lungă discuție între el și Dania, care îmi distruge din timpul pe care l-am așteptat atâta ca să stau numai cu fata. Dania îl imploră s-o lase, și tonul ei vrea să fie de poruncă, de soră mai mare, dar nu poate impresiona pe nimeni : „Du-te de acum ! Îți ordon să te duci !” Și el „Lasă-mă să mai stau... Mai stau încă cinci minute !” Îl obsedează tratațiile pe care servitoarea le-a pus pentru mine, pe masa din mijloc, în servicii elegant de porțelan. Prăjituri, înghețată, bomboane, orangeadă în pahare speciale, în care un tub de sticlă delicat ține locul paiului. La cea mai mică neatenție din partea Daniei, Raul ia ceva de mâncare și înghite deodată, ca să nu fie văzut (nu e lăsat să mănânce ca să nu se îngrașe), orice se găsește, și are timpul să puie mâna pe mai multe bucăți de brânză, sau de șuncă, sau chiar pe pâine goală. Deșartă paharul de orangeadă fără să mai întrebuițeze paiul de sticlă. Apucă un pumn de bomboane de șocolată și îmi închipui că-i rămâne toată ziua mâna murdară, cleioasă. Pleca după o discuție de o jumătate de oră, dar curând revenea, căci uitase să spuie „ceva foarte important”. Și apoi, aceeași poveste : „Încă cinci minute !” Trebuia Dania să întrebuițeze ultimul argument : „Te voi spune lui papa !”

Numai așa îl putea alunga. Dar erau necesare aceste mijloace ca să se facă Dania ascultată ? La plecare constatam că toate bunătățile aduse pentru mine fuseseră mâncate, că toate farfuriile erau goale, cu toate că fuseseră încărcate mai mult decât trebuia, și mă temeam să nu-și închipuie Dania că eu făcusem jaful care n-ar fi fost prea elegant.

Raul se agita pretutindeni, era mereu așa de pretențios. O scenă de la un concert se poate reține pentru grotescul ei și pentru explicația sufletului Daniei. Nu știu câtă impresie producea asupra ei muzica, nu știu dacă avea gust muzical. După prima noastră cunoștință, i-am trimis câteva discuri (și Malaguena adus de Milly de la Barcelona). Cât le-a cântat ? Și valsul lui Debussy, care este totodată rafinat și ușor de înțeles. Odată, când a trebuit să plec, am venit la ea cu brațele pline de flori, cărți, discuri. Discuri multe, întreaga Missa în si a lui Bach. Mai târziu avea remușcări că întârzia să mi le înapoieze, dar nu cred să le fi cântat pe toate. Pentru așa ceva trebuie să trăiești în singurătate și să nu fii întreruptă la fiecare moment de oameni surzi pentru muzică... Dania având răbdare și timp ca să asculte muzica gravă din 17 discuri, puțin probabil. Nu mi-a dat nici o părere. Dar i-am spus : „Când nu ne vom mai vedea, și de-ți va fi totuși dor de tinerețea ta, vino la un concert. Mă vei găsi cu siguranță. Mă vei simți fără să stai pe scaunul de alături.” Trecuse mai multă vreme, și am găsit-o la un concert. Nu găsisse pe nimeni mai însemnat care s-o conducă și luase cu ea pe Raul, junele. îi zăream : ea, cu surâsul ei obicinuit, care o făcea să pară totdeauna emoționată ; iar Raul, grăsuț ca de obicei, uitându-se la cei dimprejurul lui, făcând impresia că nici un sunet nu parvine până la dânsul, punând o întrebare sorii sale în mijlocul frazei muzicale cele mai fragile, stând cu greu locului pe scaunul său de la stalul întâi (Raul la stal întâi, la Ateneu !), plictisit după cinci minute, fără rost în sala de concert. Îmi făceam socoteala : Dania a luat pe acest însoțitor numai pentru că a voit neapărat să vie. Nu mă văzuse de două săptămâni, poate că a voit să mă întâlnească. Dealtfel, la pauză, Dania s-a sculat ca din întâmplare, ca și cum ar fi vrut să-și aranjeze haina, și a privit îndărăt, căutându-mă în sală.

Totul a durat o minută, bineînțeles, ea nu-și permitea mai mult, dar sunt convins că acesta este înțelesul gestului ei. Neînchipuit de ușor am putut ajunge lângă dânsa, ceea ce, de obicei, în public, se întâmplă anevoie. Raul mi-a spus și simplu mi-a alungat ezitățile : „Ce ? Nu vrei să stai lângă noi ?” Dar lângă ei nu mi s-a pus nici o întrebare deosebită. Dania nu avea nici o curiozitate. Și atunci am început să aud vorbele lui Raul, care nu tăcuse în tot lungul concertului : „Vreau apă !” E greu să găsești în sala Ateneului un pahar cu apă. Dar era inutil să explici. Raul cerea mereu același lucru. Și deodată Dania s-a sculat, trăgând pe Raul după dânsa, fără să se scuze față de mine, care abia mă așezasem lângă ea, fără să se gândească nici o clipă că cheltuiește un timp care putea să-l treacă alături de mine. Am rămas caraghios pe locul unde fusesem invitat.

Când m-am scoborât și eu, am găsit pe Raul bând apă cu nesaț, pe Dania dând diferite bacșișuri tuturor oamenilor care alergaseră s-o servească. Apoi, întorcându-se spre mine, Dania mi-a spus, mândră, ca și cum și-ar fi îndeplinit o înaltă datorie : „Îi era sete copilului !”

Sentimente false, fără durată, devenite importante din capriciu. Am părăsit sala concertului pe o ușă dosnică, fără să-mi iau rămas bun, nenorocit pentru că Dania n-a avut mai multă pătrundere pentru cazul meu, umilit.

Dar uneori, când mă duc la Dania și-o aștept, în camera de primire, sosește Raul și-mi ține de urât. Ne considerăm buni prieteni și jucăm țintar. Punem amândoi cea mai mare băgare de seamă. Căci gândesc că dacă voi bate pe Raul la țintar, întâlnirea cu Dania va calma atâtea neliniști, mă va face fericit pentru câtăva vreme.

Într-o zi, Dania m-a dus în camera ei. Întâmplare rară, căci ea pretindea că nici un strein nu-i calcă pragul acelei camere. Exagera desigur, totuși, intrarea mea acolo a fost excepțională, și nici acum nu pricep cum s-a hotărât Dania la aventura asta. Dar voia să aibe toate îndrăznelile : abia ajunși, fără amânările obicinuite, a început ea însăși sărutările. A fost o scenă nebună. Rochia Daniei se desfăcuse, ciorapii îi căzuseră, îmbrățișările nu se mai opreau pe patul acela neînchipuit de moale. Dar brusc ușa se deschise (fără nici un zgomot de pași înainte), și își făcu apariția Raul, cu silueta lui caraghioasă, dar grav, serios, om mare. Am găsit o scuză stupidă. Dania, după obiceiul ei, surâdea nevinovat, cu toate că genunchii îi erau goi. După câteva minute de nemișcare, a plecat Raul la fel de neprevăzut. Fără îndoială că meditase îndelung cum să ne surprindă. Un instinct de apărare a sorei sale, cu toate că nu știa bine ce înseamnă o profanare. Dar, mai ales, curiozitate. Când i-am vorbit, după câteva clipe, în odaia de alături, n-am avut impresia că-mi poartă vreo dușmănie.

Mă umilește și mă deprimă. Nici un plan nu pot face cu Dania care să-mi reușească. „Te voi face să cunoști cărți minunate” sau „muzică bună”. Este încântată, va asculta ce-i voi spune. Dar niciodată nu se poate începe ceea ce am hotărât cu entuziasm. Niciodată ! Nu o întâmplare fără noroc. În fiecare zi câte o deziluzie. Și lupta mea naivă de a voi să schimb ceva. „E minunat, Dania, programul la radio București peste două zile. Muzică veche italienească. Și ce minunate sunt miniaturile italienești din secolul al XVII-lea. Și ce necunoscută ! Mereu ai surpriza să ascuți o bucată extraordinară pe care n-o știai. Vei asculta și tu !” „Ce bun ești că-mi spui și mie !” „Și ce minunată va fi tovărășia noastră, prin spațiu, vibrând la aceleași sunete. Vom izbuti să alungăm distanța dintre noi. Streinii care ne înconjoară, și pe care suntem obligați să-i suportăm, vor dispărea. Numai noi doi !” „Ce frumos va fi !” A doua zi îi reaminteam, chiar dacă mă durea că trebuie să-i reamintesc așa ceva. „O, da ! Concertul despre care mi-ai vorbit tu !” Chiar în ziua concertului nu-i mai spuneam nimic. Vorbeam împreună o oră la telefon, dar Dania nu-mi făcea nici o aluzie despre sărbătoarea care ni se pregătea. Seara eram, firește, fidel lângă radio. Ce face Dania, se pregătește să asculte și ea în momentul acesta și amestecă bucuria pentru muzica prețioasă cu dorul de mine ? Să-mi închipui că în camera mea pustie nu sunt cu totul singur ? Ce umilință, mai târziu, când voi vedea că m-am înșelat... A doua zi așteptam cu emoție telefonul. Dar conversația începea ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Nu știam și n-aveam curajul s-o întreb ce făcuse ea în timpul acela. O dată numai mi-a spus (s-au repetat de mai multe ori asemenea situații, până când am văzut că trebuie să renunț la ele, oricât de îndrăgostită ar fi părut Dania), dar întâmplător, fără să-si închipuie că trebuie să se scuze, fără să arate regretul că a trebuit să renunțe la un plan drag : „A vrut tatăl meu să mergem la cinematograful”. Și iubitoare : „Mi-am adus aminte de o întrebare de a ta, pe care mi-o pui adeseori: «Est-ce un reproche?»»^[4] Am repetat-o de nenumărate ori, amuzată că nimeni dintre cei care erau cu mine nu mă puteau înțelege.” Deci, altceva. Mă bucuram, totuși. Dealtfel, Dania vorbea cu mine cald, îndrăgostită, — aș fi putut să fiu supărat multă vreme ? îi spuneam cuvinte entuziaste despre o carte, iar Dania se emoționa odată cu mine. Dar nu mai aveam curajul s-o întreb dacă, după plecarea mea, a căutat ca s-o citească. Și discuția despre cartea aceea trecea complet, ca discuția despre o țară îndepărtată, pe care n-ai putea-o vizita cu ușurință. Mai ales planurile de întâlnire. Aveam curajul să-i mărturisesc : „Mi-e dor de tine”. „Da !” „Nu te-am văzut de o săptămână !” „A trecut o săptămână ! Măine trebuie să facem ceva, să ne întâlnim.” (îmi spunea „măine”, dar ar fi fost normal să-mi răspundă : „Măine e prea târziu ! Azi !”) „Fără îndoială că măine !” Așteptam ziua de măine în fiecare minută. Dar când, în sfârșit, era timpul să-i vorbesc la telefon, aflam că nu puteam să ne întâlnim. Tocmai pentru ora aceea i se anunțase o vizită. Sau trebuia să plece. Sau... Sau... O mie de motive potrivnice, pe care Dania n-ar fi știut să le înlăture. Nici nu-și închipuia că dându-mi explicații aș putea fi liniștit puțin. Mă simțeam umilit, în luptă cu morile de vânt. Nu mă pricepeam să imaginez singur ceea ce o oprea. Obiceiurile ei difereau complet de ceea ce știam. „A venit un cunoscut de la Viena !” „A trebuit să merg cu tatăl meu la o fermă de lângă București.” „M-am dus la curse.” Nu-mi sosesc cunoscuți de la Viena, n-am vizitat nici o fermă și nu mai țin minte de când nu m-am dus la curse. În felul acesta, orice în viața Daniei era posibil. „A trebuit să scriu o scrisoare unor prieteni de la Danzig !” Și eu am fost la Danzig. Cunosco orașul, cu împrejurimile, și Marea Nordului, și pe câțiva oameni de acolo. Cuvintele Daniei, mai simple, „am scris la Danzig”, căpătau un prestigiu mai mare decât faptele mele. Și Dania nu se pricepea să-mi explice puțin din ceea ce îmi rămânea necunoscut, să alunge distanțele. „Și mi se pare intolerabil că nu știu dacă dimineața tu iei ceai, cafea cu lapte sau șocolată !” Planurile mele de fiecare zi, puteam să renunț la ele ? Să-mi prepar o bucurie mare și să nu încerc s-o împărtășesc și ei ? Viața noastră începea numai din clipa când ne întâlneam și se termina când trebuia să ne despărțim ? Tantal, în încercarea lui de a umple cu apă un butoi gol. Și azi, și mâine, și poimăine, în fiecare zi, pentru totdeauna ?...

„Ce nostim trebuie să fie când te trezești cu părul tot încurcat !”

Una din rarele împrejurări când Dania arăta că se gândește la viața mea intimă. „Îți voi aranja eu părul !” Dania, când ți-e drag cineva, îi șterge transpirația de pe frunte dacă vine obosit. îl cauți, orice boală ar avea. Și faci haz de vorbele lui cele mai banale. Și dacă spune a, de o mie de ori a, tu găsești un semn de inteligență, și râzi, îți pierzi capul de atâta râset. Nu e nevoie de cunoștințe multe, de talente deosebite, de eforturi. Tu îl accepți așa cum e și găsești prilej să te bucuri de orice nimic ți-ar trimite. Dacă fumează : „Ce nostim fumează !” Și îți place mirosul de tutun care se desprinde din ființa lui. Și dacă nu fumează ești mândră : „Nici măcar nu se pricepe să ție o țigară în gură !” Odată

Raul a oferit țigări celor mulți care erau în camera ta. Ți-a oferit și ție, dar ai refuzat. Ți-a oferit, semn că uneori primești (cu cine ești ?), și-ți permiți și această eleganță. Dacă el bea, te amuză vinul pe care îl soarbe, și dacă nu bea, iarăși faci haz. Dacă este bine îmbrăcat, reflectezi : „Nu iese niciodată din casă fără să-și aranjeze perfect hainele.” Iar dacă e neglijent la îmbrăcăminte, iarăși exclami fericită „Nici nu observă cum e îmbrăcat O să trebuiască să iau eu seama de hainele lui !” Dar Dania e preocupată de îmbrăcămintea ei, nu știe cât aș dori s-o găsec îmbrăcată la întâmplare, numai ca să fie mai repede gata să mă întâlnească. S-o văd în același costum de mai multe ori aș socoti-o mai apropiată, aș putea reconstitui în absență. Într-o zi am surprins-o uitându-se la ciorapii mei : „Întotdeauna tu ai ciorapi foarte frumoși”. Observase de mai demult asta ? în orice caz, cu toate că i-am primit lauda cu satisfacție, știam că nu pusesem nici o trudă în alegerea ciorapilor. A vrut numai să-mi arate că viața mea nu trece pentru ea neobservată, chiar dacă nu avea curajul să facă multe mărturisiri. Sau un fel de a-și exprima gândurile ei ascunse de față senzuală, cu toate că încă nu știe bine ce înseamnă senzualitatea. Să poată să se uite în voie (tot câteva minute) la glezna piciorului, care o obsedează, sub pretextul ciorapului. Dar n-ar fi îndrăznit să-și mărturisească faptul că ciorapul meu nu durează numai mica porțiune care se vede, ci se întinde și sub pantof, cuprinde cele cinci degete. Și ciorapii ei. Am trăit cu ocazia lor o scenă fermecătoare. Eram amândoi, singuri în lume. Bineînțeles, evoluase de mai multe ori servitoarea, servind ceaiul cu diferite prăjituri, dar asta era obicinuit. Nu fuseseră prea multe întreruperi. Se lăsase seara. Și atunci a venit Mady, întoarsă din oraș. Purta un pachet : „Ți-am cumpărat ce m-ai rugat !” Cu un instinct minunat Dania mi-a întins mie pachetul. „Desfă-l tu !” Devenisem omul care avea dreptul să-i cunoască intimitățile. Am desfăcut hârtia și am găsit o pereche de ciorapi noi. Ciorapul Daniei ! Care-i va cuprinde piciorul întreg ! Degetele, pe care n-am putut pune încă mâna, arcul tălpii, călcâiul, gleznele strânse, pulpa, genunchii, genunchii ei... Jocul lor rafinat o dată cu fiecare mișcare... Și mai sus, acolo unde încep secretele !... M-am jucat mult cu ciorapii Daniei, îi mângâiam, îi mototoleam, îi lăsam întinși în întregime, ca să construiescă piciorul tot, iar mătasea curgea ca o apă printre degetele mele ; îi auzeam susurul. Așa cum curge sângele în carnea Daniei, când îmi apropii piciorul de piciorul ei.

Este de neînchipuit de ce puțină libertate se bucură Dania. Orice gest, pe care l-ar face mai liber, se interpretează. Nu face un pas singură, pe trotuar, orice oră ar fi. Pretutindeni cu automobilul. A se opri la o cofetărie (alta decât aceea de la care cumpără ea de obicei) este ceva prea complicat pentru dânsa. Probabil că are magazinele ei de la care cumpără, elegante totdeauna, nu din fidelitate, cum îi place să creadă, ci pentru că n-are curajul să intre într-un loc necunoscut, cel mai inofensiv. A porni cu o prietenă pe jos e prea greu. A se duce la cinematograful cu acea prietenă sau a se așeza cu ea la masa unei cofetării constituie o supremă voluptate. Anumite întâlniri, pe care mi le dă, cu oricâte ezitări s-ar face ele, o îndreptățesc să creadă că venirea mea a transformat-o complet. Desigur că, în această frică de faptele cele mai simple ale vieții, ea este prima vinovată... Observațiile familiei, de care ea vorbește cu ușurință de multe ori, n-ar putea-o opri să ia câteodată un tramvai, și nu un taxi, sau să facă o bucată de drum pe jos. Odată ne-am hotărât să mergem la un cinematograful. Bineînțeles, un cinematograful obscur, spre care se merge numai pe străzi secundare, dar unde se ajunge imediat. Părea că e fericită de gestul ei eroic pe care îl făcea pentru mine. La plecare, am văzut că șoptește ceva lui Mady, care era în casa lor, de unde voiam s-o iau. O ruga s-o întovărășească până la cinematograful, căci numai cu mine n-avea curajul. Mady, din aceeași familie și mult mai mică, nu se gândea că e un păcat făcând așa ceva, și cei din familie protestaseră la început, dar se deprinseseră, și acum nici măcar nu mai bârfeau prea mult. M-am plâns lui Mady de firea Daniei, care mă umilea la fiecare moment. Mady m-a încurajat: „Trebuie s-o consideri pe Dania de altă esență decât noi. Farmecul ei este cu atât mai mare.”

Sunt cu Dania întâlniri excepționale, dar niciodată în același loc, cu toate că timiditatea ei ar trebui să nu admită schimbările. O aud la telefon: „Vrei să vii la conferința X ?” O conferință ciudată, pe care abia o observasem mai înainte, la care nici nu mă gândisem că aș putea să merg. Semn că preocupările ei aveau un alt drum decât al meu. În schimb, pentru un film de artă, pe care îl credeam absolut necesar, inutil insistam să-l vadă. Rugămintea mea rămânea neascultată, cu toate că fusese primită cu emoție. O dată la un parc, o dată la altul. Ne-am întâlnit și la grădinile de la Șosea. Minunată a fost acea întâlnire. Și neprevăzută. Trebuia s-o vizitez, și un telefon : „Știi că n-o să poți veni la mine. Nu e nimeni acasă și n-am voie să primesc.” Am fost atâta de necăjit, că n-am mai păstrat nici o mândrie să mă plâng. Am impresionat-o, am făcut-o cu ușurință și pe dânsa să creadă că mi s-a întâmplat o mare

nenorocire. Și a hotărât singură : „Să ne vedem undeva !” „Unde ?” „La Șosea, lângă pavilionul muzicii.” Am așteptat-o, dar nu eram sigur că va veni. Se putea totuși ca în ultima minută Dania să fie reținută de cineva. Sau să nu ne fi înțeles bine asupra locului întâlnirii. Sau ora întâlnirii. Poate că exageram temerile mele. Dar Dania putea să procedeze astfel, mă convinsesem de mult de aceasta. Din moment ce nu știa niciodată ce oră era, ce zi era, ce promisesse să facă, era natural să nu mai nimerească. Îmi mai dăduse odată o întâlnire. Așteptasem o jumătate de oră zadarnic. Mi-a spus apoi: așteptase la câțiva pași de mine, deprimată că eu nu soseam. Un grup de cerșetori îi făcuse cortegiul, căci nu se pricepea să refuze pe nimeni ! Chiar aceiași oameni mereu, țigăncile tânguitoare, cerându-i de mai multe ori. „Și ce tristă eram că n-ai venit !”

Așteptările, Dania, cu speranțele și deprimările lor, le cunoști tu ?...

La întâlnirea de la Șosea totuși Dania a venit. Am pornit pe alei, ne-am așezat pe o bancă mai singuratecă, am mâncat semințe de floarea soarelui și ne-am drăgostit; îmbrățișări fără de nici o frică de oamenii care ne puteau vedea, de lumina care cădea pe noi. A observat deodată Dania ce mult timp trecuse, și am alergat amândoi pe alei, în stradă. Cea mai mică întâmplare avea rezonanțe nesfârșite în noi, întâlnirea din ziua aceea a fost nebunească ; o zi din viața ta, pe care trebuie s-o păstrezi vecinic. Dar a fost o singură zi, ca și cum, ar fi avut un preț prea mare ca să se poată repeta. Un exemplar de artă.

Câteodată o luam și pe Mady la întâlnirile noastre. (A fost greu să-mi dea prima sărutare în fața lui Mady, mai pe urmă se deprinsese.) Rolul lui Mady era trist : să se prefacă streină de ce se petrecea alături, de îmbrățișările noastre atât de pasionate. Un anunț : „Știi că am putea să ne întâlnim în astă seară ?” „Admirabil ! Unde ?”. „Unde zici tu.” „În parcul Ioanid.” „Nu, în altă parte.” „La Șosea.” „Nu acolo. ” Orice loc aș fi ales o înspăimânta, căci căpăta contur un plan care trăia numai în închipuire. Am insistat deci pe prima mea alegere. „În parcul Ioanid, neapărat!” „Da, dar mai trebuie ceva. Să rogi și pe Mady să vie cu mine... S-o rogi tu... Eu nu pot”... Am rugat pe Mady la telefon, care, bună, a acceptat imediat. Ce minunate au fost umbrele noastre pe aleile parcului Ioanid, în timp ce pe cerul senin luna întregă evolua. A trebuit să suporte biata Mady toate capriciile gurilor și mâinilor noastre. Ceea ce n-a împiedecat-o pe Dania ca la o ocazie, când i s-a părut că Mady nu este destul de ascultătoare, cum ar trebui să fie o fată mică asupra căreia ai dreptul să ai autoritate, s-o certe, să se supere pe ea, și chiar s-o amenințe că o s-o spuie la cei mai mari. Niciodată Mady nu s-a gândit să atragă atenția Daniei că ar putea fi mai prudentă în amenințările ei... Dania e obicinuită să creadă că-și poate permite toate glumele. Mady o admiră total, cum face toată familia, și pentru fiecare slăbiciune găsește o scuză. Socoate că Dania are toate drepturile, că gesturile ei, oricât de capricioase ar fi, sunt necesare, deoarece ea e cea mai frumoasă, cea mai inteligentă... Mai ales, o crede de o logică superbă, fără greș. Niciodată nu poți discuta cu Dania, căci descoperi că are dreptate.

Mă îndoiesc de logica Daniei. Are poate intuiții, șiretenii, nu spune unele observații decât mai târziu, uimind pe cei care socoteau că ea n-a observat nimic, câte o vorbă impresionantă luată din vreo carte. Și despotismul ei instinctiv o face să-și găsească argumentele favorabile. Mady, dulce, suportă și se lasă convinsă. Dealtfel o vede pe Dania chinuită ca să aibe dreptate, și se grăbește s-o aprobe. Dar când judeci limpede, vezi că Dania este o răsfățată, care își permite toate capriciile și că trăiește domol această viață, nici nu se întreabă dacă cumva nu este o privilegiată și dacă viața lui Mady, mult mai umilă prin comparație, nu este destul de tristă. Dimpotrivă, eu pe Dania o consider foarte încurcată în gesturi, în fapte, în vorbe. Numai astfel se pot scuza atâtea umilințe pe care mă obligă să le suport.

II

Va telefona Dania astăzi ? Căci telefonul e mereu semnul cel mai sigur dintre noi. La o anumită oră. Aștept să treacă restul timpului. Când se apropie această oră, nervii mei tremură cu fiecare clipă mai mult. Sunt atâtea încercături ! La ea acasă, lume multă. Nu poate să-mi vorbească având lume în preajmă. N-are curaj să-mi pronunțe numele în fața lor. Dealtfel, ce voce indiferentă ar trebui să aibe în fața altora ! Nu poate să-mi spuie nici un cuvânt cald, prin care să recunoască că este încă a mea. Am încercat s-o învăț un limbaj anumit, neînțeles de alții, dar poate să servească numele unei cărți, de exemplu să zicem: La livre de la jungle, drept „mi-ești drag” „Nespus de drag ?” Sau micile mărturisiri de timbru le-aș socoti identice cu ceea ce trebuie să facă o fată binecrescută cu toată lumea. Am

avut ocazia să vorbesc cu Dania fiind de față și un strein. Am constatat-o la fel de politicoasă cu noi amândoi. Prin ce aş pricepe că vorba către mine „mai ia o prăjitură” conține nu numai o invitație pe care o adresează oricărui alt invitat, invitatului de atunci de lângă mine în cazul acela, ci și „iubite, îmi place când te văd mâncând”. Dar eu i-am sugerat : „Vorbind la telefon în fața altora, ești o streină. Mă întreb dacă nu e mai dureros decât dacă nu vorbești deloc, căci, auzindu-te streină și nevăzând nimic, presupun că de ieri, de când erai nespuse de îndrăgostită, te-ai schimbat, ai uitat, preocupări noi mi-au luat locul.”

I-am întins acest argument, mai ales pentru mine, ca să mă consolez, când, după o așteptare de fiecare minută, timp de 24 de ore, telefonul nu mă mai cheamă. Vorbindu-i de această posibilitate, mi-am alungat în parte bănuielele ascunse. După cum aş spune : „Știi că mâine n-o să ne vedem pentru că trebuie să fac o vizită la domnul X”. Și suntem de acord, iar eu nu mai aștept. (Mai bine să moară cineva decât să se chinuie la infinit...) Dar e teribil când tu trebuie să faci o astfel de vizită și nu te-ai gândit să mi-o anunți mai dinainte. Astfel că nici la ora hotărâtă se poate să nu-mi telefonezi. Și mai sunt cazuri când ești singură de vină ! Tocmai atunci ți-a sosit un musafir, și nu te pricepi să-l întrerupi, să mă cauți pe mine pentru oricât de puțin. Sau, tu trebuie să te duci undeva. Și n-ai avut curajul să amâni cu o jumătate de oră, ca să poți vorbi mai înainte cu mine. Sau, când te-ai înțeleas asupra vizitei pe care trebuie s-o faci sau să ți se facă, ai uitat că tocmai atunci puteai vorbi cu mine, și trebuia să imaginezi o amânare. Nu știi, toate sunt de vină, nu pot trage nici o concluzie. Întrevăd telefonul tău, într-o cameră imensă, cu toate ușile deschise.

Și telefonul meu e nepractic. Adică, telefonul hotelului meu. Toată lumea vorbește la el și îl ocupă tot timpul. Este foarte rar să-l găsești neocupat. Iar după ce ești chemat, portarul trebuie să te caute în camera ta, de la cine știe care etaj. Ascensorul nu merge nici el bine. Dania trebuie să-mi caute de multe ori telefonul meu liber, și apoi să mă aștepte îndelung. Deci nu mă poate chema decât fiind sigură că n-o s-o întrerupă nimeni o bucată de timp. Când cobor, găsesc aproape totdeauna lume care s-a strâns la telefon cu treabă, până ce am putut eu să sosesc. Nu pot vorbi limpede în fața lor. Chiar dacă am o cabină, mi se aud vorbele. Și apoi am impresia că ceilalți mă așteaptă nerăbdători (așa și este) și se enervează. Cu atât mai mult cu cât fragmentele conversației mele, pe care ei le aud, îi face să li se pară că le ocup locul în chip neînsemnat, cu nimicuri, cu toate că aceste nimicuri constituie viața mea, și le-am așteptat o zi și o noapte. Dar am știut precis că nu voi auzi nimic neobicinuit, și mă voi găsi, după aceea, în fața nopții, la fel de singur și deprimat. La ora telefonului (dacă ar fi măcar acea oră sigură, după atâta așteptare !) am tot timpul urechea ațintită, așteptând uruitul ascensorului, care să aducă pe portarul ce trebuie să mă cheme. Dar ascensorul nu se aude. Sau se oprește la alt etaj. Sunt atâtea etaje la care s-ar putea opri ! În fine, un pas la etajul meu. Se oprește la mine ? Se îndreaptă spre camera mea ? Sau mi se pare ? Eu și cu pisica de lângă mine ciulim urechile. Dar poate să treacă mai departe de camera mea, pe culoar. (Asta în cazul cel mai bun, — ce dureros ! — când ascensorul s-a oprit la etajul meu. Dar se poate să nu vie nimeni până aici.) Bate cineva ! Eu, în același timp, fac patiență, ca să văd dacă voi fi chemat. O ! Patiența cea mai ușoară, care nu vrea să iasă !

Ce superstițios m-au făcut aceste neliniști ! Mă simt cu atât mai ridicol cu cât nici eu, nici familia mea (bunicii mei de 80 de ani) n-am avut niciodată nici o superstiție. Sunt zile în care trebuie să-mi meargă prost, altele bune, altele amestecate. Aceste zile nu corespund cu ceea ce se crede de obicei despre ele, și nu țin minte de ce am făcut eu alegerea asta la început. Astfel, lumea e bună, dar pe jumătate (o văd pe Dania, dar puțin, prost, pe stradă și cu alți oameni), marțea este o zi foarte bună, trebuie să mă satur din această zi pentru o săptămână (de câte ori am așteptat zadarnic, marțea, cel mai mic semn !) miercuri, zi fără sens, joi, mai bună, vineri și sâmbătă, neînsemnate, duminică, o zi goală, pot să plec într-o excursie ca să treacă mai repede. Cu unele haine n-am noroc, cu altele, da. Trebuie să pun și vesta la hainele cu noroc ? Și uneori este atât de cald ! Trebuie, tot atunci, să ascund bine hainele cele vechi (mici măcar ele să nu se vadă prin cameră ?). Mă voi îmbrăca la anumite ore numai. Și la anumite ore voi încerca patiența. (La ora 4:43 neapărat.) Sunt comice aceste mărturisiri și așa putea să mai aduc o mie de amănunte. Dania, nu scoate din ele decât un semn de nefericire, pe care tu ai putea-o limpezi !

„Et pleurons jusqu'à l'aube, ma petite fouguese.”

N-am fost niciodată așa. Desigur că, dacă ai vrea tu, aş redeveni acel de odinioară. Un om întreg, de care nu poate să roșească nimeni. Și dacă totuși mă găsești numai amuzant, să-mi iau un model ilustru, ca să-mi salvez vanitatea și

mărturisirile: și Cromwell a fost superstițios !

Și când, în sfârșit, mi se bate în ușă, apare altcineva ! Și Dania poate să se distreze în același moment. I s-a furnizat o distracție. În cazuri de acestea, Dania spune : „Ce importanță are, n-am putut să mă sustrag. Dar am fost tot timpul cu gândul la tine.” Este aceasta o consolare ? Căci te poți consola la gândul că celălalt a luat parte la o discuție, de care tu nici n-ai știut ? Să-ți descoperi iubita mâncând, la un restaurant, lângă niște necunoscuți. Nimic rău, chiar vezi și niște membri ai familiei ei. Totuși, oricât ai ști că nu se petrece nimic grav, și că e sigur că ea mănâncă în fiecare zi fără tine, te chinuie fiecare înghițitură a ei. Sparanghelul pe care îl ține în furculiță capătă un sens adânc, toată viața te va impresiona mâncarea aceasta. (Eu, care n-am văzut pe Dania mâncând.) Deci, pretențiile mele sunt foarte mari. Atâta despotism ? Dar aș vrea să știu : atât de rar este cazul meu ? Uneori, eu renunț la o distracție de a mea ca să fiu la ora telefonului. Și tocmai atunci ea lipsește din pricina unei distracții de a ei. Ce umilință ! Cu toate că e normal : eu sunt băiat, deci nu dau seamă nimănui de timpul meu, pe când ea, fată, trebuie să asculte de cei de primprejur. Totuși, ce umilință !

Minutele în care pot vorbi cu ea, cât le-am așteptat ! Ce chinuitoare sunt așteptările ! Să te uiți de o sută de ori la ceas (vai, nici o exagerare), și uneori să constăți că, între două uitături, abia a trecut o minută ! Ce lungi apar cinci minute ! Te ocupi cu lucruri care nu te interesează, numai ca să treacă timpul, dar ele se termină îndată, căci nu ești în stare să imaginezi ceva care să dureze mai mult. Și nici nu ai avea răbdarea. Îți înțepenești ochii pe aceeași mobilă, numeri arcurile unui scaun. În clipa când scrii acestea, mai am șase ore de așteptat. (Când voi reciti, după ce vor trece câțiva ani !) Nu, mai puțin cu zece minute. Voi putea să-i vorbesc la 9 și jumătate dimineața. Să vedem ce parcurge trenul în timpul acesta, ca să am impresia că fac o călătorie. Voi socoti pe la ce oră ar trebui să se oprească trenul în diferite stații. Cu astfel de împărțiri, trecerea timpului va fi mai ușoară. Dar a început să plouă. Dacă va ploua peste șase ore, și nu vor mai pleca ai ei de-acasă, cum au obiceiul ? Va trebui să aștept iar ? Căci atunci așteptarea nu se va mai sprijini pe nimic, și orice oră, care se întinde în față, va fi la fel de nesigură. Poate că n-or să mai plece ei... Sau poate s-a dus ea... Sau poate...

Telefonul hotelului meu are și un defect: se aude slab. Uneori, nici de acele puține cuvinte, pe care vrea să mi le trimită Dania, nu sunt absolut sigur. De multe ori interpretez în rău vorbe de-ale ei care nu vor să fie rele, dar nu le-am auzit bine, le-am schimbat înțelesul prin escamotarea unei nuanțe. Ea îmi arată mai târziu că chinul meu a fost zadarnic. Am interpretat rău, din instinctul meu de a vedea rău pretutindeni, sau ea mă calmează din instinctul ei de fată bună, de a nu lăsa multă vreme un om chinuit din pricina ei. Orice vorbă spune Dania, mai ales când nu se poate desluși bine, capătă o importanță capitală, parcă depinde de acea vorbă toată fericirea mea. După încetarea convorbirii, orice calm este alungat până la o nouă convorbire, chiar dacă am reținut unele semne benefice. (De fapt, în nici un caz calmul nu poate dura multă vreme.) Ah, cu ce vaiet trebuia să spun Daniei : „Nu se aude !” Și vorbele noastre, reproș sau declarații, mărturisiri dureroase, nu se pot spune de două ori. Nu e posibil :

— Mi-a fost dor !

— Nu se aude.

— Spun că mi-a fost dor !

Tandrețea acestor vorbe s-ar irosi. Și atunci, schimbi mersul conversației, tu te rogi zadarnic să ți se spună aceleași cuvinte, celălalt te pedepsește că nu i-ai auzit declarația (chiar dacă nu ești de vină). Continui despre ceva indiferent prin comparație, despre o carte, și acest subiect, fără legătură cu neliniștele tale lungi, te doboară. Cum să construiesc pe Dania din auz ? Nu-i văd figura și mâinile când mă ascultă. Cum s-o refac întreagă, numai după vorbe ? Poate că ea are altă treabă și nu se pricepe cum să încheie cu mine. Eu îi mărturisesc că ea este singura mea preocupare, iar dânsa (care dacă îi plac cele ce-i spun) se gândește cum poate să termine. Poate că a venit cineva în camera din care telefonează, sau trebuie să vină și aude chiar pași alături. Ce durere pentru mine, dacă va fi necesar să întrerup brusc, și ea îmi va spune : „Știi că trebuie să mă duc”, tocmai când eu îi trimit vorbele mele cele mai calde. Alături de mine pisica doarme. S-a trezit, s-a plimbat prin odaie, și s-a culcat iarăși pe plapuma mea. S-a făcut ora patru și un sfert dimineața. Adică, și 14. Ca să treacă o minută trebuie să numeri 60, și destul de rar. La radio (de la căpătâi), nu se mai aude nimic pe tot cuprinsul lumii. Un automobil care trece. De ce ? Cine o fi în el ? Se întoarce cineva de la o

petrecere. Dania uneori tace la telefon, ca și cum ar avea nevoie de tăcere ca să reflecteze la cele ce-i spun, iar ce-i spun produce prea mare impresie asupra ei ca să mă întrerupă. Cu toate că tăcerile ei mă încântă, îmi demonstrează seriozitatea cu care sunt ascultat, ce tragice sunt ele ! Ce pot să scot eu prin telefon din aceste tăceri ? Mă descopăr monologând comic. Îmi dau seama că, închizând telefonul, eu nu voi rămâne decât cu propriile mele cuvinte, și cu nici o consolare din partea Daniei. Și câteodată, după ce-i mărturisesc mult timp dragostea mea imensă, fără leac, ca o boală, mă dezmoțesc și o întreb cu disperare :

— Dania, ești acolo ?

Vine aproape sigur :

— Da !

De fapt, eu sunt aproape sigur că ea este acolo. (Un telefon întrerupt răsună altminteri). O întreb numai ca s-o fac să spuie și ea un cuvânt la toate jeliurile mele, e un fel de a-i reproșa că mă lasă să vorbesc singur. Voi păstra de la ea pe acest „da”, ca să am impresia că am vorbit împreună și n-am monologat, cum fac cu disperare, toată ziua.

De obicei, oricât de ciudat ar părea, închid eu telefonul. Atâta spaimă am ca Dania să nu se hotărăscă să-l închidă înaintea mea ! Asta n-o face decât rareori, mai ales când este nevoită s-o facă. Am văzut bine, ea singură nu face așa ceva. Să mă consolez cu ideea aceasta ? Gând binefăcător. Dar ea este atât de binecrescută, că ar face la fel cu orișicine. (Am impresia că sunt în tren, care mă duce sigur la țel, dar din care nu pot să ies și nu-l pot face să depindă de mine. Poate că dacă trenul și-ar încetini mersul, aș porni pe jos, să fug, să ajung mai repede, cum mi se întâmplă când sunt într-o trăsură).

Într-o zi, am trăit o întâmplare ce mă va urmări întotdeauna. Am coborât la telefon cu emoția obicinuită. Mi-era atât de dor de Dania, că am început febril să-i vorbesc, fără să mă gândesc că s-ar putea întâmplă să fie altcineva. Telefonul se auzea prost, cea care mă chemase nu avusese timp să se identifice. Era Mady, deci o persoană prietenă, discretă, de care nu puteam avea nici un fel de teamă și cu ea ar fi fost fără rost să roșesc prea multă vreme. Dar am spus : „Dania, îmi ești dragă, nu mai pot trăi fără tine, despărțirile dintre noi sunt un sacrilegiu. Mi-e atât de dor de gura ta, că aș vrea să sărut receptorul. Sunt pustiu, asist la trecerea orelor, chinuit, nerăbdător, variind între speranță și deznădejde.”

Și mereu astfel de vorbe,perate, viața unui om singur. Un râset la celălalt capăt al telefonului. (Cum ar fi procedat cineva mai subtil ?)

— Mă confuzi...

Cum am trăit clipa aceea, și ce ridicol mă simțeam... Indiferent dacă Mady este o fată foarte bună. Dar nu păream eu un om care plânge în fața unei oglinzi ? A trebuit să schimb conversația și timbrul vocii, să rid chiar de vehemența declarațiilor mele elegiace de odinioară. (Mady mi-a spus mai târziu : „Eu am fost mai nenorocită.”) Dar de ce nu mi-a telefonat Dania în clipa aceea ? După plecarea lui Mady, am așteptat iarăși în van. Și cum aveam să-i vorbesc ? Nu subzista chinul de o zi și o noapte care mă făcuse să încep astfel ? Și rușinea nereușitei mele, în plus. Sunt emoții care nu se pot uita niciodată, și desigur că o minută [înainte] de a închide ochii pentru totdeauna, în timp ce nu voi mai putea vorbi și nici recunoaște pe cei de primprejur (Cine va fi atunci în preajma mea ? Alți oameni decât acum ? Dar Dania ?), îmi va trece prin minte iarăși scena oribilă, fie că mă voi deprinde cu ea și voi accepta-o, fie că mă voi înfiora din nou.

Să deschid geamul, aerul rece îmi va face bine. A început dimineața de vară, e lumină afară. Păsările cântă în copacii răspândiți în fața hotelului meu. Să încerc să dorm. Cu aceste gânduri nu voi adormi niciodată. Trebuie să-mi aleg alte imagini, călătorii vechi, alți oameni și întâmplări, niște flori de la Caen, primul liliac dintr-o călătorie de la Caen, pe care l-am descoperit în primăvara aceea. Dania, câți ani aveai pe atunci ? Gânduri pentru lucruri care nu mă interesează, cu toate că mă bucurasem atât pentru ele odinioară. Cum le voi susține, până voi adormi, și nu-mi va sosi, la fiecare minut, chipul Daniei, cu toate neliniștele pe care le aduce el ? E dimineață de tot, nici măcar ora cinci...

Întrebuințez și alte telefoane decât cel de la hotelul meu. Vorbesc de la prietenii mei X, dar în preajmă e foarte multă lume. Cu toate că ei sunt discreți și, pe cât pot, nu mă ascultă, cum pot fi îndrăgostit în fața lor ? Dar nu fac atâtea socoteli. Când nu trebuie să-i explic nimic Daniei, n-am nici o nedumerire, și nu mă dor prea mult grijile pe care le-am avut de când n-am văzut-o, vorbesc degajat, stăpân pe mine, fac glume, insist pe întâmplări indiferente, și-i fac declarații deghizat, ca să nu mă înțeleagă decât ea. (Atunci vocea Daniei, dezolată: „De ce ești un strein ?”) Dar când sunt nenorocit, nu-mi aleg cuvintele, spun tot ceea ce mă doare. Îmi este egal orice ar gândi alții de mine, după cum, pe un prieten bolnav, fără pudoare îl îngrijești, orice boală ar avea, la locuri cât de acoperite de obicei, cu toate că altădată roșea numai când vorbeai prea limpede cu el.

De obicei, vorbesc de la Poștă. O întreb pe Dania dacă are timp să mai aștepte ca să schimb telefonul meu incomod, și fug la Poștă. Așa cum sunt, cu capul gol, fără guler — ascunzându-mi gâtul gol cu mâna — nebărbierit, cu șireturile de la ghete desfăcute și pocnind pe trotuar. (Nu eram îmbrăcat perfect, pentru că mi-era teamă să nu spuie Dania : „N-o să am timpul să mai aștept”. Și atunci angajamentul meu ar fi tragic. După cinci minute, să mă întorc în cameră, să mă dezbrac !) Telefonistele mă cunosc. Și eu le cunosc pe ele. Oricât nu m-ar interesa, prea de multe ori le-am văzut. Știu cum mă va primi fiecare. Nu spun nici o vorbă, dar unele zâmbesc, altele sunt iritate, nu mă încurajează. Probabil că îmi știu numărul telefonului, înainte de a-l cere eu. Desigur că mințile lor simple nu pot broda prea multă vreme, dar ce hipnoză ar trebui să exercite asupra lor necunoscuta pe care o caut cu atâta perseverență !

„Est-elle brune, blonde ou rousse ? Je l'ignore...”

Și în timp ce telefonista construiește o mie de fețe ca să vadă cum arată iubita mea, eu, la fel, pun iarăși toată truda ca să-mi amintesc cum arată ea exact. Oricât ai cunoaște pe cineva, nu poți să-l construiești exact, din memorie. Cei mai vechi prieteni pictori au nevoie, ca să te picteze, să se uite de o mie de ori la tine. Realitatea Daniei și, în același timp, existența ei fluidă formează cel mai mare chin al meu. Cu toate că cunosc sărutarea Daniei, tocmai când sunt mai fericit de existența ei, mă scutur cu o imensă tristețe de a fi fericit numai în imaginație. La fel, după ce ai iubit pe eroina vreunei cărți, ți-aduci aminte că totul nu este decât literatură și că trebuie să știi că nici o minune nu se poate întâmpla cu tine.

Telefonul mărește această impresie. A fi, în același timp, alături și la distanță. A auzi o vorbă, declarația de dragoste care palpită pe urechea ta, și a întinde mâna, zadarnic, în aer. Ar trebui să închizi ochii ca să uiți că ești singur. A-ți atinge mâna ta, obrazul, ochii, ca să simți carnea iubitei. Dar poți să uiți complet ? Poți să fii destul de nebun ? Să fii mândru că ești lucid ? Ce prost poate fi mândru cu așa ceva și nu-i pare rău că nu se întunecă niciodată de tot ?

De la Poștă pot vorbi mai multă vreme. Conversațiile noastre diferă și se aseamănă în același timp. Diferă, căci mereu improvizez o altă temă. Se aseamănă, căci sunt la fel de neliniștit și de trepidant. În singurătate, mi-aduc aminte de o vorbă de a ei tulbure și vreau s-o clarific, sau de o tăcere de a ei când nu trebuia să tacă, sau de un răspuns al ei întârziat, un minut după întrebarea mea, ca și cum n-ar fi fost pregătită pentru răspuns, cu toate că eu îl socoteam esențial, ca pe un semn care ne leagă pentru totdeauna... Și aștept explicații. Inchizitorial, aștept explicații. Aș rămâne neconsolat dacă nu ar apare o nouă curiozitate, la fel de crispantă, care o înlocuiește pe cea veche. Nici un moment de calm nu am. Și mereu sentimentul că viața va trece imediat și că n-am vreme de pierdut.

— De ce ieri ai început o discuție și n-ai vrut s-o continui ? Mai bine nu începeai deloc. E incomparabil mai tristă o chestiune nelămurită decât cel mai crud adevăr.

— N-am vrut să tulbur atmosfera dintre noi.

— Atmosfera a fost tulburată când m-ai făcut să pricep că ai un gând ascuns. Și obiceiul tău care mă umilește: nu vrei să răspunzi la întrebările mele atât de calde, ci schimbi conversația. Crezi că sunt atât de copil ca să nu sesizez intenția ta, oricât de abilă ai fi ? (Dar de ce taci Dania ? Gândește la fel oare ? Măcar în timpul plângerii mele ?) În clipa când suntem împreună, uit, și mă interesează la fel și noul subiect care începe. Într-adevăr, mă socoti un copil pe care îl conduci. Ce umilintă ! Și cum pot să mai știu care vorbe de ale tale sunt sincere ? Apoi însă — eu nu uit nimic — refac scena, și stratagema ta devine o catastrofă. Nu mai pot să am nici un plan pentru viitor. Tu te gândești la ziua de mâine ?

Îndepărtez eu însumi ceea ce, reproșasem la început. Dar aş putea face altfel, la telefon, unde n-am timp de pierdut ? Trebuie să concentrez, să încerc să uit o mie de gânduri pe care le-am avut între timp. (Și în întâlnirile cu Dania, atât de rare, se petrece la fel). Astfel, subiectele se schimbă repede, înainte de a fi epuizate, și cele mai diferite se alătură. O morală, o întrebare, o glumă, o întâmplare veche, toate alături, du coq a l'âne^[5].

O ! Clipa în care trebuie închis telefonul ! Niciodată nu ne vom despărți perfect buni prieteni din pricina acelei clipe. Cine știe cine vine și trebuie să ne grăbim rămasul bun. Curajul de a pune la locul lui receptorul, și fuga iubitei în lume, a ființei scumpe cu care ai vorbit ! Cu câteva minute înainte plutește în aer : se termină convorbirea. Vorbele nu ne mai sunt naturale. Ești fals, spui lucruri neînsemnate, ca atunci când cineva drag trebuie să plece și nu te pricepi ca să-i vorbești cinci minute înainte de plecarea trenului. Și ești încurcat dacă trenul își întârzie plecarea. După ce rămâi singur, ești deznădăjduit că ai uitat să spui unele lucruri importante. Fac socoteala, și nu sunt mulțumit cu cele ce mi-a spus iubita. Port mânie, ca și cum aş fi fost înșelat. Și zgomotul închiderii aparatului, cu pustiul care se leagă de el, dezolându-te pentru multă vreme. Ce singur mă găsesc atunci ! Dania, cum pot să mă conving că tu existi undeva și mă iubești ? Nu înțeleg asta, vreau să te țin în brațe și să-ți aud inima. Și palpitatea întregii tale ființe îndrăgostite. De unde să capăt puțin calm ?

Dar uneori, înainte de culcare, se aude glasul tău minunat :

— Noapte bună, iubitul meu. Numai pentru asta te-am chemat. Ca să-ți spun noapte bună.

Atunci un înger coboară la patul meu ca să-mi închidă pleoapele pentru somn. Iar cerul intră în întregime pe fereastră.

Prietenia noastră nu poate dura multă vreme, știam asta de la început. Socot că sunt între noi motive mai puternice decât că unul este evreu și altul creștin. Firea ei mă umilește, nu voi suporta asta mult. Gândul de fugă nu mă părăsește. Sunt obicinuit să mi se dea ; în inferioritate nu voi accepta să trăiesc. Dar nu știu felul în care o să se termine aventura mea. Nu sunt în stare să iau o hotărâre definitivă. N-aș găsi un motiv pe [care] să nu-l fi avut cu o zi înainte. Ar trebui o discuție limpede între noi, și noi preferăm să rămânem tulburi, să amânăm. Nu-mi imaginez felul în care ne vom despărți. Am la mine, totdeauna, mai multe tichete, semne rotunde de tinichea, pentru conversațiile de la telefonul Poștii. Constat că un ultim tichet îmi rămâne mai multe zile, amestecat printre bani. Îl voi întrebuița ? Cu Dania mă înțeleg tot mai puțin. A trecut un timp mare de când ea nu s-a priceput să-mi dea un semn, cu toate că ne-am despărțit supărați. Tichetul neîntrebuițat mă obsedează. Găsesc în el simbolul unei istorii întrerupte, fără sens. Cu melancolie îl privesc, mă joc cu el. îl arunc în aer, mă întreb dacă îl voi utiliza vreodată, și mă găsesc mediocru pentru că l-am cumpărat de puțină vreme, fără să bănuiesc măcar că-mi va fi inutil. Și când mă aștept mai puțin, mă cheamă Dania la telefon, și-mi vorbește cald, îndrăgostită, fără nici o bănuială de gândurile mele de despărțire, în care credeam.

La telefon : „Azi vrei să ne întâlnim ?” Fără să mă aștept : „Unde ?” „În Grădina botanică.” Prima noastră întâlnire acolo. Dacă nu se va pricepe să mă aștepte la Jocul din centru ? Mai fusesem amândoi în Grădina botanică, dar Mady ne întovărășea. Automobilul Daniei ne așteptase la poarta grădinii. Ne-am îmbrățișat fără sfială do Mady, de alături. Am spus : „Banca aceasta va fi legată pentru totdeauna de noi, după ce ne vom despărți. si unul dintre noi va nimeri la banca aceasta”... „Dar de ce să ne despărțim ?” Reflecta Dania. Acum iarăși, numai noi, și deci fără nici o stângăcie, în Grădina botanică. La ora șase. La 5 și jumătate mă gândeam să mă duc. Tot atunci a trecut pe lângă mine un june, unul dintre mulții admiratori ai Daniei. (Cu gândul poate la Dania). „Să se petreacă în clipa asta o atât de mare grozăvie lângă tine și tu să nu știi nimic”. Căci purtam în mine : peste o jumătate de oră mă întâlnesc cu Dania. Am întrebat la telefon pe Dania dacă se pregătește să plece. Ar fi fost în stare să nu vie, pentru că are musafiri, sau a chemat-o cineva, sau, simplu, pentru că nu știe cât e ceasul. Bineînțeles, eu am fost la locul întâlnirii cel dintâi. Era normal să fie așa. (Dar admiratorii mulți ai Daniei ar fi crezut că mi se face mie o favoare, și suportam cu greu să fiu umilit, adică să nu protestez, deoarece mi se dă mai mult decât merit.) Dar, chiar dacă vorbisem la telefon, și Dania era de acord cu mine, se putea totuși să nu vie, reținută în ultimul moment. Poate un telefon al cuiva care are mult de vorbă. O treabă pe care i-o pretinde fratele său, vreo temă pentru a doua zi. Sau rochia pe care o îmbracă și nu se potrivește. Și, așteptând în Grădina botanică, mă întreb dacă aş găsi un telefon să mă mai interesez

încă o dată. în sfârșit, poate a plecat. Dar dacă nu ne-am înțeles bine asupra grădinii, sau Dania a pronunțat numele grădinii, dar s-a gândit la alta, și așteaptă în același timp la Parcul Ioanid sau la Șosea. Cum Grădina botanică n-a fost în obiceiul întâlnirilor noastre, poate că am crezut greșit că a ales-o. Dealtfel, am și fost surprins când am auzit acest nume. „Unde ?” „La Grădina botanică.” Poate că nu ne-am înțeles bine asupra locului din grădină. Sunt atâtea alei pe care ar putea să fie Dania. Să intru puțin în grădină, căci am așteptat chiar la poartă. Dar văzând că nu sunt chiar la poartă, Dania nu va avea curajul să mă caute. Două fete. Dania și cu Mady ? Așa merge Dania ? A apărut chiar Dania, într-o rochie minunată de mătase subțire, roz (de la Paris), care o face și mai tânără. O pălărie mare. Un surâs pe ochi și pe buze, fără frică, apropiindu-se candid de mine. Dar la început nu ne-am înțeles. Îi spuneam că mi-a fost dor de dansa, că sunt fericit că ne-am întâlnit printre copacii frumoși. Dar n-aveau vorbele mele nici o influență asupra ei. Mă întrerupea cu o glumă, cu o reflecție puerilă, cu o jumătate de cuvânt fără importanță. Îi spuneam: „Îmi ești dragă!” „Atunci să te urci până în vârful copacului acesta.” S-o întreb când vine iarăși, când ea nu reflecta că nu ne văzusem de multă vreme ? Ne-am așezat pe o bancă, după ezitări, căci mereu Dania avea impresia că ne vede un cunoscut. Dar țânțarii ne-au distrus. Nu se mai putea continua nimic din pricina înțepăturilor. Ce scenă grotescă ! Eu îndrăgostit, Dania elegantă, iar țânțarii care nu ne mai dau pace ! Apoi Dania a spus : „Trebuie să mă duc acasă !” Ce nenorocit mă simțeam ! (Și admiratorul Daniei de pe stradă fusese atât de ridicol ?) în definitiv, putea să se ducă, starea noastră nu mai trebuia să continue. Cum s-a schimbat atmosfera ? O sărutare, și încă una, și încă una. Oricâtă lume ar fi. Uitasem cuvintele care sunaseră atât de prost. Nu mai observam țânțarii. Au mai trecut două ore. Pe drumul de întoarcere o țineam strâns la braț. Au trecut o mulțime de cunoscuți, dar Dania n-a fost înspăimântată. Și când s-a urcat în taxi, m-a sărutat din nou, în fața șoferului. „Erai să pleci !” „Nu m-ar fi lăsat inima !” Cum face totdeauna, după ce a plecat, m-a mai privit o dată prin geamul din spatele taxiului, surâzătoare, îndrăgostită, schițând o sărutare în aer.

O surpriză. O plimbare aseară cu mașina, cu Dania, cu junele Raul și cu doi tineri nemți, cunoscuții Daniei. O conversație generală la care luam cât mai puțin parte posibil, mă făceam cât mai mic în întuneric, numai uneori mă descoperea fumul de la țigarea unuia dintre nemți. Departe de oraș, am descoperit un restaurant umil lângă care așteptau totuși câteva automobile. Un neamț reflectă : „Ce-ar fi să intrăm puțin aici ?” Dania ar fi fost incapabilă să facă un astfel de plan, dar îl acceptă cu multă ușurință. În camera dreptunghiulară destul de mare, cu mese și muzică într-un colț, lume multă. La mijloc, un loc liber pentru dans. Trecea timpul, a trecut o oră, și mă simțeam mereu un strein. Vorbeau tovarășii mei cu aprindere, și eu rămâneam un strein, sau, ca să nu-i incomodez, surâdeam idiot la tot ce spuneau ei. Dania se simțea minunată de bine, orice întâmplare căpăta pentru ea un înțeles prodigios. Și muzica sentimentală, vin, țigări. Ne aduse o friptură imensă, din care a mâncat și Dania cu delicii. Râde Dania, se amuză, e mai importantă escapada ei decât prezența mea. Nu spune nici o vorbă pentru mine. Timp mult, dar care trece minută cu minută. Planuri de excursii în care nu voi fi, întâmplări de odinioară din Tirol, în care n-am fost și unde toți ceilalți au petrecut de minune. Trebuia să am și eu o sensibilitate specială ca să mă simt un strein și ca să mă chinuie ghidul acesta ? La altă masă erau cunoscuți, m-am dus la ei ca să le vorbesc, poate spre surprinderea lor, căci de obicei numai îi salutăm, din instinctul de a arăta că nu sunt cu totul singur ; dar cred că gestul meu a trecut neobservat. Dania a continuat să asculte pe cei doi nemți cu aceeași mulțumire, să nu fie atentă că eu nu participam. Sau când mă întreba ceva, destul de rar, era și mai umilitor : făcea impresia că își aducea aminte că pe mine, musafirul, trebuie să mă amestece în grupul lor. Renunța repede, căci eu n-o ajutam deloc, iar unul dintre nemți continua să povestească; celălalt a început un cântec tirolez, ascuțit, fără să mai bage de seamă publicul care mai era în sală. Să-i spun acestuia Fritz, pentru ușurința explicațiilor, cu toate că nu voi ști niciodată cum îl cheamă. Dealtminteri, nici nu l-aș recunoaște pe stradă, oricât m-ar fi obosit. Și Dania mereu departe. Uneori își rezima ușor mâna de scaunul meu, mă atinge și-mi făceam iluzii : poate că totuși nu mi-a uitat prezența. Se jenează numai să facă un gest de dragoste prea limpede în fața altor oameni. Dar Dania își depărta brațul în mijlocul unui cuvânt, la întâmplare, risipind puțina bucurie pe care o adunasem cu atâtea osteneală și arătând că gestul ei fusese o întâmplare. Și de ce din mijlocul acestor rânduri nu se poate auzi melodia banală, cântată fals, a lăutarilor, căci o port în ureche scriind această întâmplare, și mă tortura aseară, avea puterea să facă să vibreze toate coardele din mine ? Și la fiecare început al muzicii, chinul : acum Dania va dansa. La sfârșitul muzicii, calmat pentru o clipă: am scăpat ! Dar muzica

începea din nou, în curând. Ce simplă era bucuria prietenilor mei, și cum nu mă pricepeam să iau parte la ea ! Îi priveam pe fiecare. Numai monologuri. Se simțeau bine și le era indiferent dacă îi asculta cineva. Se putea glumi, cânta, agita, fără să te intereseze vecinul. Nu făcea nimeni reflecția : sunt un caraghios amuzându-mă singur. De fapt, amuzamentele paralele fără legătură între ele. Și nu mai puțin sincere, cu dăruiri complete.

Bineînțeles, până la urmă Fritz a invitat-o pe Dania la dans. Linia piciorului care trebuia să se îmbine, a lui cu a ei... Și melodii între ei doi. El spunea nu știi ce, Dania râdea. Se strecurau printre alți dansatori, și câteodată dispăreau. Când or să se vadă ? Aceștia sânt. care nu se văd decât foarte puțin, ascunși de alții ? Și apăreau iarăși. Uneori, deodată, când mă așteptam mai puțin, îi presupuneam că sunt la o cotitură mai îndepărtată a locului de dans. Un oarecare a aruncat o serpentină de hârtie roz, ca să-și arate abilitatea de a nimeri pe cine vrea, sau ca să ne convingă că se distrează minunat. Volutele serpentinei — cine a făcut această invenție ? — a prins tocmai pe Dania și pe Fritz, iar legătura pe care o făcea hârtia mi s-a părut indestructibilă. În același timp privirea îmi fugea la toată lumea, observam tot ce se petrece în jurul meu. Pe peretele sălii erau niște desene roșii, pe care nu le voi mai uita. Bineînțeles, păstram pentru neamțul care rămăsese lângă mine su-râsul etern al Giocondei. Apoi Dania a încercat un dans tirolez, căci muzica se preta la aceasta. Un joc care-i diferenția și mai mult de ceilalți ! Li se făcuse chiar un loc special... La un moment dat, lumina din sală s-a micșorat, a căpătat reflexe albastre. Anume pentru voluptatea vizitatorilor ? Chinul cel mai mare ? Nu, dimpotrivă, puțin calm. Nu mai puteam sesiza bine care era grupul Daniei cu Fritz, mi se pusese ochelari albaștri. Nu mai puteam distinge bine. în sfârșit, renunțarea mea era deplină.

Dania de obicei nu e curioasă de cele ce se întâmplă, atunci când nu i se întâmplă nimic ei personal ; când, de pildă, gelozia n-o face să vrea să ghicească, și să rămâie cu gândul numai asupra unui fapt. Mady vine la noi, adu-când între noi o atmosferă de oraș, de magazine, străzi, oameni. Niciodată Dania n-o întreabă ce s-a mai întâmplat sau pe cine a mai văzut. Nici nu-și închipuie că Mady ar putea aduce cu ea o noutate. Astfel, când am descoperit că Dania citește ziarele și cunoaște notele cele mai ascunse, vreo conferință importantă, dar fără reclamă mare, vreun concert sau o veste politică, mi s-a părut uimitor... Sau când e în curent cu un ziar pe [care] nu-l citește oricine. Pe Mady n-o întreabă nimic, cu toate că această fată, care își trăiește viața fără frică, ar putea limpezi aerul de seară în care trăiește Dania. Dar nu totdeauna Dania este la fel. Eram odată cu toții în automobil, și Dania cerea lui Mady relații despre anumite persoane, de ocupațiile lor, de mici cancanuri. Eu eram uitat complet. Ca și cum niște vecini ar începe să vorbească o limbă streină fără să fie atenți dacă tu pricepi ceva, atât sunt ei grăbiți să-și schimbe impresiile în limba lor familiară. Dar toate numele de care era curioasă Dania erau pur evreiești : Grünberg, Rabinovici, Iacobsohn. Ce să cred ? Că Dania nu se mai gândea la mine ? Sau că mă socotea din familie și nu se mai păzea la vorbă ? Mă simțeam un strein.

Acoperim adevărul. Escamotăm, alegem interpretări agreabile, întrebăm, dar avem grija să dăm prilejul să nu ni se răspundă complet. Îți place o fată. Te simți bine cu ea. Discuția curge limpede. De ce n-o întrebi de la început : ai fost a cuiva până acum ? Poate ar răspunde. Ai ști de unde să pornești aventura ta, la ce trebuie să renunți și pe ce trebuie să construiești. Aflând adevărul în clipa când încă nu te doare nimic, te deprinzi pentru când te-ar putea dura. Altfel nu cunoști bine pe partenera lângă care ai trăit. Niciodată nu răspunde Dania la o întrebare, după cum n-o surprind cu dorințe de a pune o întrebare. Jumătăți de vorbă. „Ce s-a întâmplat cu tine până ce te-am găsit ?” „Au fost sărutări între noi... Nu știi cine a început întâi”... Mă pot calma aceste mărturisiri ? Ca și cum faptul ar fi de minimă importanță, primele sărutări ale unei fete. „Odată eram trântiți pe un pat, în joacă. El a pus mâna la sânul meu. Ce ciudat mi s-a părut !” Și ce s-a mai întâmplat ? Poate absențe, căci temperamentul Daniei are, comparând-o în glumă cu un radio, fading. Nimic nu se poate continua cu dânsa. După scena cea mai caldă, un motiv pueril a doua zi o împiedică să mă caute. Parcă ar fi ora când se face seară și în cameră obiectele nu mai au formă precisă, plutesc, se amestecă printre umbrele lor, trasează între ele pete de negru sau numai de cenușiu, devin fantome. „La Predeal am fost foarte buni prieteni.” în ce fel ? Nu mi-a explicat Dania niciodată. Dar nici eu n-am avut curajul s-o întreb. Mă asemăn și eu cu Dania, cu toate că din alte motive. Ea nu spune, pentru că a uitat, pentru că nici o remușcare sau spirit de a pedepsi sau a produce gelozii n-o împinge cu prea multă violență, pentru că nu știe cum să înceapă mărturisirile, și pe urmă, cu mine, pierde timpul. Eu, pentru că n-am îndrăzneala. Doi oameni care cred că se iubesc, și totuși nu-și spun nici o întrebare esențială. Las câte o preocupare fără răspuns, grăbit să primesc sărutările. Când

rămân singur, observ ce depărtați am rămas unul față de celălalt, și că, după ce am stat de ziua până noaptea împreună, am rămas la fel de nelămurit. Neliniștele reîncep, regret timpul pierdut, și, ca să mai refac ceva, o chem la telefon cu toată ora târzie, ca s-o rog ca măcar un amănunt să mi-l explice, îi aud vocea emoționată, nu-mi mai continui gândul, mă mulțumesc să-i spun bună seara, chiar dacă știu că mă voi găsi din nou singur și nefericit. „Îți închipui ce însemnează să închizi ochii când săruți, nu de plăcere, ci ca să nu vezi pe celălalt ?” Ea știe ? Uneori mă socot laș, pentru că n-am curajul să pun întrebări și să aflu ceea ce mă interesează. Dar alteori, cu complezență, numesc atmosfera pe care o trăiesc „poetică”, și sunt mândru de ea.

O întreb la telefon : „Ce mult aș vrea să știu cum ești acum îmbrăcată ?...” Totdeauna întrebarea mea este luată în serios. îmi descrie rochiile cu cât mai multe detalii. Și nici o glumă, dacă este încă în cămașa de noapte cu toată ora târzie, numai gândul unei voluptăți posibile. Și piciorul încă în pantofii de casă. îi văd, rozi, și cu un imens puf pe ei, ca de pudră. Dar ce puțin pot eu presupune ! Aș vrea să știu perfect pieptănătura și numărul firelor de păr care au rămas încă pe frunte. Ce poate să mă ajute un telefon pentru astfel de curiozități.

Cred că sunt singurul om care cunoaște anumite secrete ale temperamentului Daniei. Legăturile ei cu realitatea : senzualitatea. Cine ar îndrăzni s-o atingă ? Pe aceasta ființă care surâde tot timpul fermecător, pare că a fost păzită de orice aspect prea aspru al vieții și are la dispoziție o mulțime de cuvinte cu rezonanțe adânci... Cea mai mică încercare de a-i spune o întâmplare o îndurerează. Toți exclamă : „Este atât de bună !” Iartă tot, uită tot, e incapabilă să dea multă vreme importanță unui fapt. Te întrebi uneori : Ce cunoaște ea din păcatele omenești ? Această față deșteaptă, care citește sau a citit atât de mult... Cum a priceput unele amănunte ? ; . Desigur că pudoarea o face mai ales să pară neștiutoare. Dar despre chestiunile acestea n-am vorbit împreună. Și eu am făcut descoperirea : atracția pe care o degajează este de ordin senzual. Sărutările ei încep din aer, cu mult înainte de apropierea buzelor. Curentul care ne străbate numai ținându-ne de mână. Instinctele ei, care o îndeamnă să facă gesturi pe care nu le-ar îndrăzni o femeie versată în practicile dragostei. Unele lucruri nici nu pot să le povestesc, atât sunt de surprinzătoare, cu toate că gratuite. O sărutare, într-un fel la care nici nu mă gândisem. Eu știu atât de multe lucruri ! Despărțirea: 16 iulie. Eu, care n-am știut niciodată să dansez din timiditate ! „Eu nu voi fi niciodată ca mama mea !” Vei fi, scumpă Dania. Depășești pe fetele de vârsta ta. Și dacă bărbatul tău, după ce se va sătura de tine, o să te viziteze mai rar, tu n-o să-l aștepți cu aceeași frenezie ? Și dacă vor mai fi și alți oameni în casa ta ? Nu vei fi apărată mereu, ca acum, de o cameră cu toate ușile deschise. Și mă amuz când văd cu câtă sfială are curajul un cavalier să-ți facă curte. Am aflat atâtea secrete ale tale ! De la orice distanță eu știu ce ți se întâmplă.

Am căutat să înțeleg care este motivul impresiunii puternice pe care o are lectorul la cartea lui Radiguet, *Le diable au corps*. Te înlănțuie mai întâi febrilitatea cu care e scrisă întâmplarea. Dar mai ales unele detalii, de care ești sigur că n-au putut fi inventate, că simpla literatură este depășită : cum face amantul ca soțul să nu bănuiască aventura soției și să creadă că copilul care se va naște este al lui. Soțul este absent, noroc că sosește pentru o zi, parcă anume ca stratagema să reușească. Dar Radiguet nu se gândește că ar trebui să fie gelos.

Am fost la filmul *L'équipage* al lui Kessel. Prin această carte Kessel va continua să trăiască mai departe, căci e uimitor că s-a gândit că doi bărbați pot vorbi, cu emoție, de aceeași femeie, fără să se bănuiască între ei, într-atât afecțiunea poate să fie de diferită la cei doi bărbați. (Femeia ar fi trebuit să se simtă bine cu fiecare, să nu aibe nici o preferință.) Dar pentru a exprima acest magnific subiect, era nevoie de penița rafinată a lui Huxley. Filmul era complicat cu elemente neverosimile : eroina vine pe front, la locul unde se aflau cei doi bărbați, soțul și amantul. Amantul e prada celui mai mare chin : a aflat că înșeală tocmai pe cel mai bun prieten, că tovarășul lui de aeroplan este tocmai soțul iubitei sale. Alta ar trebui să fie obsesia lui: soția se va culca alături de soț, care o dorește după o atât de lungă despărțire, și căruia nu i se poate refuza nimic. Se vor culca împreună, în aceeași cameră, în același pat. Ea mai întâi va trebui să se dezbrace, rochia, ciorapii, tot... O noapte întreagă. Să socotim din câte secunde este făcută o noapte întreagă. Dania este făcută din carne... Sunt unii care nu vor să creadă...

În camera de baie, acolo se petrec toate secretele Daniei. Ce străin a intrat acolo ? Ca să cunoască decorul în care se petrec aceste secrete. Toți admiratorii râvnesc să-i cunoască patul în care doarme. Scaunul pe care își pune îmbrăcămintea de zi. Așternutul. Lampa de căpătâi la care citește înainte de a adormi, cu butonul spre care întinde

brațul gol ca să stingă lumina. Patul ei de fecioară, la care fiecare se gândește cu gândul profanării. Dar ramera de baie ? în care Dania își permite toate libertățile, căci nu-și închipuie că face vreun păcat. Hainele pe care Dania le aruncă, pe rând, până ce poate să intre în apă. De fapt, e aproape goală, a sosit din camera ei de dormit, de alături, așa cum s-a sculat, în pijamaua elegantă, cu picioarele goale în papuci. Dar chiar puținele pânze care o acoperă pot fi date la o parte, fără grabă. Când rămâne un picior în întregime gol, ne putem uita cu de-amănuntul la el, la forma lui, cum se arcuiește, se strânge, se schimbă, dacă îl ținem drept sau îl îndoim. Facem aceeași mișcare din glezne, repede, rar, după un cântec care ne sună în ureche. Pe toți pereții, oglinzi. Întâi în apă, contururi neprecise, și apoi în oglindă, exact. Dania a fost mereu comparată de vreun admirator, care și-a arătat astfel emoția, cu vreo femeie celebră, vreo artistă de cinematograf. Și acum vrea să vadă întrucât comparația e bună, iar dacă i-a plăcut, se privește în așa fel ; mai bine anumite umbre sau trăsături, mai slab altele ; ca asemănarea să fie întocmai. Atingem apa din baie. Nu dintr-o dată, ca să nu renunțăm prea iute la atâtea senzații. Încet, încet, și temperatura se ridică în lungul cărnii până la creier. În sfârșit, Dania a intrat în apă. Își schimbă emoțiile după cum dă drumul la apă caldă sau rece. Fiecare robinet cu misterul lui, corpul gol al fetei are câte o vibrație pentru fiecare. A turnat și un parfum scump, care să intre prin toți porii în ființa ei augustă. Apa fierbinte, cât mai fierbinte, sau rece de tot. Să curgă din abundență, sau câte o picătură. Picătura să se prelingă pe corp, să-i simtă drumul, să vadă până unde poate ajunge fără să se destrame. Și dacă pornește spre mijloc — singură, căci n-are nimeni curajul s-o forțeze să ia această cale — cu atât mai bine. Ce senzații sunt când ajunge acolo ? Toate jocurile cu apa. Câteodată oprim cu mâna robinetul și dăm drumul brusc, ca s-o vedem violentă, voind să câștige timpul pierdut. Sau luăm apa în pumn și o lăsăm să se prelingă cât mai încet între degete. Câte o picătură merge până la cot căci brațul este îndoit. E atentă la toate zgomotele care se aud în camera de baie, focul din sobă, aburii, apa. Și dacă e posibil, Dania închipuie pași care se apropie. Acum se privește bine. Pielea ei puțin aburită, cu forme indecise, după adâncimea la care se cufundă în apă. Diferite glume. Mâna care se apropie de suprafața apei, sau piciorul, sau burta, sau sânii. Totul înăuntru și numai sfârcurile sinilor în aer. În apa aceasta care poate să intre pretutindeni, cum nici un iubit n-ar putea să intre. Sub braț, în cele mai mici cute. În toți porii trupului. Și în mijloc. Cât pătrunde în mijloc ? „Așa sunt eu ! Sandu nu m-a văzut niciodată în întregime”. A întârziat prea mult la fiecare descoperire, ca să termine ! Întâi pe o parte. Linia piciorului, tremurătoare, sinuoasă, profilându-se la genunchi și apoi alergând până la gleznă, lărgindu-se la urmă. Și pe cealaltă parte. Cea mai mică mișcare schimbă luminile. „Sunt frumoasă ! Apropierea de mine se face cu frenezie, ca un însetat care s-ar apropia de un pahar de apă rece.” Și pe față, liniile celor două picioare care pornesc de o parte și de alta a burții, după ce se adună. Se poate privi oricât de mult. Și când o aștept pe Dania prea mult în salon, și nici un motiv n-ar mai putea explica această întârziere, cred că ea pierde timpul în camera de baie. Acolo poate să treacă oricât timp ca să-și privească fiecare mișcare. Cunoscut secretele tale, Dania ! Chiar și pe acele pe care le ascunzi de toată lumea. Toaleta ta cea mai intimă. Specială, potrivită cu firea ta. Dacă aș avea îndrăzneala, ți-aș înșira toate amănuntele, pe care tu n-ai avut curajul să ți le spui singură prea lămurit. Cu toate că mărturisirea ta, „m-am spălat bine”, dovedește că nu ți-e frică tot timpul de cuvinte. Eu știu chiar ce vei face tu mai târziu, când te vei mărita. Nu vei avea îndrăzneala chiar de la început să întrebi tot ce se întâmplă cu tine. Vei savura noile obiceiuri, fără să te gândești la consecințe. Vei descoperi că nu mai ești ca odinioară, te vei mira, dar nu vei spune nimic și vei continua noile bucurii. Și prima oară când vei descoperi plăcerea senzuală, nu pe grăbite, cum o cunoști acum, după ce instinctele tale atât au așteptat-o, iar gândurile au format atâtea închipuiri, și vei vedea că poți să ai încântări și mai mari decât acelea pe care numai le începeai ! Și când te vei găsi, în sfârșit, sătulă, cu cheful de a fi lăsată în pace (pentru puțină vreme), tu, care rămâneai enervată la culme, dezolată că trebuie să te oprești prea curând... Abia mai târziu, când va veni un doctor, chemat din grija celorlalți, care observă că nu ești sănătoasă, vei afla că ești însărcinată. O nouă preocupare frenetică pentru un timp. Dar la urmă vei avea curajul să ceri toate relațiile, vei ști precis tot ce trebuie să faci. Vei lăsa copilul prim, căci ai fost obicinuită să te temi și de umbre, să te crezi bună, și deci să te înspăimânți de gândul că ai putea să omori o ființă, oricât de neînsemnată ar fi ea. Dar vei vedea și tu că o persoană elegantă ca tine nu se poate să aibe copii fără număr. Curând vei fi mai prudentă : câte o intervenție a medicului. Și câte o privire caldă către soț, care așteaptă rezultatul operației, căci emoțiile se pot presăra oricând. Odată, când am făcut aluzie la sărutarea aceea, Dania mi-a spus: „Nu mi-aș fi închipuit mai înainte pentru nimic în lume așa ceva. Dar mai pe urmă

am socotit că așa trebuie să fie." Rămasă singură, ea avea obiceiul să se gândească la ce se întâmplă cu dânsa ? Iar chestiunea senzuală o obseda și o recapitula într-o mie de feluri ?

Eu știu cum o să fie Dania în ziua nunții. O să trăiască grav acea zi. O s-o pregătească cu multe gânduri profunde, o să fie emoționată tot timpul, cum are ea obiceiul să se emoționeze : căldura dintr-un tren, puternică, dar dispărând repede, fără urme. În același timp i se vor prezintă cele mai elegante găтели. Totul va fi scump și de cea mai bună calitate. Nici un detaliu nu va fi omis. Cuvintele care leagă definitiv vor fi spuse delicat, abia se vor auzi. Dar nu va fi nici o împotrivire. Totul se va petrece exact cum au prescris ceilalți. În fiecare moment se aude soneria casei: se aduc flori. Dania este emoționată de atâtea ofrande. Pe mese, toate bunătățile, nimic nu lipsește. Eu știu cum o să fie Dania în noaptea nunții. S-a gândit din vreme la clipele acestea. Va avea multe treburi, va vorbi despre alte subiecte, dar gândul acesta va fi prezent în ea, fără nici o pauză. Din prima noapte se va da cu spasm. Mai târziu, după ce posesia va deveni deprindere și va putea să vorbească liber despre ea, va spune : „Nu știam că se întâmplă chiar așa !” Poate că va fi adevărată vorba ei, sau poate că va fi un pretext ca să mai vorbească despre acte pe care partenerul nu le poate prelungi. Exact cât știa Dania mai dinainte nu va afla nimeni niciodată. Dania are telefon în camera de baie. Nu cheamă dânsa. E prea timidă sau prea orgolioasă ca să facă asta. De fapt, n-are obiceiul ea să cheme. Altă dată, pentru că ea uită, pentru că e mereu chemată de alții la telefon. Dar acum, când atâtea planuri și-a făcut cu conversația telefonică în baie, voit nu cheamă. Poate că dacă în timpul acesta n-ar căuta-o altcineva, ar căuta ea, ar avea acest curaj, ca să nu renunțe la un plan la care se gândește de atâtea vreme cu delicii. Dar nici o grijă, se găsește cineva care s-o întrebe. Cine știe ce mișcare face ca în clipa când sună telefonul, ea singură în camera de baie. Nu face un gest — dezbrăcându-se încet — ca să nu-și imagineze cum ar surprinde-o sunetul telefonului. E încântată că poate să se dezgolească tot mai mult, dacă se poate să fie intrată în apă până ce vine apelul. Dar nu se grăbește, căci e prea timidă ca să-și mărturisească aceste gesturi, sau nu este în stare să se grăbească. Telefonul e pus drept lângă baie, poate ajunge la el cu ușurință. Alo ! Vorbește numai lucruri neînsemnate, dar are mereu gândul (nu precis, mai mult o stare sufletească) : „Când ar ști că acum sunt goală ! Că se poate vedea tot trupul meu, tot !” Toți îi cercetează numai hainele, nu îndrăznesc să-și imagineze carnea de dedesubt. Și acum e goală ! „Sunt frumoasă ! Sunt tânără ! Curată !” Și continuă să vorbească la telefon chestiuni neînsemnate, își întrebuințează toată șiretenia pentru ca celălalt să nu bănuiască, după emoția ei, cum se află ea. Dar dacă celălalt e prea nepriceput, printr-o vorbă îl poți pune pe gânduri. Dacă ghicește ceva, schimbăm conversația periculoasă. Altfel, continuăm cât mai mult să-l neliniștim. Pentru imaginația Daniei se întâmplă aventura cea mai îndrăzneată : ea goală alături de el îmbrăcat ! E așa de impresionată, că nici nu observă cine e acolo. Poate că un admirator neînsemnat, pe care nici fata cea mai modestă nu s-ar gândi să-l ia în seamă. Telefonul în baie, o idee senzațională. Se poate vorbi cu cineva fiind goală. Poți să închipui mai ușor pe un strein în locurile acelea unde nu pătrunde nimeni.

Sunt și alte mijloace prin care Dania își închipuie aventuri. Fotografii din perete. La un loc, tablouri de diferite calități. De obicei natură, ținuturi poetice, răsărit, lacuri. Dacă însă se poate desprinde vreo siluetă de bărbat — chiar numai o alegorie — mintea Daniei creează. La loc de cinste... Charles Boyer. În picioare, cu pălăria și pardesiul ținute neglijent, cu picioarele desfăcute mult și dunga pantalonilor reliefată bine, surâzând șiret... (șiragul de dinți; buzele lui cum trebuie să sărute !) și uitându-se cu coada ochiului. Tânăr neobosit. Tragedia de la Mayerling. (Dania se crede poate Danielle Darieux.) Și chiar în fața lui Charles Boyer, Dania goală !

Pare neverosimil că Dania are aceeași conformație ca orice om, că aceleași carate îi formează structura. Că trebuie să depindă de o mulțime de cerințe omenești, somn, mâncare... Ea, atât de timidă, înfricoșându-se să spună un cuvânt mai aspru, cum s-a obicinuit cu anumite cerințe ? Dealtfel, ea încă se sfiește să mănânce în fața un strein. A trebuit să descopere într-o zi că între o copilă și o fată care ar putea fi mamă este o deosebire. De la cine o fi avut atunci curajul să ceară o povață ? Era poate pregătită de lectură — căci n-a vorbit cu nimeni de fapte mai importante, dar desigur că nu se aștepta la așa ceva.. Acum are pretextul de noi voluptăți, de gânduri sumedenie, de ajutoare, de ultima eleganță. Căci, odată, într-un elan, mândră de virtuțile ei de femeie, m-a făcut să înțeleg...

Dar, Dania se roșește... Brusc, nu mai are curajul să se uite. I-a spus tatăl său să fie gata în jumătate de oră. Sau vară-sa. Trebuie s-o chem eu la telefon. Sau trebuie să vie cineva. Dar nimic n-o face să se grăbească. La ușa băii a

încercat cineva de mai multe ori. Cineva o cheamă. Inutil. Dar pe unele locuri pielea începe să se încrețească, pentru că a stat prea mult în apă. Abia atunci Dania se decide și iese din baie. Și noi voluptăți, când șervetul aspru (cu monogramă) șterge apăsător pielea udă. Peste tot !

Apoi se întoarce în camera de toaletă de alături. O așteaptă femeia, care trebuie să-i facă unghiile de la picior cu oja, s-o îmbrace, să-i aranjeze părul. Și după ce își scoate plasa, care a apărât-o de apă, părul se desprinde, îi încadrează fața, se repauzează capricios pe umeri, șerpuieste, căci coafatul, vechi, abia de o zi, mai rezistă încă. Dania își va lăsa părul (castaniu) să crească, va putea atâtea jocuri să închipuie cu el când va fi mare ! Părul — există nebune care îl oxigenează ! După cum își colorează unghiile mâinilor. Dania este atât de mândră de dansa, atât de mult își admiră fiecare amănunt, că n-ar admite nici o transformare cu ea. Își închipuie că se păstrează naturală. Oglinda, în față. Dania se poate examina în voie. Dacă ar cânta dintre culise o muzică ! (Ca în Rosenkavalier, cum l-a văzut din lojă, la Opera de stat din Viena). Femeia care o îngrijește îi laudă frumusețea; Dania e roșie de emoție. Dacă femeia își spune vreun necaz, Dania e și mai mulțumită, căci se apelează astfel la inima ei. Cineva strigă : „Telefonul !” „Nu pot, sunt ocupată !” Și femeia .continuă istorisirea. Truda ei durează cât mai mult, ca să arate că nu-și precupețește timpul cu o duduie atât de frumoasă (și de bogată, plătește bine !). Și hainele... Cu ce haine se va îmbrăca Dania astăzi ? Dar înainte, puțin repaos pe canapeaua nesfârșit de moale. Dania se întinde moleșită, vrea să citească într-o carte cu scoarțe scumpe, dar nu este în stare, încearcă să sune, dar brațul îi cade înainte de a ajunge la sonerie. E așa de bine !

Cât trebuie să mă chinui ca să inventez aceste istorii, poate lipsite complect, sau numai în parte, de adevăr. S-ar putea să fie totul la fel de tragic, cu toate că puțin schimbat...

Îțic, de mulți ani cizmarul familiei, cârpaciul, mai bine-zis, evreu păcătos, parcă vârât în boală, cu hainele murdare, cu vorba cu un accent tărăgănat, îmi povestește cum este o înmormântare la evrei. Ascult fiecare amănunt, dar rețin mai ales că la urmă toți sunt înfășurați numai într-o pânză și sunt așezați de-a dreptul pe pământ, semn de egalitate în fața eternității. Dania va avea o înmormântare scumpă, dar în pământ va odihni ca și Îțic.

Stau alături de Dania, ne uităm la niște fotografii abia aduse de la fotograf. Pe hârtie, eu cu Dania. într-un loc, eu îi fac în glumă o declarație de dragoste. Sunt aplecat, nu mi se vede fața bine, n-aș putea fi recunoscut, și cu mâna la inimă. Ea râde fără nici o umbră de neliniște, atentă totuși ca să rămâie nemișcată. Un râset care voiește să fie înțepenit. Parcă o apă care curge, și totuși înghețată. Prietenul care ne fotografia, râdea și el de figura noastră. Și nimeni n-a bănuț că eu nu glumeam, că făceam numai un gest caraghios ca să-mi ascund secretele, să nu mă bănuiască nimeni, amicul fotograf mai cu seamă. Dania n-a făcut nici un semn ca să-mi dovedească dacă m-a înțeles. În altă fotografie, stăm cuminți unul lângă altul și foarte potriviți. Aceeași lumină ne luminează, zâmbetul unuia se prelungește pe buzele celuilalt. Dar acum Dania reflectează : „Ce bine ești tu !” sau : „Și eu sunt bine !” Nu se gândește să ne amestece. Și, în altă fotografie, noi cu mai mulți oameni. Suntem la distanță, ca să nu se observe dorința de a ne desface de ceilalți din grup. Dania n-ar avea prea mult curaj în lume multă. Te uiți la fotografie, și iei oamenii cum vrei, cum unești cuvintele încrucișate. Tovarășul acesta i s-ar potrivi Daniei... Sau acesta... Toți ar vrea să fie aleși. Și o fată pentru mine. Sunt atât de obsedat de Dania, că nici o fată nu s-ar gândi să mă aleagă. Băieții ghicesc mai greu, căci sunt prea orgolioși ca să admită că unul dintre ei va fi preferatul. Dar fetele discern imediat, oricât te-ai ascunde. Ar citi cineva prea limpede în mine: semn că sunt caraghios. Și în același timp, regret că Dania se ascunde atât de bine și socot că o face fără de nici o osteneală.

Și Dania, fotografiată cu alții, în peisagii și în întâmplări pe care nu le cunosc. Râde la fel și acolo ! Este perfect mulțumită ! Conversația pe care o are o pasionează probabil. Râde, râde. Are câțiva pistrui pe nas, dar nici nu-i pasă. Unde eram eu atunci ? (Chiar dacă ne cunoșteam.) Fotografiile înregistrează o secundă din viața unui om, și aceea aranjată și totuși tu te forțezi să construiești sufletul aceluia om de atunci...

Altă fotografie e luată pe plajă. Dania, și marea pătrunzând peste picioare, tot mai sus, peste mâini. Dar pe această fotografie Dania n-a vrut să mi-o arate bine, sfiindu-se subit de goliciunea ei, cu toate că pe fotografie mai erau tovarăși în apropiere, și cu toate că lângă mine, în camera în care cădea seara, în pasiunea cu care privea fotografiile, uitase să-și mai tragă rochia, cum face de obicei, iar genunchii ei creșteau ca două pâini, se agitău mereu,

turburându-mă, neîndrăznind să-i ating, ca să nu atrag atenția ei, și dându-mi seama că mi-e poftă să-i strâng, și cât de depărtați mi-au rămas, oricât aş pune mina pe ei uneori, atunci când ne căutam unul pe altul, prea aprinși ca să mai avem vreo frică.

Se aude din camera vecină vocea lui Raul. Niciodată nu mi s-a părut mai vulgară, mai stridentă decât acum, vorbind pe neașteptate, conținând în ea toată indiferența unui om mititel, care vrea mai ales să mănânce și să-și facă gusturile, alungând atmosfera dintre noi, în care chinurile se amestecă cu deliciile. Dania reflectează : „Ce urât se aude cineva vorbind în camera alăturată !” Raul repetă plângăreț către o persoană care nu se aude : „De ce nu mă lași ?” Și telefonul Daniei, care pornește mereu, sau de care am panică mereu să nu pornească, să-mi strice înțelegerea cu Dania...

De fapt, prea pripit s-a petrecut [totul] între noi ca hă poată fi durabil. Întâlnirea mea cu Dania pare o invenție de cinematograf. Și aviditatea Daniei de a mă cunoaște. Se uita la mine în extaz ! îmbrățișările s-au făcut în câteva zile, și vorbe de prietenie. Deodată, ne-am ținut de mână și ne-am alipit unul de altul. Numai în câteva zile. Plecarea Daniei era hotărâtă, se cumpăraseră bilete. Și, în lipsa ei, credeam că pot să-i pretind orice, că are toate obligațiile față de mine. Mi se părea curios că nu-mi scrie („În fiecare zi”, gândeam la început). Și, la urmă, ca să explic repeziciunea cu care s-au făcut toate între noi, ceea ce părea neverosimil pentru o fată atât de tânără, crescută cu atâta băgare de seamă, îmi spuneam : „Știam că o să ne despărțim în câteva zile și eram grăbiți. Dacă am fi avut mai mult timp la îndemână, desigur că am fi avut ezitări”. O fi acesta motivul ? Eu însumi trăiam cu frenezie aceste sentimente, și nu l-am crezut facil.

Și astăzi mi-a spus pe neașteptate : „În definitiv, tu mă tragi pe sfoară !” Vorbe între noi care nu prind, care nu schimbă nimic, glume care alungă seriozitatea. Tot timpul impresie de joacă, și căzând deodată aceste cuvinte ale Daniei. Conțin destulă vulgaritate, ca să știu că sunt adevărate, sincere. În sfârșit, nici o glumă. Dania discută cu mine serios, are neliniști care o împiedică să nu discute serios. Și îmi mai demonstrează ceva. Că ea, rămasă singură, continuă să se gândească la cazul nostru, nu se mulțumește numai cu semnele grațioase dintre noi. Dar nu-mi explic exact ce-a gândit. Ce-a vrut să spuie ? Că declarațiile mele sunt exagerate, poate nu corespund cu ceea ce aş fi în stare să fac pentru ea ? Îi vorbesc de eternitatea sentimentelor noastre, și în fond ne-am consola destul de bine, în cazul unei neînțelegeri între noi. Că o mint uneori, și mă arăt sub un aspect favorabil, ca să-i întretin imaginea bună pe care și-a format-o despre mine ? Că nu-i spun nimic din ceea ce ar putea să-i aprindă gelozia, care îi aparține intim ? Dar dacă examinezi pe oameni cu atenție oricând există o „tragere pe sfoară”. Unul va trăi mai mult decât celălalt, oricât de legați ar fi între ei. Sunt o mie de motive : chiar eu rămânând cinstit, dar eu vreau să știu exact motivul la caro s-a gândit Dania. Dar dacă îi cer să se explice, dânsa neagă că a vrut să spuie ceva deosebit, și vrea să-mi demonstreze că, după obicei, dau importanță unor cuvinte întâmplătoare, și mă chinui degeaba.

Mi s-au transmis cuvintele pe care Dania le-ar fi spus unui tânăr : „Eu n-aș putea să iubesc pe cineva care nu știe englezește !” Dania nu este în stare să spuie prostia asta. Dar eu totuși mă gândesc ca și cum ar fi posibil așa ceva, pentru că orice aud rău despre Dania mă liniștește.

Dania este foarte geloasă. Cea mai mică bănuială — dacă mă vede salutând o fată — o chinuie, și dacă renunță să mă mai iscodească e nu că se convinge că s-a înșelat, dar fiindcă iartă. E destulă privirea mea cea mai inofensivă către o femeie, ca ea să observe și să combine. Câteodată nu spune nimic în primul moment, dar mai târziu mărturisește că a continuat să vorbească, a zâmbit la fel, dar a suferit și n-a uitat nimic, oricâte zile ar fi trecut. Și astfel, prietenia mea cu Mady, în afară de dânsa, de care a aflat câte ceva, o torturează. Toate explicațiile mele nu folosesc. „Eu nu-ți ajung, nu trebuie să-mi spui mie ce te doare ?” Nu se poate. Pe Dania o văd rar, la ore aranjate cu multă socoteală. Pe Mady o pot întâlni oricând. Este destul un telefon ca să fixez orice oră, orice loc, și Mady va veni, va renunța la orice alte treburi, și nu se impresionează de ceea ce crede familia ei despre ea. Si se va plimba cu mine pe străzi oricât de obscure, cu trotuarul oricât de stricat, fără frică de noroi. Putem discuta orice, ceea ce nu mi [se] întâmplă cu Dania, când ocolesc, sunt prudent, fac mărturisiri care sunt răsplătite cu o caldă îmbrățișare, dar uneori cu o glumă rece, care mă convinge că sunt deplasat și mă umilește. Cu Mady discut despre Dania, îmi spun neliniștele. Și cu durere constat că nu pot să creez această atmosferă de perfectă camaraderie care face durabilă o dragoste. Dar o aud pe Dania

protestând : „Dragostea e altceva !" De aceea tovărășia mea cu Mady se petrece pe ascuns. Mady nu se neliniștește dacă cineva ne vede împreună, dar n-ar vrea ca Dania să afle ceva. Atât e de impresionată de chinul Daniei. Dania nu-și poate închipui că ar putea să fie încântată de această prietenie, astfel m-ar avea în apropiere măcar printr-o a treia persoană din imediata ei intimitate. Dar poate că e normal să fie așa, și părerile mele demonstrează că am o înțelepciune de om bătrân. Acum Dania ne suspectează, pe mine și pe Mady, în fiecare clipă. Nu se plânge întotdeauna, dar observ bănuielile ei. Eu nu pot să renunț la Mady, oricât ar supăra-o lucrul acesta pe Dania. Mi-e dragă Mady pentru realitatea ei, atât de diferită de Dania, care rămâne fantomatică. O admir, pentru că are curaj, atât de tânără, să-și susție sentimentele. Apoi Mady mă ține la curent cu viața Daniei, cu întâmplările ei, cu ocupațiile ei, ceea ce n-aș cunoaște altfel. Și în același timp, sunt încântat că fac un lucru nepermis de Dania și mă răzbun pe firea ei neprecisă, care mă înjosește de atâtea ori. Dania [nu] mărturisește că e geloasă. Găsește alte pretexte : „Nu vreau să minți ! E un obicei nedemn de tine !" Dar o spune cu un scâncet, și se vede că este altceva decât grija pentru caracterul meu. Și câteodată scapă câte o vorbă relativă la trecutul meu, pe cât a putut ea să-l cunoască : „N-o să pot uita niciodată !" Dar uneori o văd atât de geloasă pe toți din jurul ei, și pentru motivele cele mai inofensive, că mă întreb dacă pot să mă bucur de acest sentiment, ca și cum ar fi numai pentru mine. Dania este un copil foarte răsfățat, care, deprins să i se facă toate voile, nu admite să se petreacă nimic fără să fie luat în seamă. A vorbi despre dragoste în cazul acesta însemnează a nu cunoaște bine noțiunile.

O văd de două ori în aceeași zi, foarte rar. După prima întâlnire, mi-a spus : „Atunci, pe deseară !"

Când deseară ? Sunt atâtea ore până atunci... Se poate întâmpla să nu ne vedem din pricina unei încurcături de cinci minute.

Sunt minunate, primăvara, florile în Cișmigiu. Ar trebui descrisă toată varietatea lor, și cum cade soarele pe ele. Mă duc în Cișmigiu de câte ori pot, bucuros că am la dispoziție, simplu, un spectacol superb. Dar e o grădină totdeauna plină de oameni. Cu Dania nu voi putea veni niciodată aici.

Și dacă mai târziu va citi Dania aceste rânduri, nu se va recunoaște. Își va aduce aminte de întâmplări, dar va socoti că nu interpretez exact. Este obicinuită ca oglinda s-o arate frumos, ca lumea să se poarte politicos cu ea, s-o admire, să-i prețuiască nenumăratele haine. Va protesta de la titlu, căci ar prefera : simfonie, farmede, pietre prețioase, mătase. Adică ceva scump și artificial. Are destui cunoscuți care or să fie împotriva mea, și care să socoată că o obligă, luându-i apărarea.

Să privești clar în sufletul ei ! Dania e obicinuită cu jocurile de lumini și umbre... Mă consolez : sunt portrete făcute de pictori celebri, în care eroinele n-au vrut să se recunoască.

Sunt un om complicat, sau ca să spun mai puțin favorabil despre mine, încurcat. Nimic nu se rezolvă simplu. Pentru o chestiune neînsemnată, am nesfârșite ezitări. Nu mă pricep să merg pe drumul drept, ocolesc. Găsesc mai multe mijloace posibile și nu mă pricep ce să aleg. Sunt politicos mai mult decât trebuie, mulțumesc, dacă se ocupă cineva de mine, atât de mult că incomodez. Mă ascult când vorbesc și nu sunt încântat de vorba pe care o spun. Îmi acopăr timiditatea cu unele istețimi nepotrivite. Nu știu cum să mă port cu vecinul, sunt prea umilit sau prea pretențios. Monologhez pe ascuns, și cineva mai pretențios poate să mă învinuiască de lipsă de sinceritate. Multe artificii pentru cel mai mic gest. Nu mă pricep să limpezesc, „da" sau „nu". Fac o paranteză, căci un gând nou s-a intercalat, totdeauna conținând în el un chin; povestind ceea ce s-a întâmplat odinioară, eu fac constatări de ceea ce se întâmplă chiar în momentul povestirii. Sunt gelos, ridicol de pretențios. Mă doare dacă iubita mea, vorbind cu mine, nu mă ascultă atent, dacă mă întrerupe cu o preocupare streină, dacă privește mai multă vreme pe un al treilea care vorbește cu noi. Nu e nevoie de fapte însemnate, o nuanță care nu-mi convine mă distruge. Dar sunt orgolios, nu mă plâng, mă fac că nu observ. Mă retrag în mine și las să creadă ceilalți orice, de altfel cu destulă modestie, ca să nu-mi închipui că ceilalți s-ar ocupa de cazul meu. Dacă iubita mea ar avea aceeași psihologie, ce mult ar trebui să sufere din pricina mea ! Căci nu vreau să fiu părăsit nici o clipă, dar nu vreau să mărturisesc pretenția mea, dimpotrivă, mă prefac că asta n-are nici o importanță pentru mine. As vrea să pun Daniei câteva întrebări : „Cine a mai fost în viața [ta] înainte de a mă cunoaște, și cât a fost ?" Dar n-am curajul să întreb direct, scot concluzii nesigure din vreo vorbă întâmplătoare, rămân mereu în același loc dureros. Dania, cu gusturile ei nesigure, îmi întreține temperamentul meu.

Ea nu se pricepe să răspundă întreg.

Dania mi-a dat de 1 martie un telefon mic cât un degetar, un mărtișor. Are și receptorul, și chiar loc pentru numere. De el e legată o ață roșie împletită cu alb, la capăt cu o fundă. Mi-am atârnat mărtișorul pe covorul de lingă divan. Iată că am și eu un telefon în camera mea. Veche dorință ! Căci văd cartea de telefon atât de încărcată, și totuși numele meu nu încapă acolo. În fiecare zi trebuie să vorbesc de la un telefon strein. Sunt ore când nu mă cheamă Dania și când nici eu nu pot s-o chem. Atunci pot întreba jucăria mea : „Alo, Dania. ce faci ? Ți-e dor de mine ? Ți-s drag ?” Trebuie să mă deprind cu ideea că nu-mi va răspunde nimeni. Chiar și la telefonul mare mi se întâmpla să vorbesc singur... „Alo, Dania ? Ți-s drag ?” Și când se va termina povestea între mine și Dania, mărtișorul din perete mă va îndemna să vorbesc mai departe. Atunci lumea se va face și mai mare, distanțele dintre oameni se vor lungi cu un mers prodigios, n-aș putea ajunge niciodată în unele străzi care îmi sunt acum atât de familiare, și între mine și la casa Daniei ar fi aceeași distanță ca între un viu și un mort.

Iată ziua mea de azi, duminică. M-am îmbrăcat cât mai târziu, cu toate că m-am trezit de dimineață. Și, singur în odaie, am așteptat să treacă timpul. Nimeni nu m-a căutat. Am deschis radio, dar din cauza subiectului complet neinteresant, ora sătenilor, l-am închis la loc. Am căutat în bibliotecă, dar nici o carte nu m-a atras s-o recitesc. Le citisem odinioară cu frenezie, dar de ce le mai păstrez acum ? Am deschis un sertar cu amintiri vechi, dar viața mea e atât de schimbată, că sunt un strein față de ele. Din colecția mea de discuri nu știam ce să aleg, cunoșteam totul până la saturație. M-am plimbat de o mie de ori prin cameră, de la fereastră la ușă. Ce făcea oare Dania în timpul acesta ? Nu voi încerca să mă răzbun pentru singurătatea în care am trăit o zi întreagă ?

Am coborât la telefon. Aparatul, ca niciodată, era liber, căci duminica oamenii au alte treburi. M-am gândit mult cu cine să vorbesc, căci deodată toată lumea îmi devenise indiferentă, și nu m-aș fi priceput de ce am deschis receptorul. Am vorbit cu un domn, la întâmplare, numai pentru că de multă vreme nu mai auzisem pe nimeni care să-mi adreseze o vorbă.

Câteodată îi pun Daniei întrebări care sunt foarte importante pentru liniștea mea. Vorbele nu sunt poate clare. Dar de la răspunsul ei aștept o limpezire. Nu trebuie să-mi scape nimic, nici o mișcare a feței, nici o clipire a ochilor. Fără rușine, mă uit la Dania, ca să aflu. Figura mea exprimă, în același timp, o întrebare și o rugăciune ca să-mi vie un răspuns favorabil. Depind de hotărârile Daniei, sunt deci în inferioritate. Ce umil mă simt ! Fără îndoială că arăt la față ca un cerșetor.

Am în fața mea o evreică ! Niciodată n-am făcut astfel de împărțiri. Separația între noi este deplină. Cu gândul acesta a fost Dania crescută, așa cred toți cei care o înconjoară. Românii găsesc cuvintele cele mai rele ca să numească pe evrei. Amicul meu, evreul B., îmi spune : „Ce-ți pasă ? Tu ești stăpânitorul. Orice ai face, în țara aceasta tu vei avea dreptate !”. Dar n-am nici o încredere în mine. Când Dania este în mijlocul semenilor ei, eu mă chinui găsindu-mă un strein. „Va veni odată revoluția !” Nu pricep nimic. Oameni. Și la urmă moartea, pământ pentru totdeauna.

La Paris vedeam la toate concertele, în fiecare seară, un domn, numit, după cum am aflat mai târziu, M. Bramson. Un amic comun mi-a povestit despre acest Bramson.

— Te miri de el, pentru că este un om în vârstă, și nu scapă nici un concert, îl vezi ascultând muzica neobosit. O patimă, ca și cărțile sau vinul. Dar trebuie să-l cunoști întreg, ca să nu-ți faci din el o imagine falsă. El este singur pe lume. Își face dimineața laptele la spirt, își cârpește ciorapii sau își coase un nasture, trebuie să se bărbiească, dar nu-și găsește lama sau săpunul, îi e sete, dar n-are pahar, sau paharul e murdar de câteva zile. Uneori paharul e cu flori ; atunci face altceva : scoate florile, clătește puțin paharul, bea, apoi pune florile la loc. Se repede la ziarele noi ca să vadă dacă mai este vreo noutate muzicală. (Nu vreun război !) Treburi meschine, de pustnic.

Mai lasă câteva firimituri de pâine pe masă, vreo coajă de măr pe scaun, pantofii scâlțiați sunt aruncați la întâmplare pe covor, câteva picături de apă se preling de pe chiuveță până jos. Iată, asta este splendoarea unui singuratec !

Așa ceva vreau să-i ofer eu Daniei ?

Întâlnirile noastre se fac foarte greu. Chiar și o discuție la telefon este ceva complicat : numai anumite ore am la îndemână, și nu în fiecare zi. Pentru ca să am impresia că există totuși o legătură între noi, îi trimit diferite semne

printr-un comisionar. Uneori, câte o scrisoare, cu toate că Dania nu are obiceiul să răspundă, dar socot că este ceva tulbure între noi (totdeauna...) și vreau să explic. Sau îi trimit lucruri neînsemnate, dar, mi se pare, conținând un sens adânc. Două portocale, cu toate că are la îndemână portocale acasă, numai pentru că mi-au apărut superbe în vitrina unui magazin de fructe, și pentru că le-am cumpărat cu ultimii bani pe care îi aveam în buzunar. O carte, numai pentru că îi vorbisem de ea cu câteva zile înainte. Câteva versuri pe care le-am copiat la mașina de scris. Astfel, am făcut ceva pentru Dania, preocuparea mea vecinică a găsit o aplicare, și n-a mai brodat numai pe aer. L'Amour mouillé a lui La Fontaine, de pildă, pe care o găsesc de o grație uimitoare și se potrivește cu grațioasa Dania.

J'étois couché mollement ,
 Et, contre mon ordinaire ,
 Je dormois tranquillement ,
 Quand un enfant s'en vint faire
 A ma porte quelque bruit .
 Il pleuvoit fort cette nuit
 ... (Era Cupidon...)
 Mon arc est en bon état ,
 Mais ton coeur est bien malade .

Într-o zi, un băiat din clasa întâia mi-a făcut o teză fără greșală. I-am pus nota zece și i-am trimis-o Daniei. Câteodată îi trimit diferite ofrande la distanțe mici, comisionarii se urmează, pentru că imediat ce am trimis pe unul, m-am descoperit tot atât de plin ele Dania, deloc calmat, iar soarta mea n-a fost îmbunătățită cu nimic. Trimit comisionarul, astfel ca el să ajungă tocmai în momentul când eu vorbesc cu Dania la telefon, să pot savura, cu toată distanța, surpriza ei. Îi vorbesc la telefon ca și cum nimic nu se va întâmpla, și o aud : „Așteaptă puțin, căci mă caută cineva !” Și, după un minut vorba ei emoționată : „Ești extraordinar !” Și flori, cât mai multe flori. Nu buchete elegante, așa cum primește Dania de obicei. Dar violete multe sau trandafiri, tot ce-mi iese în întâmpinare la un colț de stradă. Lângă școala mea este un magazin de flori. Combinam, uitându-mă la vitrină: Voi putea vorbi aici să-i trimită buchete în fiecare zi. Dar mai aveam un plan. Vedeam uneori câte o țigancă cu două coșuri mari încărcate cu toate florile pământului. Să urc pe țigancă într-un taxi, cu florile ei, și să dau adresa Daniei. „Pentru domnișoara Dania"... Tot !

Florile au jucat un rol mare între noi. Mai întâi, florile pe care i le trimit zilnic admiratorii... Zilnic câte un buchet mare, și, dacă e iarnă, apariția lui pare miraculoasă. Sunt atras să miros, să îmbrățișez, să-mi înfig dinții ca în carnea proaspătă a unui copil, oricât aș ști că acele flori îmi sunt streine, au fost trimise de un necunoscut și au alte scopuri. Dar se poate rezista unei tufe întregi de liliac alb ? Florile acelea îmi punctează conversația, îmi atrag privirile, îmi întrerup elanul, presară poezie. Când se aduc flori, chiar în timpul vizitei inele, le urăsc, cu toate că Dania le primește destul de prost. Ea nu vede decât mina celui care le-a trimis, și se simte prea bine cu mine ca să aibe timpul pentru un al treilea. Și dacă, totuși, când rămâne între flori, Dania se emoționează uneori, nu trebuie să-și găsească un motiv de mândrie, deoarece capacitatea ei de a se emoționa n-are limite. Dania îmi trimite și mie flori, e obicinuită cu acest gând. În ziua plecării ei în streinătate, în miezul iernii, un om de serviciu mi-a adus un buchet imens de liliac alb. Dar, nici un rând alături. Surpriza a fost mare, dar m-am căznit inutil să prefac petalele de liliac în litere, de fiecare dată îmi ieșeau alte înțeleșuri. Am căutat să conserv viața acelor flori cât mai mult. Am întrebuințat toate expedientele care mi s-au spus că ar fi folositoare. Am înmormântat fiecare creangă. Am plâns de câte ori o petală albă se îngălbenea, întâi nuanțat, apoi ca tutunul. Și după o săptămână vasul meu a rămas gol !

Și eu am vrut să-i trimit flori în ziua plecării ei. Mi-a ieșit în cale o țigancă cu ghiocei mulți, și am socotit aceasta drept un semn divin. Minunați sunt ghioceii care apar când ninsoarea acoperă încă pământul. I-am cumpărat pe toți și voiam să-i trimit Daniei. Dar putea ea să prețuiască gândul meu ? Ce rost aveau aceste flori umile în casa ei, unde trandafirii abia veniți — mai mulți, căci erau de plecare — umpleau toate vasele ? Și apoi, mi se pare penibil să scoți un înțeleș dintr-un fapt care în același timp este și convenabil: n-aș fi fost în stare să cumpăr flori mai scumpe. Ce ar

fi făcut Dania eu ghiociei mei în momentul plecării ? Ar fi rămas și ei prin lumea rămasă, alături cu hârtiile care au servit la împachetat și care nu mai erau toate necesare. Entuziasmul meu nu s-a risipit îndată. Am împodobit aparatul de telefon când i-am vorbit Daniei pentru ultima oară ca să-i urez drum bun. Credeam că astfel vorbele mele vor fi înaripate, urările vor fi mai adevărate. Iar Dania nu va mai fi atât de departe. Bineînțeles, bucuria [era] numai pentru mine, căci pe Dania n-am inițiat-o în secretul meu.

După întoarcere, Dania mi-a trimis de multe ori flori. Ca să mă împace, ca să repare, pentru că îi era deodată dor, sau avea timp liber și voia să facă ceva excepțional. Sau poate că socotea că florile nu sunt nepotrivite cu temperamentul meu și cu povestea dintre noi.

Odată am găsit pe masa mea gladiole superbe. Numai târziu am aflat că erau de la Milly.

De multe combinații a trebuit să mă folosesc ca să ascund prezența lui Milly de lângă mine. Odată am făcut pe servitoarea Daniei să aștepte pe culoar. Cum lucrurile se aranjaseră foarte bine, mai pe urmă am chemat-o pe Iulia chiar în camera mea. S-a priceput servitoarea că este ceva necurat la mijloc, și și-a spus părerea Daniei, care s-a chinuit, „Ai chemat-o pe Iulia ca să-i arăți că nu este nimic neprevăzut tocmai pentru că era ceva”. Am găsit o scuză : „Am chemat-o ca să-mi vadă camera și să-ți povestească. Știam cât ești de curioasă ca să-mi cunoști fiecare lucru, dar singură n-ai curajul să vii.” Am convins-o ? În orice caz, nu poate ști nimic cu certitudine. Pleca omul care putuse să descopere viața mea ascunsă și rămâneau florile superbe să mă vegheze pe tot restul nopții.

Odată i-am dus violete, mănunchiuri multe de violete. Le-am împachetat într-un ziar, ca să pot duce cu bine o cantitate atât de mare, și când le-am desfăcut la Dania, am acoperit toată masa. Acolo Iulia le-a strâns pe toate cu băgare de seamă și le-a pus într-un vaz mare (copii de rege bine ținuți). Dar când m-am întors acasă, am găsit pe covor câteva violete care îmi căzuseră din mână. M-a cuprins o milă mare pentru ele, pentru soarta lor umilă, de decorul camerei mele de tânăr fără căpătâi. Le-am pus într-un pahar — vaza mea — le-am turnat apă, și apoi, ca să nu fie prea depărtate de aerul de afară, ca să nu le ofilească prea repede căldura caloriferului, le-am așezat între ferestre. Vioaie, agitate, parcă vorbărețe. Și peste noapte a viscolit puternic și a intrat zăpada între ferestre și peste flori. Așa le-am găsit dimineața : încă aprinse, colorate puternic, sprintene, dar cu fulgi de zăpadă pe petale. Apa din pahar era înghețată, și n-am putut desprinde tulpinile lor firave, căci s-ar fi rupt. Dar nu păreau deloc nenorocite, și pe când le examinam de aproape, cu infinită milă, continuau să parfumeze. Când m-am dus din nou la Dania, am luat o violetă din buchetul imens care se desfăta în văzul elegant și am presat-o între două pagini ale unui carnet ce stă totdeauna în portofoliul meu. A trecut multă vreme de la povestea violetelor, dar pe cea presată o port încă la mine.

Dania a fost la mine ! Pare de neînchipuit, dar a fost. Erau cu ea Mady și Raul, cu automobilul. Trebuia să facem o excursie. Excursia aceea ! De dimineață, la telefon : „Să mergem împreună, unde vei vrea tu. Venim la prânz să te luăm. Să nu mănânci nimic înainte.” Ora unu, două, nici un semn. Poate că și-a schimbat gândul, căci cu dânsa nici un plan nu iese întreg. O întreb la telefon. „Așteaptă, venim într-un sfert de oră !” Norii amenințau, în fiecare minut se puteau întrerupe planurile noastre de călătorie. N-ar mai fi fost rost să mergem la câmp. La început am așteptat chiar în stradă, așa mi se păruse că totul se va petrece imediat. Mai pe urmă am intrat în camera mea. Am avut o vizită de care am căutat să scap, dar nu era nici o grabă. Am pus o placă la patefon, dar puteam pune o operă întreagă. Am început, în glumă, să citesc o carte simplă, la lectura căreia poți totuși să te gândești la altceva și să nu te superi dacă fraza e întreruptă la jumătate, și am descoperit că am terminat un capitol neturburat de nimeni, capitol care avea pagini multe. Și iarși la fereastră, spre cer, ca să nu ploaie, la ceasul de la mână, în stradă, în cameră. Pe la ora trei au sosit. Ploua tare: ridicolă excursia noastră prin ploaie.

— Stați la mine câteva minute până trece ploaia.

Mady a aprobat:

— Desigur, rămânem la el !

Dania nu s-a mai speriat, și a făcut ceea ce i s-ar fi părut imposibil să gândească măcar. Ne-am urcat cu ascensorul.

— Uite telefonul de la care îți vorbesc. Și aici camera. Plăcile. Vezi ce multe plăci ? Radio. Cărțile. Divanul cu pernele.

— Ce frumos e la tine !

Adică ce bine se simte Dania la mine... Să privească... Uite, pe fereastră, restaurantul unde iei masa și unde te-aș putea privi. Dania se așează pe divanul meu, orice gest o emoționează. Are nevoie de atâta timp ea să vadă totul! Căci pentru fiecare amănunt e nevoie de gânduri multe.... Și cărți multe pretutindeni, în bibliotecă, pe masă, pe scaune, pe jos... Așa își închipuia... A trecut ploaia și e târziu. Putem merge! Încă o privire. Mă grăbeam ca să nu sosească Milly pe neașteptate.

Sunt profesor, și a fost un timp când cu pasiune conduceam mulțimea de copii. Mă bucuram că pot să le conduc după plac curiozitatea, ambiția, inteligența, produceam la ei clipe de mare atenție sau de entuziasm. Dar acum, din pricina Daniei, ei nu mă mai interesează, în dimineața când sunt la școală, Dania mă caută la telefon, de n-o împiedică nimic. În recreație, la ora zece. Atunci e singură acasă. Sau, în cel mai rău caz, pe la 11. Tot mai crispat aștept ora zece. Până atunci, în clasă, sunt neatent, grăbit, mă uit de o sută de ori la ceasul-brățară. Mă hotărâsc să le explic ceva elevilor, dar n-am răbdare să termin. Și în momentul când un elev își spune lecția și se căznește să fie cât mai priceput ca să mă mulțumească, și pândește aprobarea din ochii mei. eu mă gândesc la Dania. La recreația a doua începe calvarul meu. Dacă totuși nu mă caută la telefon ? Mă plimb febril prin cancelarie, mă uit pe fereastră câte o minută iau un catalog sau un ziar. Întreb pe vreun coleg ceva, dar mă depărtez înainte de a primi răspunsul. Și cu ochii la ceas, de infinite ori. Poate că încă nu-i prea târziu. Ceasul școlii merge înainte. Sau al Daniei întârzie. Dar dacă în acest moment altcineva are treabă la telefon ? Urmăresc cu atenție fiecare intonație a vorbitorului, ca să înțeleg când conversația lui merge spre sfârșit. Cu toate că o conversație a altuia îmi dă un anumit calm. Poate că în același moment mă caută Dania, dai- găsește telefonul ocupat. Mai bine această iluzie decât să văd aparatul telefonic cuminte, fără mișcare. Dar un sunet! Poate că sunt eu chemat. Mă-uit în altă parte, preocupat parcă pentru altceva, pentru ca nimeni să nu observe emoția cu care am auzit soneria telefonului, în sfârșit. Dar uneori altcineva sună, și stratagema mea rămâne ridicolă. (Bine că a sunat și acest altul, care voia să vorbească la școala mea... S-au epuizat amatorii...) în sfârșit, conversația celui chemat se termină. Pot să aștept chemarea Daniei. Dar de unde poate ea ști că firul este în sfârșit liber ? Poate că m-a căutat pentru a nu știu câta oară, ultima dată numai cu o secundă înainte ca firul telefonic să devină liber și, cum a trecut timp mult, Dania nu-și închipuie că poate să mă cheme. S-o caut eu atunci, cu toate că nu mai este timp să vorbim mare lucru, și dealtfel nici nu știu ce trebuie să vorbim și de ce am așteptat această conversație cu atâta febrilitate. Dar poate că Dania nu m-a chemat deloc pentru că n-a putut să mă cheme, iar apelul meu ar încurca-o. Ce se petrece în preajma Daniei, în casa aceea cu camerele atât de mari ? Ce se petrece acum acolo ? Dar mai este o speranță, recreația de la ora 11. Prima parte a așteptării se petrece cu destul calm, dar curmei redevin torturat. Deznădăjduit, ca și cum nenorocirea este completă și nu e posibilă nici o împotrivire. La 11 și câteva minute, dacă tot nu sunt chemat, caut eu. Aud pe Dania : „Tocmai vream să te chem”. De ce așa de târziu, nu-mi mai explică Dania. Ea nu spune niciodată ce se petrece cu dânsa în absența mea, și eu sunt prea mândru ca s-o întreb. Mă prefac că socot că lucrurile s-au petrecut normal, că n-am nici o curiozitate, că nu m-am chinuit. Vorbesc, glumesc, povestesc ceva neînsemnat.

Poate că găsesc telefonul ei ocupat. Atunci sunt victima tuturor presupunerilor. Chem clin nou, înainte ca să am răbdare să treacă o minută. Și încă o dată. De zece ori, violent, chinuind aparatul din fața mea, și cu panică aștept să găsesc firul liber. Ocolesc camera, ca să mai treacă timpul. Și iarăși la telefon. Uit că am treabă, că trebuie să intru în clasă. Mi se pare că întrebarea pe care voiam s-o pun este capitală. Și dacă, după prea multă așteptare, mă hotărâsc să intru în clasă, voi fi neatent, ridicol.

Profesorul de fizică ocupă mai mult telefonul, de el mă încurc mai ales. Dumitriu e politician, și are o mie de ocupații politice. Să aflu detaliat o alegere, și crede că chestiunea e destul de importantă ca să întrebuițeze oricât telefonul, iar eu n-am rost să-l incomodez cu fleacurile mele sentimentale. („Însoară-te !"...). Cu ce râs gras, încrezător în viitor, află vești politice: „Alo? Țărăniștii câte voturi au avut? Exact?” Iar eu spun numai : „Dania, mi-e dor de tine!”

Ce vorbesc cu Dania? Uneori îi povestesc ce am făcut ieri și ce voi face mai târziu. „Am făcut elevilor o comparație între Esop și La Fontaine.” Vreau să-i demonstrez că există un loc unde sunt puternic, priceput, chiar dacă în

discuțiile noastre mă arăt umil, în voia capriciilor ei. Dar mai ales vreau s-o fac să ia puțin parte la viața mea. Dar alții îi vorbesc de dragoste, îi spun neliniștele mele, dorul, planurile. Îmi răspunde atât de cald, încât oricine de lângă mine ar putea să-i bănuiască vorbele după emoția cu care le primesc. Sunt atât de febril, că oamenii din jurul meu, care asistă la conversație, nu mă incomodează, parcă dispar. Dar și ei se prefac că au treabă în altă parte. Discreție ? Mai degrabă stângăcie, lipsa din viața lor a unor asemenea conversații. Secretarul, dacă ridică el mai întâi receptorul, mă cheamă : „Vă caută o damă !" Fără nici o ironie: nu știe să se exprime în cazurile acestea. Fragila Dania, numită „o damă" ! Într-o zi a venit un suplinitor, prieten, băiat deștept. M-a întrebat simplu, după ce am închis receptorul: „Ți-e dragă mult?" „Da!" I-am fost recunoscător pentru că a simplificat situația, pe care o complicam inutil pentru toată lumea.

Orice aș face, rămâne o distanță între noi. Găsești într-o carte vreun rând care ți se potrivește perfect, care pornește parcă de la cele mai intime experiențe ale tale, și totuși autorul lui este departe, în cine știe care țară și casă, ocupat la o treabă pe care n-ai făcut-o niciodată, atent la oameni care te-ar enerva. Sau poate, mort, vagabondează prin spațiu, nemaîntereseându-se de necazuri care i-au amărât altădată viața și care vibrează în tine. Te duci la teatru, vezi o actriță care îți place, îți surâde parcă, îți sună vocea ei, parcă fiecare vorbă e spusă ca s-o auzi tu, s-a făcut frumoasă ca să te încânte, și totuși, în zadar o aștepți, căci nu te cunoaște, pe stradă nu ți-ar ghici prezența și între tine și ea, cu toate [că] sunt numai câțiva metri, este un spațiu nemărginit. La cinematograful ei parte la jocul artiștilor, te bucuri și te întristezi o dată cu ei, și totuși, n-ai în față decât niște imagini, fantome ale unor oameni, iar dacă se aprinde lumina, descoperi ecranul gol. Aceleași impresii culeg și eu din prietenia mea cu Dania. O țin în brațe, vibrează la strângerea mea, dacă dau puțin la o parte haina ei, descopăr urmele îmbrățișărilor, care n-au dispărut, cu toate că trecuse o săptămână de când n-o mai văzusem. Și totuși, distanța rămâne, nu mă pot juca în voie cu sufletul ei, cum fac copiii cu nisipul de la mare. Și dacă sunt cu dânsa, oricât am fi de emoționați de îmbrățișările noastre, avem frica de a nu fi surprinși, de a face un lucru ne-permis, de a ști că bucuria nu poate dura multă vreme. Iar imediat ce nu mai suntem împreună, mă simt singur, cu o mie de întrebări, la care n-am primit nici un răspuns, cu neîncredere care nu pot fi calmate, și Dania rămâne ca o imagine fermecătoare, dar fără realitate, ca un vis, ca un film la cinematograful.

Mady a observat într-o zi când eram mai deprimat din pricina Daniei : „Dar, în definitiv, cum or să se termine toate acestea ? E fatal ca într-o zi să vă despărțiți !" Vra să zică, însăși [Mady], care este eliberată de orice prejudecăți, și care n-are nici o frică de părerile celor care o cresc și de care depinde, nu socoate că aventura noastră poate să continue. Sărutările nu cunosc separație după naționalitate. Un creștin și o evreică : motivul. Se poate glumi, chiar face dragoste. Dar nici un plan de durată. Poate că savoarea sărutărilor este minunată între doi oameni de alte credințe. Dar pe ascuns numai, ca hoții. Desigur că Dania n-are dreptate. Se teme prea mult. Dar nici eu n-am multe drepturi la tovarășia noastră. Cu temperamentul meu chinuit de îndoieli, îmi pun mereu astfel de întrebări. Să te întovărășești cu o ființă pentru care trebuie să păstrezi secrete, s-o conduci, s-o distrezi, după un plan chibzuit la întuneric. Cum aș accepta o astfel de situație, eu, care n-am admis nici o îngrădire, sau m-am răzbunat îndată ce am putut ? Dania măritată ? Căci acesta este destinul ei. Își va continua viața ei de păpușă. Câteva curiozități la început, cuvintele grave pe care i le sugerează vreo carte, și dacă soțul ei va fi înțelept, va lăsa-o în voia ei, fără mare bătaie de cap, bucurându-se că în casă are un punct de atracție de calitate superbă. Dar dacă nu va fi atent mai târziu, se vor produce unele transformări. Dania va urma calea mamei sale. Am avut un vis, fără legătură cu imaginea pe care o am despre Dania, poate corespondând cu unele observații asupra ei pe care n-am vrut să mi le mărturisesc. Era lângă un leagăn și cânta încetișor : „Nani, nani !" Dania, mamă ! Cuminte, ocupată să păzească făptura mică de lângă dânsa. În sfârșit, Dania având un rost, un punct de sprijin, nemaifiind în voia părerilor celor dimprejur. Puiul mamei ! M-am apropiat de leagăn și am avut îndrăzneala să privesc. Dar copilul nu se putea vedea bine, era acoperit de dantele și de trandafiri albi. Am întins emoționat mâna, am încercat să dau la o parte florile, am scotocit. Dar n-am fost în stare să găsesc copilul. La urmă am priceput : leagănul pe care-l balansa Dania fără răgaz, cu atâta dragoste, era încărcat cu trandafiri, conținea numai flori.

Pentru sărutările Daniei trebuiește un loc special. Cred că n-ar putea cineva să le închipuie, și un act atât de cunoscut, de banalizat, devine excepțional. Dania este caldă, când te apropii s-o săruți ființa ei vibrează fără de nici o intenție de împotrivire, amețită. Gura mea cuprinde numai una din buzele ei, umedă mereu, tremurătoare, și nu este nevoie de

nici o apăsare, numai senzualitatea care se naște din această apropiere. Un sărut fără mișcare, fără încheiere, căci nu te înduri să-l termini, oricât de multă voluptate ar aduce împerecherea buzelor. Ochii se închid, respirația nu mai există. Oare dacă ar fi intrat cineva în acel minut, ne-am fi priceput să ne întreruperii ? Și la desfacere rămâne pe gură un strop de salivă. Uneori îmi petrec limba până în fund, în misterele gurii ei. De-a lungul dinților, pe limba ei, aproape o posesie, căci ne schimbăm sucurile cele mai intime. Mă împing fără de nici o stavilă pe buzele ei.

Corpul meu este peste corpul ei, nu-mi mai ascund nici o dorință, sunt impudic, mă ghicește în întregime, cu toate hainele ce ne separă. E în voia mea. Se lasă să-i aranjez corpul și mâinile oricum. Tremură în locurile ei cele mai intime, ca și cum ar fi de mult învățată cu orice îmbrățișare. O sprijin incomod de canapeaua mică, și cele două broderii care ornamează această canapea se amestecă mereu printre noi, de scaunul de piele. Ciorapii îi cad, rochia i se mototoleşte, părul se desprinde. Și pentru ca sărutarea să fie și mai apăsată, îi rezim capul de zid. Și cred că o doare ceafa de atâta violență, dar nu este în stare să se desprindă. Acceptă cu delicii toate sărutările, oricât de multe ar fi ele. Iar orele trec, trebuie să mă duc acasă. Cu orice risc, încă o secundă. Încă o secundă : rugămintea ei disperată, cu toate că la început mă primise așa de rece. Plec emoționat de spectacolul care se petrecuse cu mine. Și cu o certitudine. La vârsta ei, dacă nu ești fidel acestor scene, le poți considera drept o profanare. Căci Dania ar putea și mai târziu să-și poarte surâsul de fată nevinovată ?

Nimeni n-ar bănuși ce se petrece cu Dania. Aduce o imagine perfect castă, pe care n-a turburat-o nici un sacrilegiu. Orice s-ar întâmpla între noi, face impresia de o persoană cu conștiința curată. O fată pentru un roman de altădată. Așa i-ar place lui M-me de Lafayette. Nimeni nu este în stare s-o bănuiască. Orice minciună spune acasă, e crezută. Dealtfel, ea nici nu e obligată să spuie minciuni : o clipă de tăcere, o roșeală a obrazilor, o privire disperată ajung. Mici cu o floare să n-o lovești, atât de pură. Toată lumea își închipuie asta. Căci are de pe acum o artă care va induce în eroare pe toată lumea: impresia de nevinovăție. Oricine ar fi înșelat. Neg că ar putea cineva desprinde adevărul din fizicul ei. Neg că ar putea cineva ghici: se sărută cu Sandu când are ocazia, și îi plac nebunește aceste sărutări. Sau: s-a sărutat cu altcineva. Căci știu eu ce s-a întâmplat în trecutul ei ? Ea, care uită atât de ușor... Pe care nici un fapt n-o poate schimba prea mult... Mă întreb ce a cunoscut despre relațiile dintre un bărbat și o femeie. Mi-a spus vorbe atât de semnificative, chiar de la început, că asta m-a pus pe gânduri. De pildă, mi-a spus: „Aș vrea să am un mic Sandu de la tine. Când ai pleca tu, aș avea cu cine rămâne.” Este o chemare precisă, la care eu, neghiobul, nu m-am priceput să răspund ? Și știam că în casa ei, cu toate ușile deschise, cu întreruperi la fiecare clipă, nimic prea grav nu se poate petrece. Dar mai știam că nu trebuie să dau mare însemnătate acestor cuvinte, căci ele vor fi uitate la prima ocazie, că nu echivalează cu un jurământ de fidelitate. Am surprins-o atentă dacă făceam vreo aluzie cu două înțelesuri — indiferent dacă îmi alegeam cuvinte — [la] vreo carte cu amănunte crude. Era însă destul de șireată să observe că cu îmi analizam cunoștințele sexuale, să fie prudentă și să schimbe subiectul. Ceea ce era normal. Fusese crescută ca o plantă în seră, nu avusese ocazia să vorbească fără sfială nimănui de aceste curiozități. Dar cum de citise până la capăt pe Rabelais ? Nu pricepeam. Pentru că și eu, cu toate că-i simțeam coapsele tresărind, sânii aprinși, toată carnea frământându-se, eram victima surâsului ei nevinovat care n-o părăsea niciodată.

Se rușinează și acum, la întâmplare, pentru un gest sau pentru altul; lasă să mă joc în voie cu sânii ei, dar s-a rușinat când i-am cerut să-și ridice puțin părul ca să-i văd urechea.

III

Dania are mereu panica să nu fie descoperită de cineva, de tot ceea ce dragostea o împinge să facă. De neînchipuit ce fricoasă este, ca și cum n-ar fi destul de mare ca să braveze. Din pricina asta, voi fi mereu umilit, întâlnirile mi le dă numai după o lungă chibzuială. „În societatea mea, totul se discută și se interpretează.” „Și ?” „Ce rumoare am stârnit când am condus pe un domn musafir până la porțița din stradă!” „Dar de data aceasta sunt eu! Ei pot să critice la fel, dar ce-ți pasă ție de critica lor?” Să nu se știe... Pe ascuns telefoanele, întâlnirile; dacă i-am trimis o scrisoare, sau o carte, sau câteva flori, pe ascuns. Mă simt umilit. „Tata mi-a spus să invităm pe un tânăr la masă cu noi. Am spus un nume străin, ca să-l induc în eroare!” Să-i explic cât mă pot durea astfel de vorbe ? „O! Dacă ne-am întâlni în străinătate, cât de deseori ne-am putea vedea!” Deci trebuie să mergem în străinătate ca să ne vedem? — „Știi că nu

ne-am mai întâlnit de o săptămână?" — „Așa de mult!" — „Spuneai că pentru tine, când suntem despărțiți, timpul trece tot atât de greu." „Dar ce pot să fac?" Fiecare vorbă de-a ei poate atrage o mie de reproșuri. Dar ce pot folosi argumentele mele împotriva firii ei, care nu se poate schimba oricâtă îndârjire aş pune? — „Dacă ai ști cât m-am schimbat de când suntem împreună!" Dacă spune ea cu atâta convingere... Dar eu o găsesc la o imensă distanță. Motive...

„Astăzi nu te pot vedea, căci a spus tata să merg cu el să cumpăr niște mobile." Sau: „Și-a anunțat vizita tocmai astăzi o prietenă!" Sau: „Nu e nimeni acasă și n-am dreptul să te primesc fiind singură!" Deci motivele cele mai neprevăzute. Sunt incapabil să mă bucur de o întâlnire a noastră, deoarece din partea ei poate veni un pretext la care eram incapabil să mă gândesc mai dinainte. Parcă doi oameni din țări diferite - complet diferiți - fiecare cu alte obiceiuri. Când treci cu automobilul frontiera Austriei, trebuie să fii atent: la noi se ține dreapta și acolo stânga. „E vorba să luăm o casă afară din oraș. Atunci ne vom putea vedea mai des." „De ce?" „Voi avea mai puțini musafiri...!" „Dar telefonul care te cheamă la fiecare zece minute și care tulbură atmosfera dintre noi? Aș vrea să nu ai telefon!" Dania râde. Vom putea să fim mai mult împreună! Cum, nu voi înțelege niciodată. — „Acum se fac reparații la casa noastră. Mi-am aranjat odaia numai cu gândul la tine. N-am așezat un obiect fără să nu mă întreb cum vei fi tu lângă el." Viața ei fantastică. — „Știi că avem o cameră liberă? Ce-ar fi să locuiești acolo?" „În ce fel, o dați cu chirie? Nu pricep." Dar parcă Dania ar putea să explice, dacă aş avea curajul s-o întreb? — „De câte ori tatăl meu n-ar fi acasă, aş veni la tine." E ceea ce construiește ea pentru noi doi: să vină la mine, în camera aceea suplimentară de câte ori tatăl ei n-ar fi acasă.

Frica ei de a nu fi văzută n-o împiedică pe Dania să facă gesturi necugetate, mai multe decât i-aș pretinde eu. Are spaimă să-mi dea o întâlnire, dar, după ce suntem împreună, nici nu mai observă oamenii care trec prin preajmă, atât de periculoși. Mă sărută în public fără să se gândească deloc că în țara noastră sărutările în public nu sunt obișnuite. Ne despărțim mult mai târziu decât ar fi voit, după cum venise mult mai târziu decât ar fi voit. Lua seara un automobil ca să plece. Din mers, se mai uita încă la mine, pe geamul din spate. Dar prudența reîncepuse: stinsese lumina din mașină!

Dania, atât de tânără și atât de abilă! Primele tale aripi pentru aventuri! N-avea nici o grijă. Mai târziu vei fi pricepută.

Mă plâng prietenului meu, evreul B., de distanța dintre mine și Dania pe care mi-e imposibil s-o apropiu.

Dania nu este în stare să dea un răspuns precis. N-are nevoie de nici o lămurire, oricât timp ar fi de când nu ne-am văzut. Desigur, asta o face fermecătoare, îi dă acel aspect de delicateță, de lipsă de realitate. Dar eu sunt chinuit văzând-o că poate să mă iubească fără să fie curioasă ce se întâmplă cu mine, fără să-mi povestească ceva din viața ei. Niciodată nu este în stare să-mi răspundă exact la o întrebare pe care o socot importantă, conținând în ea neliniștile mele. De pildă, dacă o întreb „Mă iubești?", ea nu spune „da" sau „nu", ci „Parcă tu nu știi!"

B. spune că este psihologia evreiască, de a nu da un răspuns direct, de a răspunde cu o contraîntrebare.

Sunt la un concert foarte bun al unui polonez, în Sala Dalles, și prin nu știu ce întâmplare locul meu e chiar lângă Dania. Chopin. Sunetele sosesec catifelate, se joacă între ele și formează dantele împrejurul meu, mă amețesc. Am rezemat capul în mâini ca și cum aş fi complet în vraja muzicii, dar de fapt ca să examinez pe ascuns [mâna] Daniei. Subțire, delicată, roză, rezemată de poșetă. Uneori schițează un gest, parcă ar vrea să deschidă poșeta, dar renunță, și mâna se odihnește din nou pe poșetă, fără să bănuiască examenul meu, căci atunci s-ar retrage. Nu privesc deodată mâna întregă, ci întârziu la fiecare milimetru, cercetez culoarea și nuanțele din care e făcută, porii care, dacă n-aș privi atât de atent, n-ar putea fi văzuți. Fiecare semn, fiecare cută. Târziu renunț la locul examinat și trec mai departe. Am muncă multă, mai ales că cea mai mică mișcare a Daniei schimbă tot, trebuie să reîncep examenul. Am terminat. Și, dacă aş repeta munca mea, aş fi mai puțin curios? Sau pot să-mi închipui tot ceea ce face această mână? Cum netezește părul după ce se piaptăna în oglindă. Abilitatea cu care ține furculița la mâncare. Cum se adâncește când vrea să primească ceva. Cum se îndreaptă când vrea să întâmpine un prieten. Cum devine nesigură, parcă ar vrea să fugă, când Dania e intimidată. Și cum arată când Dania e singură și se mângâie? Mâna ei atât de pură, ca și cum n-ar cunoaște atâtea secrete. Ce îndemânatică va fi când străinul pe care nu-l cunosc și care există undeva se va apropia

cu toate drepturile. Iar Dania mai pe urmă va lua precauțiuni, ca o adevărată femeie... O durere atât de atroce m-a străbătut, că am închis ochii și mi-am risipit imaginea. Și atunci din nou sunetele pianului au sosit și au început să danseze la ureche.

Un dar al ei: un toc rezervor. Cu tocul ei scriu aceste însemnări care o privesc atât de aproape.

Tentativa de a face mărturisiri... Am avut mereu gândul acesta.. Căci credeam că numai așa vom depinde mai adânc între noi, Fiecare are amintirile lui, cu forme mai grave la mine, la ea mai puțin, pentru că este tânără, duce o viață foarte păzită, este fată... Tot ce a fost în viața ei trebuie să-mi rămână străin. Călătorii, familie, învățătură, nu știam aproape nimic. Dar viața ei intimă? Toate visurile ei pe care eram gelos ? A mai fost sărutată? Mi-a spus câteva lucruri. Asta e tot ? O ființă caldă ca dânsa n-a avut nevoie de mai mult ? Dar, dacă numai a imaginat unele situații cu oameni pe cari îi cunosc, cu scriitori, căci aceștia au un prestigiu nesfârșit pentru ea, pot fi mai mulțumit ? Căci în relațiile ei cu mine fantezia joacă un rol important. Eu mă socotesc impur din pricina vieții mele din trecut. Cu orice risc voiam să mă destăinuiesc. N-am vorbit prea mult timp, am fost întreruși ca de obicei. Un telefon, o vizită, servitoarea întrebând un amănunt, și era inutil să continuăm după aceea, atmosfera pe care o înfăptuisem amândoi cu osteneala devenea ridicolă. Dania m-a ascultat cu capul aplecat, parcă fără de nici o curiozitate. Știu eu ce se petrece în sufletul ei ? Știu eu dacă s-a mai gândit la cele ce-i spuseseam cu atâta greutate ? Necazurile mele. Am regretat că am făcut atâtea mărturisiri. Dania nu era persoana care putea să le primească. Fusesse atât de păzită că nimic grav nu putea pricepe. Prima noastră oră de confidențe a ieșit prost. Am încercat să reiau aceste conversații. Nu acceptam să fim doi oameni care se interesează de ei numai de când se întâlnesc și până ce se despart. Căci nici măcar despre viața ei de fiecare zi nu știam nimic. Și când i-am spus câteva din supărările mele, a reflectat tocmai când o bănuiam înduioșată: „Tu povestești totul pe același ton!” Ce umilit m-am simțit de a fi voit să fiu serios! A trebuit să glumesc imediat și să mă prefac că glumisem mai înainte. Dar am găsit-o pe Dania foarte uscată. Tonul pe care îl întrebuițam nu avea nici o importanță, se putuse vedea cu ușurință că fusem sincer. Numai o dată am reușit s-o impresionez cu adevărat. (Nu s-o emoționez, căci asta era foarte ușor.) În vorbă îmi curseseră câteva picături de sânge de-a lungul buzei. De la o gingie, lucrul nu avea nici o importanță, am explicat bine asta. Dar, indiferent de explicațiile mele, Dania și-a întrerupt vorba și câteva minute n-a fost preocupată decât de sângele pe care-l surprinsese. Și mai târziu mi-a spus: „Când ai ști ce emoție mi-a produs sângele acela!” Într-o dimineață, m-a anunțat la telefon: „Voi trece cu automobilul pe la prânz pe Calea Victoriei. (Adică în două ore.) Poți să fii atunci pe stradă? Să ne vedem oricât de puțin!” La prânz, mă plimbam febril pe stradă, cercetam toate automobilele, eram atent la salaturile și la vorbele pe care mi le adresau cunoscuții, voiam să scap cât mai repede de cel care rămânea chiar cu mine. Făceam trotuarul! Ca și altădată, îmi curgea sânge pe colțul buzei. Descoperisem că n-am nici o batistă, să mi-l șterg. Gândeam: „Desigur că Dania va opri pentru o clipă automobilul, cum a mai făcut. Îi voi cere ei o batistă. Va vedea iarăși sângele meu, va vibra iarăși. Gestul ei va fi fermecător!” Pregăteam deci cu delicii acea întâlnire. Și continuam să mă plimb pe Calea Victoriei, încă cinci minute, și încă cinci, o jumătate de oră. Nici nu mai putea fi vorba de ceea ce închipuisem, am uitat că am avut trebuință de batistă și acum numai așteptam. Umilit de tot ce mi se întâmplase, chiar dacă știam că Dania nu voise să mă umilească, ea era numai victima temperamentului ei care depindea de orice influență. Am căutat-o la telefon; poate că trecuse fără să ne observăm, cu toate că eu am fost atent la fiecare automobil. Am găsit-o la telefon. Mi-a vorbit ca și cum nici n-ar fi fost vorba să iasă în oraș și se arăta tot atât de îndrăgostită. Desigur că nu fusese de vină. Poate că n-a avut automobilul la dispoziție sau primise o vizită neașteptată. Sau trebuise să termine o treabă care durase mai mult decât s-ar fi așteptat. Singura ei greșală e că nu-mi explica motivul nevenirii și că nu m-a bănuit nenorocit așteptând-o în zadar. Motivele ei i se păruseră prea meschine ca să mi le dea, cu toate că, din pricina lor, ea nu venise la întâlnire. „Și apoi nu cred să fi suferit atât de mult pe cât pretinzi”, a spus ea altă dată. Dacă i-aș fi spus tot chinul care s-petrecut în mine, aș fi fost și mai pedepsit. „Sunt atât de neîncrezătoare, iubite!” Sunt întâmplări rele pentru care nu este ea de vină. Totuși, ele nu se pot ierta niciodată.

Ce se mai întâmplă cu amicul Conitz? De la început, Conitz a devenit inutil. (El m-a dus la Dania.) Chiar de la prima vizită am plecat cu Dania în camera de alături. Un om care o cunoștea pe Dania cu mult înaintea mea, care-i știa secrete familiale pe care eu nu le voi afla niciodată, care m-a dus acolo, în casa aceea necunoscută, unde am găsit o

admiratoare de care nu știam, cu un roi de îndrăgostiți primprejur. Acuma, Conitz, de prisos. Știam să ne întâlnim, să ne sărutăm, să judecăm lumea, fără să ne mai folosim de el. Dar câteodată, când sunt foarte amărât din pricina temperamentului de neînțeles al Daniei, îmi vine să-l iau pe Conitz drept confident. Cu toate că Dania mi-a atras atenția să nu fac asta. Spune că el n-are nici o putere și deci nu poți să te sprijini pe dânsul. Atât de puțină recunoștință îi păstrează Dania pentru că a făcut să ne cunoaștem? Dar ar fi normal ca, la sfârșitul legăturii noastre, Conitz să apară din nou, să încheie ceea ce a început. Ultimul rând egal cu primul: principiu de artă. De când tovarășia noastră merge din ce în ce mai rău, am impresia că întâmplările au început să semene cu cele de la început. Azi, cu toate că de obicei sunt servit cu ceai, mi s-a adus ciocolată, ca în prima zi a cunoștinței noastre.

Lucrurile merg din ce în ce mai rău. Prietenia noastră nu se adâncește. Sunt familiarități neașteptate, îmbrățișări pe care Dania nu le-a cunoscut până acum. Dar când ne reîntâlnim parcă nu s-a întâmplat nimic între noi. Nimic nu ne leagă. Dania a căpătat o cunoaștere a mea, o deprindere cu mine, dar n-are impresia că mi-ar aparține și că are unele obligații. Cu toate că ea pretinde că nu s-a obosit deloc: „Când te văd, sunt emoționată ca la început!”

Am văzut un film rusec. M-a impresionat un detaliu: un soldat ostenit de muncă multă adoarme îmbrăcat pe un scaun. O fată care îl iubește, dar nu i-a mărturisit încă nimic, îl descalță ca să-i fie somnul mai puțin incomod. Un soldat făcut din linii aspre lângă o fată fragilă. Ce ar imagina Dania dacă m-ar găsi dormind? Dacă ar fi posibilă o astfel de scenă. Și ușile închise bine, nimeni care ar putea s-o tulbure. Se gândește poate la așa ceva. Mi-a spus: „Cum trebuie să-ți fie părul când te trezești!” Cu tonul: „Ce mult aș vrea să te văd atunci... Să te pieptăn...” Și a mai spus altă dată: „Să te îngrijesc... Să-ți pun în fiecare dimineață un guler nou.” Are curajul să mă îngrijească și mai mult decât a spus? Ce ar face dacă m-ar descoperi dormind? Bineînțeles, în urma unei munci însemnate, pentru ca somnul meu să aibă un prestigiu. Ar fi amețită de emoție că are la dispoziție un om întreg, drag, pentru care face planuri îndelungate. Să puie mâna pe frunte, pe urechi, pe obraz, pe buze. Pe ochii închiși... Somnul e greu, nici un pericol. Totuși apropierea se face în etape. Unele locuri cunoscute, dar care pot fi vizitate pe îndelete. Omul acesta scump, atât de obosit. Să-l legănam, ca să doarmă și mai bine, să-i îngănăm un cântec. Să-i potrivim perna mai bine sub cap, să-l învelim mai bine. Toate instinctele Daniei de mamă viitoare. Ar constata că sunt mic, că poate să mă cuprindă în întregime. O neglijență a îmbrăcămintei mele ar apropia-o și mai mult. Pantofii trebuie să fie incomozi, să-i scoatem, în sfârșit, Dania se simte puternică, fapta ei îi demonstrează că este puternică. A lăsat piciorul iubitului numai în ciorap, se poate un exemplu mai bun? (Ciorapi cu găuri: așa este în superbul roman al lui Lawrence, Păunul alb.) Fără nici un zgomot. Și dacă Dania s-ar culca în patul de alături, veghind ca nimic rău să nu se întâmple? Și Dania s-ar culca chiar alături de iubit și ar încerca să doarmă? Minutele trec, liniștite. Și dacă ar deschide puțin gulerul iubitului, cu toate că ea n-a știut niciodată cum se deschide un guler de bărbat? Ce minune! Și dacă Dania ar trece, după o jumătate de oră de ezitări, mâna de pe gât pe piept? Și un elan: mai jos încă! Și acum din Dania cu duioșii de mamă care vrea să vegheze somnul unui mititel n-a mai rămas nimic...

De tot ce mă doare din pricina Daniei, mă plâng tot ei. Iar alții tac, căci m-aș simți umilit protestând. [De] ce tac și pentru ce protestez nu știu bine. De exemplu, nu i-aș spune pentru nimic în lume că e ridicol s-o aștept câte o jumătate de oră, când o vizitez, în camera de primire. Sau că am observat că, de mă ia cu automobilul, înconjoară străzile importante ca să nu fie văzută, ca și cum acest lucru trebuie ținut ascuns. N-are curajul să mă susție, să fie destul de mândră de mine ca să braveze, iar dragostea nu i-a transformat caracterul ei fricos. Dar mă plâng dacă trece prea multă vreme fără să inventeze vreun mijloc să ne vedem. Îi spun observațiile mele asupra ei ca și cum, atrăgându-i atenția, aș preface-o. „Ce viață artificială duci!... Ce influențabilă ești!” Ea protestează, căci nu suportă nici un calificativ care ar coborî-o, Uneori îmi atrage atenția: „Am fost atât de nesigură de mine totdeauna, că tu ar trebui să mă încurajezi!”

Într-adevăr, n-aș putea-o schimba, atrăgându-i atenția asupra defectelor ei care mă nefericesc de atâtea ori. Sau să caut să remediez și să le netezesc pe ascuns pe cele pe care ea nici nu le bănuiește, iar vanitatea ei să n-o facă să se împotrivescă. De fapt, eu fac constatările tare, numai ca ea să protesteze, să spuie că nu-i adevărat și să mă convingă măcar pentru clipa aceea.

Camera mea e puțin ciudată, trebuie să urc cu ascensorul casei șapte etaje ca să ajung la ea. Un fel de hotel; fiecare cu apartamentul lui, într-o clădire imensă. Nu-mi cunosc vecinii, fiecare cu treburile lui. Un oraș transformat într-o casă. Telefonul, care joacă un rol important între mine și Dania e tocmai jos, și pentru serviciul tuturor locatarilor. Acei care cheamă sau cei care sunt chemați, deci aproape tot timpul ocupat. Și, chiar când parvii să-l ai la dispoziția ta, sunt oameni care își așteaptă rândul și deci trebuie să ții socoteală de ei. Camera mea are un balcon spre străzi }l acoperișuri, perspectivă minunată. Alături este un restaurant la modă. Muzica jazzului intră la mine toată seara, îmi alungă sunetele superbe ale radioului sau ale patefonului și îmi întovărășește ultimele gânduri înainte de a adormi. Restaurantul are lume multă, iar în sezonul cald se mănâncă afară. La mese stau nemișcați cei care joacă bridge. Am început să-i cunosc, cu toată distanța. Sunt mereu aceiași și nu fac nici un gest în lungul orelor. Am o mulțime de ocupații, mă duc în oraș, mă întorc, citesc o sută de pagini dintr-o carte și-i gălesc tot acolo. Seara aduce viață restaurantului. Mesele sunt așezate sub copaci. Aici vine deseori Dania să mănânce cu tatăl ei și cu alți cunoscuți. Atât de aproape de mine. De la balconul camerei mele aș putea-o vedea. De la înălțimea de unde stau, oamenii apar mici și nu i-aș putea recunoaște. Câte o pereche dansează în locul liber de la mijloc, în fiecare seară mă uit la spectacolul de jos. S-ar putea să fie și Dania în lumea aceea. Văd o cuconiță îmbrăcată în negru, culoare discretă, s-ar putea să fie Dania. Sau aceea cu pardesiul bleumarin. Sau poate sunt persoane mai mari decât ar putea să arate Dania. La una, este pălăria prea complicată pentru o fată. Dania își schimbă în fiecare zi rochiile, e greu s-o recunoști după o rochie. Persoane care țin capul aplecat și care nu par preocupate să mănânce. Dania este prea timidă ca să privească multă vreme pe oameni. Nici nu mi-o închipui mâncând prea multă vreme. Și apoi, la așa apropiere de mine, asta îi încurcă orice gest și-i oprește orice îndrăzneală. Cu cine e la masă fata pe care o privesc ? Trebuie să fie cu ea un domn mai bătrân, tatăl ei. Domnul de la masă e bătrân? E cu capul gol, aș putea să-i descopăr și fire de păr alb. Parcă... E însă departe...

Căci nu înseamnă nimic dacă Dania nu m-a anunțat că ia masa în oraș, la restaurantul de alături, ca astfel s-o pot urmări din camera mea; aceste hotărâri apar des în viața ei neprevăzută, și, chiar dacă le-ar ști mai demult, nu i-ar trece prin minte să mă anunțe și pe mine, și uneori stăm chiar în ziua aceea câteva ceasuri împreună. Utilizez un binoclu, dar nu-mi folosește mult. Figurile se apropie, dar rămân tot așa de confuze. Poate că Dania este la masa la care mai sunt doi domni. De altfel, este și natural. Tatăl n-a luat inițiativa să vie la un restaurant dacă n-a avut câțiva invitați. Dania trebuie să facă pe patroana casei, deoarece lipsește cea veritabilă. Dintre invitați nu este niciunul mai tânăr care are veleitatea să placă Daniei? Pe care îl socoate tatăl că ar fi bun pentru fată, deoarece ea n-are destul curaj ca să aleagă? Fata pe care am ales-o să fie Dania stă la masa pătrată pe latura de unde .se poate vedea camera mea, luminată bine ca să-i facă semn. Anume ca să se uite înspre mine, chiar dacă n-ar putea vedea mare lucru. E drept că ea ține capul aplecat pe farfurie și nu ridică niciodată capul spre camera mea. Dar asta se potrivește cu Dania. După ce a acceptat să vie la restaurant, cu imensă emoție că va fi aproape de mine, după ce a avut curajul să-și aleagă un loc tocmai în fața mea, nu se mai încumetă să privească. Amână știind că totdeauna îi este la îndemână să privească și nu vrea să grăbească o așteptare care provoacă atâtea voluptăți. Este în stare să plece înainte de a ridica ochii. Sau poate este fata care stă cu profilul la mine, căci n-a putut să se așeze drept în față. I s-a părut că vecinii ar descoperi motivul pentru care își alege un loc anumit. Stând cu profilul, încă este destul de aproape de mine și ar putea să mă descopere. Sau poate că a avut atât de puțină îndrăzneală, că s-a așezat chiar cu spatele. N-are decât o preocupare: cum ar putea să-și îndrepte ochii spre locul meu. Se va uita o dată, mai târziu, în oglinda de la poșetă. Și va putea să vadă în oglinda mică și înălțimea casei din spate. Câteva clipe numai, dar gestul este atât de greu de îndeplinii! Sau, când va fi să plece - peste o oră, două, trei -, se va întoarce Dar cine știe dacă nu exagerez crezând-o pe Dania atât de fricoasă N-a știut unde să se așeze, căci între atâtea camere identice, n-a știut exact locul camerei mele. Și o fi luat un loc la întâmplare, din greșeală sau pentru că vreun tovarăș o fi ales acea masă și ea n-a avui curajul să protesteze; sunt așezați după un arbore și nu se vede de la mine. Sau poate că Dania este fata cu rochia mauve care dansează cu nu știu cine. Ca să mă vadă sau ca să mă impresioneze dansând, făcând o acțiune neobișnuită, după cum căutase să mă impresioneze conducând un automobil. Și pentru dânsa dansul e rar și deci o impresionează. Sau, cum crede că nu l-a făcut niciodată în fața mea, el îi devine deodată ceva rar, deoarece poate că o privesc. Dansul ei, se poate chin mai mare decât privind-o dansând cu cineva? Detaliile mișcărilor, cutele rochiei.

Apropierea lor. Cum eu nu știu să dansez, umilința mea e și mai mare. Și mă torturează ideea că dansatoarea ar putea fi Dania, iar muzica pe care [-o] aștept să înceteze repetă tema. (Și au trecut două ore cu aceste reflecții.) Situația este umilitoare pentru mine, ea jos, între oameni bogați care cheltuiesc fără de nici o socoteală, distrându-se, iar eu de la un balcon de la etajul al șaptelea căutând s-o descopăr prin binoclu. Să-mi fac o cafea cu lapte la mașina de spirt.

Dar într-o seară, numai într-o singură seară, căci orice trebuie să se petreacă între mine și Dania numai câte o singură dată, am avut o veste. Mady m-a chemat la telefon: „Dania avea lume la dansa care nu mai pleca (...mai stai...)” și nu știa cum să-ți vorbească la telefon. Astfel m-a rugat pe mine să o fac. Ia masa lângă tine și te roagă să nu pleci de acasă.” Am aflat că nici acest semn de la Mady nu s-a făcut ușor. Din pricina străinilor, Dania a luat-o pe Mady cu dansa fără explicații și a lăsat-o în fața unui telefon ; public ca să-mi spuie vestea. Totodată să-mi repete cât e de îndrăgostită de mine. Când Dania vrea cu tot dinadinsul, se pricepe să-mi alunge neliniștile. De obicei, mă plâng: „Poți scrie, poți trimite un taxi, poți ruga pe Mady - mult mai liberă - să-mi spuie o veste, și nimeni nu te va opri să-i explici ceva lui Mady la ureche dacă nu poți scăpa de lume!” Uneori incapacitatea ei de a avea vreo obligație față de mine mergea fără limită, într-o zi m-a chemat la ora cinci. Când la ora șase soseam, am găsit pe Dania plecată. Servitoarea a scuzat-o: „Domnișoara vă roagă să veniți mâine-dimineață, acum a fost obligată să plece.” Așa ceva nu mi se întâmplase încă. Niciodată nu m-am simțit mai ridicol decât atunci, întorcându-mă acasă, proaspăt bărbierit, căci între timp mă bărbierisem ca să-i plac, și degajându-se din haina mea parfumul pe care îl pusesem. Dar a doua zi dimineața eram la ea. (De dimineață, când se putea sta mai puțin și fără intimitate.) Se aude prin preajmă servitoarea care grijește. După-amiaza aceea iarăși avea treabă? Nu era în stare să-mi spuie singură vorba care m-ar fi potolit: pentru ca să vii și după-amiaza, și dimineața, toată ziua. Și, de-i vorbeam lui Mady despre întâmplarea aceasta nenorocită (mă simțeam umilit să-i vorbesc Daniei), dansa mă consola (deprinsă să scuize pe Dania): „Nu trebuie să fii supărat. Te-a considerat ca din familie, scump, apropiat, n-a crezut că trebuie să se poarte oficial cu tine!” Am bănuț motivul: o fi venit vreun caraghios de admirator care i-a făcut scene văzând-o că mă așteaptă, și l-a luat cu dansa ca sa nu complice situația întâlnindu-ne împreună. E penibil că nu s-a priceput să rămână stăpână pe hotărârile ei. Nu avea de dat socoteală nimănui, numai din slăbiciune permisesese altora să creadă că au anumite drepturi. Această scenă întrecea atât de mult puterile mele de a înțelege, tot ce trăisem până atunci, că nici nu mă puteam indigna complet. Un detaliu, am putut pricepe mai ușor, l-am sesizat fără replică posibilă și mi-a lăsat un veșnic motiv de nefericire: că a plecat pe neașteptate, să o scuz. Dar, cum nu s-a priceput să-mi lase câteva vorbe pe hârtie, în care, fără să-mi explice ceva, căci ar fi durat prea mult, mi-ar fi spus câteva vorbe calde ? Era suficient ca o servitoare să prezinte scuizele Daniei ?

Cu toate că eram anunțat de Mady, n-am putut s-o descopăr pe Dania în grădina de la restaurantul din față. Milly a fost în ziua aceea foarte nenorocită și a plâns până noaptea târziu, singură, fără să mă cheme, să mă întrebe, să-mi reproșeze ceva. Sta în balconul camerei mele, tocmai de unde aș fi putut vedea pe Dania. Ca să nu se observe ceva de jos, am lăsat camera tot timpul în întuneric. Și poate că Dania a așteptat cu deznădejde să se facă vreo lumină.

Uneori vorbele Daniei par atât de lipsite de realitate, că nu mă pricep întrucât trebuie să am încredere în ele. Semăn cu omul pus în situația de a nu ști dacă îl iei în râs sau îi vorbești serios. (Poate că nu este prost. Dacă, de exemplu, îndură cea mai grea sărăcie și-i oferi un post, poate să nu nădăjduiască?) Surâde, vrând să arate două lucruri inverse în același timp: că te crede și că nu te crede, într-o seară cuvintele Daniei mi-au sosit neînchipuit de calde.

— Te aștept, iubite, vino. Nu voi mai avea nici o sfială ca să te primesc. Vreau să te sărut cum încă nu bănuiești că sunt în stare s-o fac. Să te îmbrățișez, cum nu te-a îmbrățișat încă nimeni. Și te voi aștepta numai cu o pânză ușoară pe mine, ca să-mi fie corpul în voia ta, să faci ce vrei cu mine. Nu am moleculă de carne care să nu te aștepte.

Vorbea convinsă, fremătătoare, îmi sosea o chemare de o febrilitate cum nu mai cunoscusem. Puteam să nu cred în tonul ei arzător? Nu-mi închipuiam totuși că această chemare putea fi pusă în practică. Spuneam: „Cum să viu la ora asta? Casa ta e plină de lume..!” Găsea răspuns: „Cu toții sunt plecați pentru toată noaptea.” Ce să cred? Din ce motiv să fie toți plecați pentru toată noaptea? „Dar mătușa ta Anny?” „Dânsa s-a retras în camera ei și acum doarme. De altminteri, nu-i primejdioasă: e surdă!” Veneau chemări emoționante. Darul sosea prea pe neașteptate ca să mi se pară posibil. Dania continua să mă dorească la telefon, în timp ce minute multe treceau peste noi. O singură vorbă

nu-mi spunea și era necesară: „Să închidem receptorul și să vii într-o jumătate de oră. La ușă te voi aștepta eu.” Adică nu exista nici un plan de realizare a fanteziei Daniei. Tonul Daniei se menținea la aceeași temperatură, dar, după ce trecuse o oră de conversație în felul acesta, știam că nu pot să am speranțe mari și că totul nu era decât o poveste a unei fete, înainte de a se culca, o fecioară care păcătuiește rămânând totuși curată. I-am amintit din nou de imposibilitatea de a pune în practică planurile ei.

— Dacă mă vor lătra câinii și-mi vor face alai până la intrare ? Entuziasmul ei a căzut brusc. Într-adevăr, ce puteam face în cazul acesta? Abia acum ne-am luat rămas-bun.

A doua zi m-am scuzat: „Ti-am dat un argument ridicol numai ca să te readuc la realitate.” Îmi îndulceam vorbele neroade. Prudență zadarnică. Dania nu mai păstra nimic din freamătul de noaptea trecută. Dar sunt convins că am avut dreptate. Dania are o viață imaginară, și-și poate permite toate îndrăznelile numai cu imaginea mea, nu cu realitatea existenței mele. Încerc s-o schimb, să-i explic că uneori mă doare capul și că ar fi minunat să mă vindece ea. — „Aș vrea să fii o îngrijitoare de răniți în timpul războiului. Astfel ai vedea mai clar pe oameni.” N-am fost în stare s-o schimb.

Există întâmplări, destul de mărunte, dar apărând atât de neașteptate, că par prodigioase. De pildă, când sosesc acasă și, exact în același moment, sună telefonul și Dania mă cheamă. Dacă întârziam un singur minut, soseam prea târziu. Atunci văd în această coincidență semnul lui Dumnezeu și cred în seriozitatea sentimentelor dintre mine și Dania, Dar alteori se întâmplă tocmai pe dos. Un minut după plecarea mea, mă caută Dania. Mă vaiet: Soarta mea!

Vorbe minunate care calmează. Care e miracolul lor de rămân atât de obsedante în mine ? Printr-o întâmplare rară, am putut să vorbesc la telefon cu Dania la miezul nopții, întuneric primprejur, nici un om în apropiere, liniște, și noi stând de vorbă. Impresionantă atmosferă. Dar Dania găsea prilej să glumească, orice i-aș fi spus. Mă simțeam grav și nu eram înțeleș. Eram disperat și, cum conversația nu-și schimba tonul cu toate încercările mele, am preferat să închid receptorul, îmi făceam iluzia că graba cu care am părăsit-o [o va pune] pe gânduri pe Dania, își va alunga bucuria deplasată și a doua zi o voi regăsi serioasă. Dar, spre dezolarea mea, și a doua zi când o chemai îmi răspunse tot atât de vesel. I-am făcut câteva imputări mai aspre. Dar ea mi-a spus: „Îți pare rău că sunt atât de veselă... Nu pricepi, râd pentru că sunt mulțumită!” Și tot necazul meu („am impresia că ai început să râzi de astă noapte de când am vorbit și n-ai încetat încă...”) a dispărut dintr-odată.

Câteodată îi reproșez că nu-mi mai face nici o declarație, că nu-mi spune nici o vorbă caldă. Mă întrerupe: „Parcă tu nu știi!” Și eu cred atunci în puterea ei de a iubi.

Am vorbit de nenumărate ori despre timiditatea Daniei, de incapacitatea ei de a face un gest mai însemnat. Asta nu înseamnă că nu venea uneori din partea ei câte o mișcare neprevăzută. Teama de oameni și apoi o sărutare în mijlocul străzii, de pildă. Mady numește aceste mișcări „elanuri”. Găseam titlul frumos, dar mă durea că aceste izbucniri se întâmplau când lipsea orice control. Și apoi, Dania e încântată să se opui vieții ei calculate de fiecare zi. Cel puțin, să aibă impresia că se poate opune. Primește astfel o invitație la o oră ciudată de la o persoană cu care ar avea voie -odată o englezoaică bătrână. Și o descoperi pe Dania într-un loc unde nu te-ai fi așteptat, la o oră neașteptată. Cineva îmi spune: „Am văzut-o pe Dania la patru după-amiază pe Calea Victoriei.” Pe jos, Dania ? Și tocmai pe Calea Victoriei ? La o oră când oamenii stau acasă? Pare extraordinar. Și totuși, s-a întâmplat așa. Pot să-i reconstituiesc viața în afară de mine ? Orice e posibil și imposibil. I-am spus odată că vreau s-o văd. Unde ? S-a chinuit Dania, orice loc îi propuneam i se părea periculos, în văzul tuturor. I-am cerut să aleagă. A spus: „În fața cinematografului Capitol.” Tocmai acolo! Nu mai puteam înțelege nimic. Am așteptat puțin în fața cinematografului Capitol. Dania a apărut cum nu mă așteptam. Un automobil s-a oprit lângă mine. Dania conducea. Numai ea. Mi-a făcut semn să mă urc lângă dânsa. „Unde pornim?”, am întrebat. — „Unde vrei tu.” Fermecătoare vorbe se pricepe Dania să spuie uneori. Desigur, aș fi putut să fiu invidios atunci. Dania apărea făcând un gest de care eu nu eram în stare, în voia ei, un automobil. Fată bogată. Și apoi ea știa să-l conducă, vra să zică își trecuse multă vreme să învețe și acum cunoștea ceva străin pentru mine. Te doare când iubita vorbește o limbă străină pe care n-o cunoști. La cinematograful se vede de multe ori: soțul caraghios lângă artista celebră, soție. Puteam eu accepta așa ceva? Dar Dania apărea foarte caldă, dulce, apropiată, încântată că îmi poate face o plăcere și că poate căpăta un prestigiu în

ochii mei. Orânduise cu multă bătaie de cap această apariție. Nu era în obiceiul casei ei să pornească singură cu automobilul. Insistase, își învinsese timiditatea.

Am pornit spre Cotroceni, pe străzi pe care nici nu le cunoșteam. Avea o frică: să nu murdărească mașina, căci așa o rugase șoferul. Noroi tot mai mare. Ne-am întors. Și Dania, atât de sfoasă de obicei, a pornit fără de nici o ezitare pe șoseaua Kiseleff, mai departe, îmi treceam mâna pe gâtul ei, o sărutam pe obraz. Părea că nici nu observă, că trebuie să fie atentă la drum, nu era decât emoționată simțindu-mă alături. I-am sărutat chiar gura, complet Indiferent de pericolele care puteau surveni. Nu cunoșteam niciunul teama. Gândul la un accident posibil ne făcea să glumim: „E atât de bună sărutarea noastră, că, dacă ni s-ar întâmpla ceva grav, n-am băga de seamă că am murit!” Propuneam amândoi: „Să profităm de ocazie și să murim!” „Încă nu! Prea e frumos! Suntem amândoi siguri că nu glumim. Să oprim totuși automobilul sub copac. Unde vom vedea luna.” „Chiar sub lună, dacă vrei!” Lăsaserăm orașul în urmă. Am oprit motorul la marginea drumului. Puteam să ne îmbrățișăm fără teamă. Sărutările care nu se mai terminau... Eram amețiți, pleoapele ni se închideau. Numai uneori observam că automobilele străine goneau pe lângă noi, iar farurile lor luminau în întregime scena noastră pe care o începuserăm cu prudență și în întuneric, iar călătorii ne priveau curios. Dar Dania nici nu se gândea că face lucruri nepermise. Balsamul sărutării acoperea orice prudență.

E uimitoare Mady câtă sensibilitate are, și maturitate. Nici o asemănare cu Dania. Îmi vorbea de Dania: în vara aceasta se duce la Sinaia. (Acum aflam.) — „Tu nu mergi cu dânsa?” — „Nu!” — „Nu te iau cu ei?” — „Nu vreau eu să merg!” Simplu: nu vrea la meargă! Cine ar putea s-o oblige? Așa e normal: Dania e incapabilă să facă cea mai mică împotrivire. — „Și cum ai să rămâi tu în București vara, în timpul căldurilor?” — „Și Mircea rămâne aici!” — „Dar ce-are a face, tu nu-l vezi niciodată aproape, el nu te caută, nu te vrea, e aranjat în altă parte.” — „Dar cum aş putea să stau în alt oraș decât el?” Nu se poate explica bine de ce, dar vorbele acestea erau minunate. Și altă dată îmi spune: „Nu trebuie să afle nimeni nimic. Familia mea e în stare să mă trimită la capătul lumii ca să mă vindece. La Londra, de exemplu, unde avem prieteni. Ce dezastru ar fi! Moartea!” Și Mady este terorizată de ideea că s-ar putea s-o trimită la Londra. Renée îmi spune: „De fapt, tu complici o istorie simplă. Din pricina asta găsești atâta confuzie. Aplică pe silueta Daniei înțelesul cuvântului «ușurică» și vei vedea i că totul se explică!” Odată am numit-o artificială și s-a împotrivit acestui cuvânt în tot timpul unei conversații. Poate să nu fie încântată de acest cuvânt, dar asta schimbă ceva? Ea își trăiește viața Ici nesigură cu deplină sinceritate. O persoană ușuratică e sinceră. Ușurința nu însemnează perversitate. — „Știi de multă vreme că Dania e ușuratică. Dacă ai înțelege perfect aceasta, te-ai vindeca, deoarece cazul nu prezintă mare importanță.”

Dania mi-a telefonat pe la zece dimineața: „Vreau să te văd puțin și aş avea posibilitatea s-o fac. Poți să fii la librăria M...? La ora? La... unsprezece..!” Dania își alege cărțile de la familiara librărie M. „Eu sunt fidelă!” Dar de câte ori apare la M., librarul reflectează: „De câte luni nu te-am mai văzut, domnișoară?!” Asta nu înseamnă că se duce în alte părți după cărți. Lasă, după obiceiul ei, să treacă timpul și apoi în mîntea ei alătură două fapte, oricâtă distanță ar fi între ele.

La unsprezece eram la M., care a zâmbit drăguț după obicei, căci ai timpul să zâmbesti unui om în cele cinci minute cât va sta cu tine. Am cercetat iarăși fiecare carte de pe teighea, am vorbit la telefon cu o persoană căreia nu aveam nimic să-i spun, am asistat la cumpărători, cum intrau și ieșeau, la ce cereau ei, am vorbit cu volubilitate, ca să nu se observe că aștept, câte unui prieten, mereu altul, căci fiecare pleca până la urmă, m-am instalat pe un scaun, cu toate că în viața mea n-am stat pe un scaun într-o librărie, am luat parte la viața librăriei în timpul acela. Și, de câte ori intra cineva pe care Dania l-ar fi putut cunoaște, așteptam cu nerăbdare să plece, ca să nu-mi întrerupă tovărășia pe care mă pregăteam s-o am. Trecuse o oră și nici un semn. Am telefonat la casa Daniei. Mi-a răspuns Mady: — „Dania te roagă s-o ierți că a întârziat atât. Mai poate să vie acum? Repede, căci e gata. într-un sfert de oră cel mult.” — „Voi aștepta!”

La douăsprezece și jumătate intra Dania. Imediat s-au strâns în jurul ei tinerii care o cunoșteau. Treceau minutele, și Dania nu se pricepea să facă vreun gest, să arate că mă preferă pe mine. Eram dezolat. I-am propus cu curaj Daniei să plece cu mine.

— „Nu se poate!” — „Atunci eu mă duc!” Un bună ziua politicos. Am pornit năuc pe stradă și m-am oprit la restaurantul obișnuit. N-am putut să mănânc, m-am ridicat după câteva linguri de supă. Credeam că va veni și Dania la restaurant - căci știa unde mănânc -, ca să alunge atmosfera rea dintre noi. N-a venit nimeni, m-am ridicat de la masă nemâncat spre surpriza chelnerului. Acasă m-am urcat în cameră ca să mă acopăr cu singurătate și să nu mă poată nimeni descoperi. Dar n-am putut să mă liniștesc. Am coborât la telefon să caut pe Dania. A răspuns chiar ea. — „Tocmai am sosit și voiam neapărat să te chem.” Minunat. Dar a adăugat: „X (unul dintre amicii cu care ne-am întâlnit în librărie) a avut să-mi spuie ceva foarte important. A trebuit să traversez cu el la librăria de peste drum ca să-mi poată vorbi nestingherit!” (Cu mine n-a fost în stare să facă un pas pe stradă.) Dar nu trebuie să mă supăr. Așa e Dania. Nu cunoaște importanța faptelor. Refuză să facă ceea ce alteori acceptă imediat, fără să reflecteze că se contrazice. De ce a refuzat la început? De ce a admis mai târziu? La întâmplare, după cum îi vine propunerea. E bine ca o propunere să-i vie neașteptat și pe un ton obișnuit, ca și cum n-ar putea fi nimic nepermis. Ezităriile mele poate o fac să dea importanță unor fapte mărunte. Ce umilit mă simțisem de toată scena pe care o trăisem. N-aveam decât o consolare: că Dania nici nu se gândise să mă disprețuiască, nici nu bănuia această umilință, totul corespundea traiului ei obișnuit, ceilalți se descurcă după cum pot. Mady mi-a spus: „Nu te umilește nimeni dacă nu te umilești singur!” Dar poți să fii tare când ți-e drag cineva? O dată, o singură dată am condus-o pe Dania de la librăria M. până acasă pe jos. S-a întâmplat așa ceva între noi, mi se pare de neînchipuit! Fiecare piatră pe care am călcat mi s-a părut prodigioasă. Casele pe lângă care am trecut, oamenii din drum. Și soarele care curgea pe jos, și umbrele care înfloreau asfaltul. Dania a reflectat: „Ce noroc că ai venit. N-aș fi avut curajul să te chem după mine!” Ce emoție pentru întâmplarea aceea unică în viața Daniei! Mi-a făcut chiar o mărturisire neprevăzută: — „N-am mâncat nimic și mi-e foame!” Dar îndrăzneală să-i cumpăr un covrig n-am avut. Dania se sfiește să mănânce în fața mea. Când sunt la ei, se aduc tratații pentru amândoi, dar ea nu vrea să ia nimic. O singură dată am văzut-o luând un măr. S-a ascuns ca și-și înfigă dinții în el. Și, ca și cum gestul ei ar fi fost prea dificil, a renunțat să mai mănânce restul mărului. L-a ascuns bine, ca să nu rămâie pe masă, pe el cu urmele dinților ei.

Oricât de încet mergeam, totuși ajungeam. Am mai înconjurat, ne-am mai întors pe aceeași stradă. Și, când i-am spus Daniei ce oră era (două după prânz), descoperind că e atât de târziu, s-a speriat deodată. Dar și-a uitat spaima după un minut și nu se mai sătura de plimbarea noastră neprevăzută. Ți-aduci aminte, Dania, de ziua aceea? Pe drum ai voit să intri la slujba care se ținea în biserica rusească. Erai transfigurată, n-a fost nici o prefăcătorie.

Întreaga scenă a dispărut pentru totdeauna, ca un concert superb care încetează cu ultima notă, nemailăsându-ți decât o amintire.

Sunt oameni ironici perpetui, cu prilejul întâmplărilor celor mai neînsemnate. Nu trebuie să scoți concluzii proaste pentru tine, vorbesc [și] ei așa, ca să-și ascundă timiditatea sau pentru că li se pare tonul mai elegant, sau n-au nici o credință mai puternică (numai credințe aproximative), și, pentru ca vorba lor să nu parvie prea săracă, o nuanțează, o complică prin ironie. Tonul Daniei p oscilează între ironie ușoară și între emoție. Astfel că niciodată nu l pot continua cu ea o discuție în care fiecare cuvânt să aibă sensul ' lui hotărât și s-o pot vedea mai limpede, să-mi alung neliniștile.

Dania a avut un gând minunat pentru mine și i-am fost multă vreme recunoscător.

— Tatăl meu a cumpărat un automobil. Vrei să facem o mică plimbare? Aș vrea să fii primul care să mergi cu el.

— Când, cum?

— Deseară mă aștepti în fața casei tale (ar fi prea complicat să te chem dinăuntru); la ora șase voi trece să te iau.

La șase exact eram în fața casei. Șase și un sfert, șase jumătate... întâi făcând câțiva pași în dreapta și în stânga, ca să fiu văzut repede. Apoi mereu măridu-mi drumul, cu gândul: să merg până la stâlpul de telegraf sau până la [stația] de tramvai, ca să aibă timpul să vie Dania și să nu mai fiu atent fără sens la fiecare automobil care trece. Un prieten trece pe lângă mine, ar vrea să-mi vorbească. Dacă ai ști tu ce fată frumoasă aștept eu aici! Necunoscând automobilul Daniei, mereu fac presupuneri, speranțe care se risipesc la prima privire mai atentă și care îmi chinuie nervii. Ora șapte. Ce ridicol eram așteptând în stradă, chiar dacă vremea era admirabilă! Am încercat telefonul (cu teama ca nu cumva chiar atunci când eu sunt ocupat în cabina telefonică să treacă Dania). Nu mă așteptam să găsesc pe Dania

acasă, am telefonat numai să mă interesez ce s-a întâmplat. Am crezut că-mi răspunde Mady. (Vocea celor două vere seamănă la telefon perfect și se puteau face încurcături. Fizicul lor însă diferea atât de mult, că împreună cu una dintre ele niciodată nu m-am gândit să le compar, și timbrul vocii atât de important la telefon devenea necaracteristic, nu-l observam.) Dania nu se pricepuse să-mi spuie: voi veni cu Mady și cu Raul să te luăm, căci singură n-aș avea curajul s-o fac. Am întrebat:

— Mady, ce s-a întâmplat ?

— O! Aici e Dania! Ai vrut să fie Mady?

A întârziat Dania pentru că n-a fost șoferul gata, sau automobilul, sau cine știe ce altă complicație. Dar ea a uitat că am așteptat în stradă o oră. Era important faptul că o confundasem cu Mady.

În sfârșit, a venit automobilul, cu Dania, Mady și Raul. Apoi Dania nici o clipă n-a uitat să arate șoferului străzi tot mai obscure, pe unde s-o ia. Pentru ca nu cumva să ne vadă vreuna din cunoștințele ei.

Nu sărutările pe gură, care o emoționează într-o așa de mare măsură, mă conving de puterea dragostei ei, ci atunci când îmi ia mâna în fugă și mi-o sărută, înainte ca să bag de seamă și să mă împotrivesc. Cu toată umilința, ca și cum n-ar fi o fată după care se țin admiratorii, vedetă de cinematograful. Și cu delicii, căci nu-și închipuie că gestul ei ar fi cu totul nepermis. Când îmi ține mâna în mâna ei, am impresia că legătura dintre noi nu s-ar putea întrerupe.

Rareori, foarte rareori, am văzut-o pe Dania tristă cu adevărat, și surâsul ei, chiar dacă îl continua, era forțat, prins stângaci de buze. Fața îi bătea atunci în negru, trăsăturile i se adânceau, iar ochii căpătau o lucire de animal care se pregătește să fugă. Atunci îmi plăcea Dania cel mai mult. Tristețea, scumpă Dania, durează, și azi, și mâine, și poimâine. Pentru că e ploaie sau pentru că e soare, pentru că pisica de alături e trează sau pentru că doarme, pentru că a trecut atâta timp în urma ta, iar viața se duce, pentru că la fiecare pas ai avut câte o deziluzie și a trebuit să renunți la câte un plan, căci ai fost destul de pueril ca să crezi în el. Și uneori îți vine să jelești de dimineața până seara, nu observi cum ești îmbrăcat, dacă ai mâncat, dacă trebuie să vezi pe cineva. Dar tu grăbește-te, căci te așteaptă croitoreasa cu o rochie nouă, și iarăși o să întârzi...

Gândurile mele cele mai intime - în seriozitatea cărora am avut încredere - mă aureolează în fața Daniei și mă falsifică. Vreo confidență de-a mea a făcut pe unii să spuie: „Iată un om care se gândește la moarte!” Dania a prins cuvintele și poate din pricina aceasta m-a așteptat chiar înainte de a mă cunoaște. Ca și cum s-ar spune că am talent la fotbal sau la box. O surprind admirându-mă din acest motiv și eu nu pot s-o contrazic și să-i spun că în orice caz prezența ei, viața așa cum o duc din pricina ei, fac ridicol acest gând. Atunci când eram singur, necăjit, bolnav, aveam poate dreptate. Când trecea o zi întreagă peste mine de dimineața până seara, fără să-mi bată cineva în ușă, fără să observ că nici nu mâncasem, ocolind de o mie de ori covorul, poate că așa se întâmpla. Dar acum aștept un telefon, mă indignez, sper, sărut. Și de ce pentru Dania să capăt prestigiu, din pricina gândurilor mele negre ? între mine și fata schimbând rochiile și invitații de mai multe ori pe zi, ce legătură ar putea fi ? „Și când nu vom mai fi în stare să ne continuăm dragostea, mă vei lua cu automobilul și ne vom arunca într-un șanț!” Da, așa vom face!

Crede Dania că așa va face. Mi-a povestit un prieten că a văzut-o pe Dania mai demult conducând un automobil. A făcut o mișcare greșită și a lovit cu automobilul un tramvai, fără să atingă pe nimeni, dar aducând puțină panică printre oameni. Dania a coborât și a început să alerge pe stradă, de frică să nu i se întâmple ceva. Și, când Dania mă anunță cu toată seriozitatea că ar fi în stare să se omoare pentru mine, eu o văd fugind după micul ei accident.

„Cum trebuie să arate Sandu într-un cimitir!” Așa gândește Dania. Niciodată nu voi putea povesti îndeajuns ce mare rol au jucat cimitirele în viața mea. De câte ori m-am dus să vizitez morții, câtă vreme am petrecut printre ei! O cruce pusă pe o ridicătură de pământ m-a hipnotizat fără să mă întreb cui ar aparține. Am fost prin multe orașe, și prima mea curiozitate era cimitirul. Odată am fost la Varșovia (pentru o zi) și, după o oră, eram în cimitir. Morții sub soare și sub ploaie, la cald și la frig. M-am ținut după orice înmormântare mi-a ieșit în cale, și asta de o mie de ori. Am fost cu Dania, printr-o fantastică întâmplare, în cimitirul de la Cernica (pe care l-am vizitat singur de nenumărate ori). Tot timpul gândeam: Acum Dania își face socoteala că nu sunt chiar așa de interesant printre morți. Ar fi trebuit să mă emoționez imediat, să-i uit prezența și sărutările pe care abia le întrerupsesem, ca să corespund imaginației ei, care,

de altfel, nu-mi da nici un contur precis. Căci pentru imaginația Daniei viața printre morți avea o realitate.

E ciudat ce admiratori caraghioși are Dania. Numai juni urâți și cu examenele nedate. Dania este incapabilă să refuze, și de aceea fiecare și-a permis diferite drepturi, într-o zi eram la Dania și a sosit unul dintre ei. A aprins lumina mare (între noi era aproape întuneric) cu un drept indiscutabil (Settembrini din Zauberberg...!) Probabil că voia s-o facă să înțeleagă, în afară de mine, că numai cu el se potrivesc umbrele. Apoi, de câte ori întorceam spatele, junele dădea semne de enervare (Sărman june! S-a uitat vreodată în oglindă?) Dania surâdea constrânsă la scena care se desfășura în fața ei. Seara Dania mi-a trimis un buchet enorm de flori.

Am revăzut Istanbulul, obsedat de Dania. Iată câteva pagini pe care m-am priceput să le scriu despre Istanbul:

Ce minunați sunt pescărușii! Plutind domol, odată cu vaporul. Ce grație au aripile lor întinse, albe, cu cenușiiul de la margini!

Privirea ta, Dania, lunecând spre mine, încadrată de sprâncenele subțiri...

Ce subtil e fumul care se răspândește de la vapor, transparent, capricios, bătut încet de vânt, răsfirându-se pe cer. Părul tău, Dania, care se rostogolește și alunecă la mângâieri. Și apa dedesubt, cu reflexe misterioase de un verde ciudat pe care le surprind în întinderea albastrului limpede: jocuri tulburi în sufletul tău imens și pur, Dania...

Ce numiri frumoase au stațiunile dintre Galata și Terapia unde mă duc în fiecare seară să mă culc...: Istinye, Köprü, Kadilli, Vanikögu... Așa o să-ți spun și ție, Dania... Dania, vrei să te numesc Istinye...?

Spre Eyiub. Pe apa cu o mie de feluri de lumini, tot mai subțire. Ajuns acolo, pe străzile pitorești, pe lângă cimitire. Chiparoșii plâng până la cer.

Dania, să fim numai noi doi pe aici... Să ne prindă noaptea. Străzile pe care mergem cu spaima să nu ne rătăcim în aceste locuri pustii. Să așteptăm pe o bancă vaporușul care să ne ducă înapoi. Acum e lume, lume multă, într-o curte, lângă o geamie, o mulțime de porumbei, cumiți ca în piața San Marco, gungurind cu aprindere. Mi s-a spus: dacă le dai de mâncare, și se întâmplă ce dorești. Și cu panică văd că n-am monedă turcească să cumpăr o bucațică de pâine pentru ei. Cred cu toată seriozitatea că, dacă aș avea un piastru, te-aș găsi lângă mine...

Cornul de Aur la dispoziție. Vreau să-mi explic unele lucruri. Ultimele cuvinte ale Daniei înainte de despărțire au fost: „Să nu mă uiți!” Ce rost au avut aceste vorbe? Depinde de mine să-mi țin cuvântul pe care mi l-a cerut? Nu rămân același, oricare ar fi peisajul? Ea trebuie să scoată concluzii numai din firea mea, în afară de orice [promisiune]. Uitând-o, aș [dovedi] că sunt superficial. Cu toate că la fel demonstrez aducând-o alături de perspectivele fabuloase. Natura cea mai spectaculoasă pe care o privesc prin imaginea unei femei. „Să nu mă uiți!” În momentul despărțirii, nu știi ce să dăruiești mai scump. Vorbele astea le-a spus chiar cu riscul de a se umili, dar nu s-a gândit la înțelesul lor! O durea și le-a aruncat fără socoteală. Eu știu logica lor șubredă, imposibilă, numai din pricină că n-au sunat decât pe jumătate jalnic. Pun urechea și ascult fiecare sunet venit de la ea. Apoi îl cântăresc îndelung. Sunt un ceasornicar pentru sufletul Daniei.

Nu-mi plac muzeele, chiar dacă mă simt obligat să le vizitez imediat ce sosesc într-un loc nou, cu toate că nu știu cum s-ar putea face mai bine o colecție de lucruri prețioase. Adunate, lucruri, fiecare cu o poveste proprie. A accepta această adunare amestecată, înseamnă a accepta un grup imens de oameni, fiecare cu secretul lui. Și am și scrupule, căci îmi trebuie un timp îndelungat, și fuga prin săli este ridicolă. Iar dacă aș alege un singur obiect din atâtea mii, l-aș privi zilnic, aș lega de el toate aspirațiile, l-aș auzi respirând. Muzeul de antichități din Istanbul este extraordinar. Fără nici o legătură cu turcii, dar obligându-te să trăiești lumea lui, opusă Bosforului învecinat, în fiecare sală, câte un desen grecesc, de o grație și o naturalitate fără defect: Zeus, Poseidon, Nimfă, Efeb...

Uneori, Dania, te vizitez ca pe muzeul acesta prodigios. Obiecte scumpe, dar de ce mă lași să mă rătăcesc printre ele? Dania, floare scumpă, am părăsit prietenii care mă consideră un om ciudat și am venit în grădina Gilhane, anume ca să te caut. Cornul de Aur odihnește ca un animal fioros, acum leneș, repauzându-se cu pielea strălucind la soare. Niște turci tineri se interpelează strident lângă mine și îmi tulbură calmul. Se poate acest spectacol fără tine? Trei perechi trec, pline de viață, pe care nu le voi mai vedea niciodată. Cum ne putem obișnui cu gândul acesta, să considerăm pe toți tovarășii drept vizitatori?

Je viens seul m'asseoir sur cette pierre...

Dania, floare scumpă, abia aici, deasupra Cornului de Aur, în acest oraș prin care trec numai la mari distanțe, am priceput perfect că pentru mine ești o străină.

Aș vrea să mă întorc ?

Sunt amețit de bucurie. Această bucurie pe care n-o să poată nimeni s-o priceapă, oricât m-aș căzni s-o evoc și pe care n-o înțeleg nici eu însumi, atunci când aceste rânduri vor apărea tipărite, adică după un timp, când n-o să mai fiu aici, iar viața zilnică își va relua cursul. Sunt iarăși în grădina Seraiului Vechi. Orice devine important, nu-i nevoie să mă uit la mare. Banca pe care stau, înțepenită în acest peisaj. Câteva crengi pe care calc și pe care, dacă aș avea răbdare, le-aș strânge, căci întors în țară ele vor avea însemnătate din pricina locului prodigios de unde le-am luat. Gardul de fier care înconjoară grădina. Platanii tăiați la vârf. Și fiecare om. Doi soldați, complet neînsemnați, care coboară pe alea principală cu aerul cel mai simplu din lume, căci pot să facă această plimbare în fiecare zi. Un domn cu sprâncenele împreunate citește un ziar. Două fete râd și ronțăie alune. Mi-ai spus, Dania, înainte de plecare: „Ce departe te duci!” Îți spuseseam altă dată: „întotdeauna cel care pleacă e vinovat față de cel care rămâne” Reflecția ta ultimă mă doare totuși, înseamnă o resemnare. Oricât de tragică ar fi ea, nu poate să însemne mai mult. Și alte concluzii: la fel va trebui să se întâmple și cu mine altă dată. În povestea noastră, împotrivrile n-au rost ? Iarăși bănuielile mele dureroase obișnuite, pe care numai tu izbutești să le calmezi. Dar nici nu știu dacă găsești cuvintele trebuitoare. Prezența ta mi-e suficientă ca să mă potolesc. Trebuie să mă întorc mai iute ca să-ți vorbesc.

Cum să-mi fac să-mi răstorn sufletul pe această hârtie ? În drum spre Prinkipo. Lângă mine, vecini anonimi râd, glumesc. Sunt mulți, îngrozitor de mulți. Pun fruntea la geam și văd insule cu case aruncate pe coline sterpe. Cine locuiește aici, Dania, cine locuiește aici pentru totdeauna? Nu vrei să vii cu mine în acest loc cu nume necunoscut? Să renunțăm la oameni și la obiceiuri? Cântă o muzică pe vapor cântece proaste, dar totuși obsedante. Cum să fac ca, odată cu vorbele mele, din această pagină să-și [înălțe] sunetele acestea care nu-mi lasă o moleculă în repaus ? Mă simt ca apa și cerul, tot atât de mobil și tot atât de deznădăjduit. O insulă întreagă în fața mea pe care o privesc și o întâmpin ca pe un om. Acum se cântă Carioca. Nu există nici un sunet vesel, cu oricâtă trepidație l-ai întâmpina. O călătoare se saltă cu un început de dans. Un domn în vârstă fotografiază. Aș vrea să scot un țipăt din care să iasă în același timp atâtea emoții care se suprapun. Cerul, apa, insula, muzica, Dania... Și dezastrul de a asista la acest spectacol. Sunt suplimentar, ca într-o sală de dans, în care toată lumea petrece, și tu singur nu te pricepi să te amuzi. Și ai impresia că nu te cunoaște nimeni. Extaz... Nu-l poți cuprinde. Cine îți poate reproșa tentația de a te gândi la moarte? Bossuet spune bine: „Piesa se poate juca și fără tine...” Dania, mă auzi?

Acum în vaporul care trebuie să mă ducă la Scutari. Împrejur, priveliști extraordinare și în mine așteptare. Să plec, să treacă timpul... Fac socoteala și nu-mi vine să cred: de-abia am plecat de două zile!

Drept în fața Istanbulului, Scutari. Parcă în fața unui sertar unde descoperi amintiri scumpe și vechi. Cu tramvaiul la Bulgurlu și apoi pe jos până la micul restaurant de la Ciamligea. Vedere splendidă asupra Bosforului. Turcii vor să-mi vândă rahat și cafea neagră, îmi laudă apa curată, atât de proastă la Istanbul. Văzându-mă străin, îmi cer un preț dublu. Ce imens e pinul de care mă sprijin! Culeg flori de câmp pentru tine, Dania! Flori obișnuite, pe care le știu din țară, dar aici, în Asia, parcă altele. Sunt în Asia și culeg flori pentru tine, Dania!

Și astăzi povestea se termină. Stau acum, la șapte dimineața, în patul meu din hotelul Tokatlian din Terapia și scriu. Ușa balconului e deschisă drept în fața mea. Cerul, apa, câteva coline. Întotdeauna despărțirile se petrec prost. Îmi spun: „Mereu mă voi gândi la această călătorie.” Totuși, mă simt cu tot sufletul plecat, incapabil să mă bucur, clipă cu clipă, de peisajul miraculos. De ce îmi pregătesc conversațiile de la întoarcere, ca un actor care și-ar pregăti o scenă? Și gesturile pe care le voi face. E drept că nu-mi voi ține făgăduielile. Am de pe acum un mijloc de a mă consola: „Asta depinde de...” Și pentru fiecare nelămurire și chin voi aștepta un răspuns. Instinctul mă va face să ocolesc adevăruri dureroase. Și la urmă, ca supremă consolare, voi monologa și voi accepta propriile mele argumente. Un sunet de vapor, câțiva călători care se aud îmbrăcându-se în camerele vecine. Cerul acoperit cu un nor subțire. Masa, scaunul, oglinda, care au luat parte la viața mea câteva zile. Au fost ultimele imagini înainte de a stinge lumina, înainte de a mă culca obosit de o atât de intensă trăire. Parcă mi-au pus mâna pe frunte să-mi ureze

bună seara. Pe masă, adusă din 1 țară, o carte pe care n-am deschis-o încă. Trebuie să-mi fac bagajul, ocupație meschină care întovărășește totdeauna o despărțire. Se împiedică astfel orice melancolie.

Dania mă așteaptă?

Știu, Dania, că ai fost învățată să nu prețuiești viața decât sub forma ei artificială, aș vrea să te simt perfect mulțumită, mergând pe străzile acestea și observând să nu te calce tramvaiul. Ți-aduci aminte plimbarea noastră pe sub ploaie? Să mergi pe sub ploaie și să fii fericit...

Pe vapor, la plecare, înghesuiala obișnuită. Formalitățile. O duduie lângă mine plânge, în timp ce un turc îi face semne de pe țarm. Probă că fiecare și-a petrecut plimbarea în alt fel, și poate nu mai puțin dureros.

Pe mare, într-un cortegiu de pescăruși...

Din valuri, o rochie pentru tine, Dania...

— [Crezi] că m-am simțit altminteri, oricâtă lume ar fi fost în preajma mea?

— Te pricepi să spui cuvinte minunate. Cred în ele, îmi fac atâta bine.

— Asta n-o mai cred!

— Te îndoiești de vorbele mele ?

— Prea aș fi fericită.

— Și ce faci tu acum?

— Aștept pe tatăl meu să vie la masă.

— Cu ce rochie ești îmbrăcată? (O rochie pe care eu n-o cunosc, desigur.)

Închidem aparatul și am uitat complet motivul pentru care am început conversația: cutremurul de pământ!

Un puternic cutremur de pământ. Camera mea de la etaj dansa. S-ar fi putut să fie moartea atât de aproape?... Ce făcea Dania în acea clipă? Același fenomen al naturii pentru amândoi. Întrevăzând o clipă din viața ei înceată, de orientală. Cu toate că era ora nepotrivită, am chemat-o la telefon. Am nimerit bine. (Cum nu i-a venit în minte să mă cheme ea întâi ?) Am crezut la început că este Mady:

— Tu ești, Mady?

— Iarăși mă confunzi. Ce groaznic pentru mine.

— Faptele se petrec atât de încet cu tine, că nu-mi închipuiam să fii tocmai lângă telefon.

— Cauți o scuză și n-ai găsit ceva mai bun decât să mă ofensezi.

— Dar nu te supăra atât de iute. Ai avea dreptul acesta numai dacă am sta multă vreme împreună. Dar nu te-am văzut de atâtea zile!

— Ai dreptate, de atâta vreme!

— Și astăzi a fost o zi proastă pentru noi. Ce-ai făcut tu azi ? M-am simțit singur.

M-am întâlnit cu Nutzi, nepoata fostei mele gazde de acum zece ani, dintr-un oraș de provincie. O revedere după atâta vreme aduce emoție. M-a rugat să trec s-o văd aici, la București, unde s-a mutat acum, pe ea și pe bunica sa, proprietărea mea de odinioară. Am hotărât o zi și am pornit la adresa dată pe la cinci după prânz. Aveam și planuri: nu mai așteptam în ziua aceea, clipă cu clipă, telefon de la Dania. Vizita mea îmi arăta că am și o oarecare independență, că făceam și eu ceva de care Dania nu va avea nici o bănuială. Drumul a fost complicat de făcut, departe, a trebuit să schimb un tramvai și un autobuz. Dar Nutzi și cu bunică-sa m-au primit cu mare bucurie. Nutzi fusese o fetiță de vreo optsprezece ani și, cu toate că vorbea perfect românește, își păstrase genul nemțesc: blondă, cu ochi visători, sentimentală. Glumeam cu ea odinioară, căci o găseam mereu prin camerele vecine, îi spuneam vești, luam parte puțin la viața ei. Lucra pălării și pălăriile stăteau atârnate de toate culele casei. Odată chiar am decis-o să joace cu școlari într-o piesă de teatru, îi arătam o altă viață posibilă, în j afară de aranjamentele de mică modistă. Casa avea un subsol. Ca lsă merg spre camerele lui Nutzi, trebuia să cobor câteva trepte înconjurate cu o balustradă. Eram îndărătul balustradei, iar Nutzi se cobora pe trepte. Am convins-o să-mi întindă mâinile și apoi am ridicat-o

prin aer până sus la mine. Când am simțit-o în voia mea, am sărutat-o pe gură. Dar n-am continuat nimic și n-am vorbit de asta nici atunci, nici mai târziu. Am reînceput jocurile, cu supărările inofensive, lângă bunică-sa, mereu prezentă. Acum, la vizita mea, ne aduceam aminte de trecut și căutam, la întâmplare, să înșirăm cuprinsul celor zece ani care s-au scurs peste noi. „Eu n-am uitat nimic!”, mă asigura Nutzi. Curiozitatea memoriei; țin minte unele întâmplări în toate amănunțele și pe altele mi le spune Nutzi ca și cum le-aș afla abia acum. Vești care nu mă privesc; mă amuz ca de faptele unui străin, nu mă mai jenez că uneori am fost ridicol. „Într-o seară mă culcasem, era târziu, și ai bătut în ușa mea cu pretenția să deschid, căci ai ceva important să-mi comunici. Am refuzat, dar m-ai amenințat că-mi strici pălăriile. Argumentul a fost hotărâtor; am ieșit. Eram numai în cămașă cu un palton pe mine, cu picioarele goale în pantofi. Mi-ai spus: «Am vrut numai să-ți spun bună seara!» Mi-ai întors spatele și ai plecat.” S-a întâmplat așa ceva cu mine ? „Altă dată era o paradă militară pe stradă. Ai venit și ai spus că trebuie să asist neapărat și eu. Eram cu Tantzi. (Cine o fi Tantzi?) Ne-ai luat pe amândouă. Așa prost cum eram îmbrăcate, fără pălării. Am defilat și noi ținându-ne de braț înapoia unui steag!” Țin minte întâmplarea aceasta, dar mă mir că trebuie s-o pun pe socoteala mea, așa nu mi se potrivește. „Știi că Machmud mai trăiește?” Un turc bătrân, pitoresc, dar incapabil să spună vreo vorbă. Machmud mai trăiește încă! Cu toate că de pe atunci era atât de bătrân. Dar ceva mai important: de atunci nu m-am mai gândit niciodată la Machmud, cu toate că dasem altădată peste el de atâtea ori, și [acum] îmi apare dintr-odată chipul lui familiar. „Mai aveți și alte camere date cu chirie...” în cea din colț locuia pictorul Rigo. Pictorul acesta îmi dase adresa locuinței mele. Nu l-am admirat niciodată, îl socoteam naiv, dar am împărțit cu el necazurile unei ierni, cu sobe proaste și cu electricitate capricioasă. Și ce comic povestea: „M-am întâlnit cu un prieten care mi-a spus: Pictore, ce mai faci?” S-a aprins el după o profesoară. Pentru că a fost respins, s-a răzbunat făcându-i portretul într-o poziție obscenă, pe care îl arăta oricui, unor cucoane amatoare să bârfească. Am privit și eu desenul, dar nu semăna deloc cu profesoara. N-avea nici o importanță. Efectul în provincia aceea era tot atât de mare. Păstrez câteva scene cu Rigo foarte bine întipărite: cum își peria zilnic hainele. Am o fotografie în care amândoi ne ținem foarte amical de braț pe o stradă a Balcicului, unde eram amândoi în excursie. Ce mai e cu Rigo ? Era în ziare: a înnebunit și a murit nu demult. A înnebunit! Nutzi spune: „Da, în ultimul timp!” Dar eu îmi dam seama de asta mai de demult. De câte ori îl întâlneam, îmi spunea o poveste cu niște cravate. „Pictorul” fusese odinioară, ca orice pictor, în Italia. Acum călătoria lui era mai mare... îmi amintesc de prima noastră cunoștință. Mi-a spus ce vârstă avea atunci. Ce mare mi s-a părut! Acum eu am exact vârsta lui de atunci.

„Mai era la dumneavoastră și un dentist tinerel care își făcea armata.” „Da, e însurat cu o femeie mai bine ca el. Acum e la București, dar nu l-am mai văzut de atunci. A plecat lăsând datorii la bunica.” — „Vreo 4 000 de lei”, se văietă bunica. Trebuie să fiu de acord cu indignarea vecinilor mei: „Mie mi-a pus prost niște dinți de aur!” „Mie mi-a lucrat foarte bine”, îi ia apărarea Nutzi. Nutzi, pe rând, oricât timp ar fi trecut și oricâte necazuri ar fi răvășit-o, îl apără și îl ponegrește. Dar parcă n-ar fi trecut atâta timp și Ionel ar trebui să apară între noi. La fel cu ochi și șireți, cu mustăcioara de crai de mahala. O fi fost ceva între Nutzi și Ionel? Și ce-am mai făcut între timp ? Căci sunt întâmplări care trebuiesc povestite în cele două ceasuri pe care le avem de stat de vorbă. Acum Nutzi e măritată de mai mulți ani. A avut o fetiță frumoasă, că toată lumea se oprea s-o admire, care a murit în câteva zile de gastroenterită. Bunica își aduce aminte de acea nenorocire și începe să plângă. Nutzi e acum de douăzeci și opt ani, nu mai are nici o plăcere să trăiască. Câteodată un cinematograf, dar poți cu amuzamentul pe care ți-l dă un cinematograf să trăiești mai departe ? Bărbatul lui Nutzi e un om de treabă, cuminte, o iubește. Dar Nutzi a iubit pe altcineva. E și ea dintre aceia care nu pot suporta ca un vis să se transforme în realitate. Nutzi a iubit pe un aviator. Ce minunat om... A trebuit să renunțe la el, căci viața lui era în veșnică primejdie. Și el a iubit-o și, dacă îl întâlnea câteodată, foarte rar, din salutul lui se vedea că nu era în stare s-o uite. Într-o zi Nutzi a citit într-un ziar că aviatorul s-a prăbușit cu aeroplanul. Pentru totdeauna. „Acum sunt convinsă că nu-l voi mai vedea niciodată. Eu, care odinioară aveam spaimă să nu-l întâlnesc!” A suferit moartea aceea zi cu zi, vreme multă. Apoi suferința a fost înlocuită: a murit fetița! în conversația mea cu Nutzi, punctată de exclamările bunicii, amestecăm prezentul cu trecutul, tragedia prezentului cu puerilitatea trecutului. Atunci adolescenți și acum oameni mari. Și iar scâncetul lui Nutzi cu ochii triști: „Aș vrea să mor! Cu teroare mă trezesc dimineața și văd că am înaintea mea o zi întreagă în care trebuie să trăiesc!” Nutzi aduce prăjituri ca să mă trateze: „Tot așa îți plac prăjiturile?” „Da, dar de ce?” „În fiecare

buzunar aveai câte un pachetel cu ceva dulce! După ce terminai, scotoceai firimiturile!" (Un chin acum: pe ea o serveam? N-am curajul s-o întreb.) Nutzi, cu ce frenezie visam atunci să merg la Paris, să-mi continui studiile! Toate s-au întâmplat așa cum am vrut. Dar acum nu mai doresc nimic cu înverșunare. Ce se va mai întâmpla cu mine? Atmosfera de acum în care fusesem primit și în care mi se arătase cea mai caldă prietenie mă liniștise complet, întârziase mai mult decât trebuia și eram încântat că termin o zi fără crisparea mea obișnuită. Ajuns acasă, după o absență care mi se păruse atât de lungă, portarul mă anunță că nu m-a căutat nimeni la telefon.

Spre disperarea mea, sentimentele Daniei nu sunt niciodată fără pretenții, ca în acea modestă familie. Nu voi ști bine ce îi place Daniei și ce nu, într-atât de artificial este obișnuită să trăiască, de politicoasă față de toți oamenii. Desigur că va trebui să ne despărțim într-o zi. Pentru a împerechea o evreică și un creștin, trebuie trecute anumite stavile, și ea nu este în stare de nici un gest mai curajos. Rămâne o distanță între noi, oricât m-aș căzni să încălzesc atmosfera. Dar și eu sunt prea orgolios ca să pretind ceva, să iau vreo hotărâre. Astfel, din pricina mea sau din pricina ei, cu Dania nu se poate face nimic. Cum ne vom despărți? Asta e mai greu de știut. Dania este distantă, dar aceeași, nu pot avea o supărare pe care să n-o fi prevăzut. Cum va avea ea îndrăzneala să hotărască ceva pentru noi doi? Un al treilea va dispune, căci nici eu n-aș putea fi mai îndrăzneț. Ce aș face cu Milly? (Chiar dacă suntem certați acum.) Și dacă mă voi întâlni peste mult timp cu Dania, peste zece ani? Dania măritată, ca acum Nutzi. Va fi Dania bucuroasă că m-a văzut? Un prieten bun de odinioară. Va căuta să-și amintească poveștile vechi ale adolescenței ei, când voia să afle, dar era prea timidă ca să puie întrebări - acum, când știe de mult toate și nu mai are nici o curiozitate? Știu cum va proceda peste zece ani. Va ține capul plecat cu multă abilitate ca să mă vadă, dar ca să facă impresia că nu mă vede, și să nu fie obligată să răspundă la salut. Și apoi iarăși între noi zile, luni, ani, moarte...

Frumusețea Daniei... Un zâmbet veșnic pe buze, o lumină pe față, frunte mare de față deșteaptă, ochii [gris] se închid șireți, dar fără falsitate și emoționată pentru cel mai mic eveniment. Dar buna creștere o face politicoasă față de toți și o ascunde. Am văzut-o vorbind cu câte un străin și nu dădea nici cel mai mic semn că ar fi plictisită sau că ar avea vreo preferință. Aveam timp pentru noi, rar și măsurat, și totuși nu putea să se degajeze de vreun străin. Nici nu-mi dam seama dacă e de părerea mea că ne-am ratat întâlnirea. La urmă, după ce mă frământasem singur, fără de nici o sfială, cu febrilitate, se apropia de mine să mă îmbrățișeze și arăta că tot timpul așteptase clipa aceasta, îi purtam însă ranchiună, căci nu se pricepuse să grăbească această clipă, că nici măcar nu făcuse impresia că o aștepta. Dimpotrivă, când vizitatorul anunța că vrea să plece, Dania se ruga așa cum este politicoasă: „Mai stai!” Mă uitam pe furiș la ceasul de la mână și observam că și eu însumi am întârziat. Spuneam „trebuie să plec și eu”, mai ales ca să-i atrag atenția că tovărășia noastră se termina neghiob. Vocea ei se îndrepta spre mine la fel de caldă: „Mai stai!” Odată, după ce am plecat, a venit servitoarea ei cu un buchet de flori. N-am înțeles bine: a simțit tot timpul necazul meu sau l-a înțeles imediat ce m-am dus? Dania nu se pricepea să-mi ia apărarea în nici un fel. Conversații ascunse are ea în special cu mama ei (la telefon). Odată a vorbit la telefon cu mama ei ținându-mă de mână. Era fermecător! Vocea ei deplin emoționată. Continua pe ascuns să întreție legăturile cu mama ei pe care o iertase și încerca să uite tot chinul ce i-l făcuse, căci Dania nu era obișnuită să se schimbe [ceva] în preajma [ei] fără ca ea să fie întrebată, îmi spuse unele lucruri grave despre mama ei și vedeam că socoate acele lucruri drept grave. Și, dacă uneori mă înspăimântam bănuind-o pe Dania drept ușurică și mă plângeam tot ei, ea se împotriva: „Eu nu semăn cu mama!” Asta nu însemna neapărat că trebuie să-i dau dreptate și să am încredere. Conversația la care am asistat, între ele, la telefon, era atât de intimă, încât i-am sugerat Daniei: „De ce nu-i vorbești mamei tale despre mine? Ea și-a trăit viața pe drumuri cotite, ar fi singura în stare să mă încurajeze. Este dureros pentru mine că trebuie mereu să ne ascundem. Impresia că sunt un amant care intră pe fereastră mă umilește. Chiar dacă ai fi măritată, aș avea aceleași pretenții cu tine. Cu atât mai mult acum, când nu trebuie să dai nici o socoteală nimănui. Îl iubesc. Cine ar putea să se împotrivescă multă vreme?”

Dar Dania îmi alungă încrederea: „Mama nu poate să înțeleagă așa ceva”. Adică: mama nu poate să înțeleagă un astfel de sentiment. Răspuns destul de vag și semănând iarăși cu o escamotare a situației, cu o amânare inutilă. Se joacă Dania. Cu rochiile, cu cărțile, cu dragostea. Nu pune nici o bănuială că acest joc nu-i face nici o cinste, se emoționează chiar crezându-se profundă.

Conversația Daniei cu mamă-sa la telefon se prelungea, prezența mea nu avea rost alături. Pe neașteptate, i-am scos pantoful. (Dania sta pe măsura telefonului.) M-am instalat pe covor și am început să mă joc cu pantoful. Să încerc să închipui piciorul Daniei, pasul ei, ezitățile. Și sângele care circulă. Țineam pantoful în toate felurile, utilizam toate gesturile pe care le socoteam elegante, și nicicând un pantofar nu s-a priceput să-l prezinte cu mai multă îndemânare. Dania nu-mi mai era necesară, putea să se ocupe cum credea de cuviință. Când m-am uitat la dansa, ea continua să fie tot așa de emoționată vorbind la telefon, însă își ascunsese piciorul rămas numai în ciorap, cu pudoare, sub rochie. Mai ales când vine noaptea mi se pare să sunt departe de Dania. Cu toate că uneori zilele trec fără nici un semn, și în lungul zilei ar putea veni un semn. Și ziua se petrec mai ales trădările. O conversație în care tu n-ai jucat nici un rol. O petrecere, o călătorie, în orice caz, uitare. Acum s-a dus la modistă. Acum are invitați. Acum se duce cu familia la un restaurant. De noapte ești sigur: doarme! Mă pot strecura printre visele ei. Pot s-o sărut în voie, s-o strâng, să-i ating locurile cele mai ascunse. Mă urc pe fereastră pe scări de mătase, ca Romeo. Dania îmi arată misterele ei, cămășile de noapte, așternutul. Decorul de la fereastră îmi folosește: stelele și luna. Zgomotul vântului este un farmec mai mult. Și totuși, noaptea simt că sunt separat iremediabil de Dania. Sunt eu mai realist decât s-ar crede? Căci mi se pare intolerabil: fiecare singur și despărțiti de toată lumea.

Astfel, oricât de atent aș fi fost, nu înțelegeam resorturile sufletești ale Daniei. Se deosebea de tot ce cunoscusem până atunci, de tot ce citisem. Nu existau câteva procedee cu care să mă deprind, oricât de ciudate ar fi ele, să le pot prevedea. Numai capriciu. Poți să te deprinzi cu gândul că iubita ta depinde numai de capricii? Eram iritat că nu înțelegeam nimic. Trebuia să fiu atent la orice vorbeam sau plănuiam. Și încercarea de a drege ceea ce greșisem mă umilea. Dania ușuratică. Deplin ușuratică, adică fără perversități, fără vreo teorie, la întâmplare în voia vieții. Existența ei se petrecea mereu neprevăzut, nu-mi povestea niciodată ce făcea în timpul despărțirii noastre. Ocupațiile ei zilnice îmi rămâneau necunoscute. Ea explica, dacă mă plângeam: „Pentru că viața mea începe din clipa când te văd!” Erau binecuvântate aceste vorbe. Nu puteam continua discuția. Rămas singur, vedeam că sunt mereu „în întuneric.

Am surprins două scene, ele nu pot explica mare lucru, dar sunt caracteristice. Tocmai venisem la Dania. Servitoarea, care mă văzuse, mi-a deschis fără să mai sun. Eram în antreu, unde îmi puneam în cuier pardesiul și pălăria. Am fost surprins de vorbele din camera alăturată. Prin ușa de sticlă am putut privi. Era Dania cu Raul. Dania povestea la istorie capitolul pe care-l avea Raul pentru a doua zi la școală. Era interesant de urmărit Dania cum vorbește, ea, care niciodată în public nu putea să ducă o frază până la urmă. Era atentă și punea cea mai mare seriozitate pentru ocupația ei. Raul deschisese ochii mari ca s-o înțeleagă, îi repeta din când în când câte un cuvânt ca să arate că a înțeles, dar nu se putea abține să nu agite, cu creionul, canafurile de la canapeaua pe care stăteau. Intrând, am risipit atmosfera. A început scena insuportabilă în care Dania îi spunea lui Raul să plece, iar acesta se ruga: „Încă un minut!” Minunată a fost Dania atunci. Dar Mady mi-a spus mai târziu: „Așa face Dania în fiecare zi!” Dania, Dania... Și apoi pleacă Dania în străinătate și stă acolo, o lună, două, trei, și nici nu se gândește să scrie câteva rânduri, să întrebe ce se mai întâmplă pe acasă. Am mai surprins o scenă sinceră, căci prezența mea nu era bănuită. Fără să-mi dau seama, nimerisem în camera părinților Daniei, în care tatăl Daniei doarme acum singur în patul lui [format] din cele două paturi. (Prima oară când te culci singur după ce ani te-ai culcat cu femeia ta. Patul de alături de el care rămâne nedesfăcut toată noaptea!) Dania era acolo, se privea în oglindă. Fără nici un gest, preocupată de imaginea ei, dar fără să vrea să schimbe ceva. Părea că stă de mult acolo și n-avea vreun gând să plece. Nu puteam întârzia prea lungă vreme, m-am dus. Imagini rare la care nu puteam asista decât din întâmplare. Puteam să văd în ele imaginea Daniei, eu, care mă ocup atât de avid s-o cunosc?

Ai văzut pe Moissi? Niciodată n-o să mă pot consola de moartea lui. Desigur, te cuprindea mai întâi tristețea lui. Orice vorbă ar fi spus, aducea o vibrație. Și îmi va suna întotdeauna în ureche tonul cu care a întrebat în Cadavru viu: „Was habe ich getan?”^[6] Nimeni nu are ochi mai profunzi, mâini mai delicate; îi urmărești cu delicii arcul picioarelor. Dar m-a impresionat mai ales la el simplitatea lui. Nimic nu te făcea să presupui că el știe că este un artist celebru în lume. Îți părea normal să meargă pe jos, pe o stradă umilă, să-i fie frig și să-și ție bine la gât gulerul pardesiului, să se îmbrace cu hainele pe care le-a găsit lângă el fără să mai aleagă, să bea cafea într-o ceașcă

oarecare. L-ai fi putut primi la tine fără să te jenezi, i-ai arăta albumele tale cu fotografii, și el ar privi cu curiozitate și chiar ar fi încântat să descopere o ilustrată cu o vedere din București, căci ar zice: A[m] fost și eu pe acolo." Dania își aduce aminte: „L-am văzut și eu la Londra..”

Ce rochie scumpă și elegantă trebuie să fi avut Dania când în seara aceea, la Londra, asista la un spectacol cu Moissi.. Moissi trebuie să fi jucat pe Fedia din Cadavrul viu...

Și Alfred Cortot, marele pianist, apare mititel, umil, fără legătură cu pământul, transformat într-o notă muzicală. Și ce îmbătrânit e acum. S-a terminat povestea lui, asta o știe el bine. Nu-l mai interesează bravadele (ca Rubinstein, ca să emoționeze sala. Lumea lui, numai nuanțe și melancolii. Versuri transformate în sunete. Sala de la Ateneu era arhiîncărcată, aplauzele cădeau ca o apă de la oameni care aveau poate nevoie de un clar de lună. Atingea succesul acesta pe Alfred Cortot? Dania n-a fost la concert, căci n-a mai găsit bilete. Dar s-a consolat cu vorba: „L-am mai auzit altă dată în străinătate!” Ca și cum aceleași bucați n-ar putea fi auzite de oricâte ori, căci atmosfera de atunci s-a risipit ca vântul și nu mai păstrezi decât o amintire uscată. Ca și cum ar mai ști ea programul în care l-a auzit odinioară pe Cortot! Iar decorul n-are nici o importanță. Sau, dimpotrivă, muzica lui Cortot se pretează să fie executată în cadrul cel mai umil. Să nu vezi oameni, să nu te tulbure nici un zgomot. Să poți avea visele cele mai fluide. Și apoi „altă dată” are o importanță extraordinară: pe atunci, Alfred Cortot avea altă vârstă!

Am văzut-o în pauză la un concert. Dar la ieșire era lume multă, n-am știut ce-a devenit, în stradă, i-am recunoscut automobilul, iar ea îmi făcea semne de prietenie prin geamul din fund (Era numai cu Mady.) Socoteam că tovărășia noastră este completă. Apoi două zile nici un semn, nici o chemare la telefon. Am chemat-o eu de câteva ori, dar mi s-a răspuns invariabil: Nu e acasă!

Căutam să-mi schimb vocea ca să nu par că numai eu o caut (și nu-mi spuneam numele). Dar cred că n-am înșelat pe nimeni, chiar dacă Dania este căutată toată ziua de oameni diferiți.

Într-o zi am vorbit cu Dania de la un telefon din familie. Cineva mi-a auzit cuvintele și timbrul și a spus la urmă: „Ce cârpă ești!” Vorbele acestea mă obsedează, căci niciodată nu m-am gândit să mă judec așa de rău. La restaurantul unde mănânc, vine în fiecare zi un țigan pipernicit și murdar și cântă fals și ridicol la o vioară stricată, cu o voce plângăreață: „Ești o cârpă în amor!” Dar eu îl ascult cu seriozitate, căci am impresia că face portretul meu.

Ascensorul va urca până la mine, la etajul al șaptelea, să-mi aducă cineva vreo veste ? Îi aud zgomotul, dar nu știu dacă urcă sau coboară cu cineva care vrea să plece. De câte ori trece pe la un etaj, zgomotul acesta capătă alt sunet, pot să urmăresc drumul ascensorului și să număr cele șapte etaje. Dar dacă se oprește în mers ? Sau am numărat greșit? Sau n-a pornit exact de la parter, și atunci e inutil să număr de șapte ori? La etajul meu sunt douăzeci de camere, deci foarte multe persoane, uneori mai mulți într-o cameră: chiar dacă ar urca cineva până aici, s-ar putea să nu fie pentru mine. S-ar mai putea să vie cineva tocmai la mine, dar care nu mă interesează.

Și asta se întâmplă de dimineață până seară!

IV

Despărțirile sunt oribile, mă mir cum avem tăria să le trăim. Pentru totdeauna! Ca o moarte. Mai impresionant decât o moarte, căci, după o despărțire, celălalt trăiește undeva, mănâncă și doarme, are ocupații. Te poți întâlni, oricât de mare ar fi lumea aceasta, sau cel puțin crezi că te-ai putea întâlni, îți faci iluzia că fata care merge în fața ta e iubita. Cu toate că totdeauna te înșeli. Nu există un noroc de felul acesta, în același oraș, străzile se măresc, se multiplică, casele se înstrăinează, iar iubita se găsește undeva, dar nu poți închipui unde. Poate în cinematograful în care intri, tocmai la ora aceea, și când se face lumină privești cu aviditate pe toți spectatorii și regreți că s-a făcut întuneric înainte de a-ți termina examinarea. Se cântă o reclamă în semiobscuritatea sălii, iar tu îți cauți iubita. Sau poate la teatrul la care te duci o dată la trei luni. Sau la un concert. Și ascuți multe sunete, cu impresia că și ea ascultă același lucru. Și dacă ascultăm amândoi, în același timp, la radio, același post îndepărtat ?... Pentru totdeauna... Erai atent ca iubita să nu răcească, să n-o plouă, să aibă aceleași bucurii. O făceai neapărat să citească o carte care ți-a plăcut, să se îmbrace după gustul tău (Dania, ți-am pretins o rochie de taffetas...), să prefere o anumită expoziție de pictură. Totul

zadarnic. Atâtea preocupări pe care le-ai avut odinioară și acum fără sens. Par ridicole planurile tale vechi. Și mai ales, dacă planul tău pretindea un oarecare timp și ai fost întrerupt, acum te găsești nebun. Doreai să știi cel mai mic lucru din viața iubitei. Te durea dacă descopereai că iubita uitase să-ți spuie ceva, inofensiv chiar, un spectacol, de exemplu. Satisfacția pe care a avut-o asistând la un spectacol. Acum poate veni primăvara, zadarnic constai primele flori, căci nu poți să i le trimiți ei. Ți-aduci aminte, Dania: am venit cu violete multe la tine și făceam mare gimnastică a mâinilor ca să nu-mi scape niciuna. Vara... Atunci ești tu infidelă... „Eu nu pot suferi căldura”, mi-ai spus. Totuși, ai plecat numai când am hotărât eu plecarea mea. „Cum voi putea trăi în orașul acesta fără tine!” Și unde te-ai dus, ai descoperit o societate veselă, elegantă, unde ai putut să joci rolul prim. Toamna cu ploile. Cu Dania n-am trecut nici o toamnă împreună. Iarna cu zilele negre. Zile făcute pentru dragoste. Te-a impresionat această reflecție a mea și mi-o aminteai de câte ori era o zi mai întunecată. Acum telefonul de alături pare un cadavru. Nu se desprinde nici o emoție din el. A redevenit o mașină uscată, fără mișcare. Poți să te uiți, înțepenit, ceasuri la el, nu se desprinde nici un semn. Și, dacă totuși te cheamă cineva, sunetul lui îți face rău, căci oricine te dorește îți este indiferent, și te doare că același mijloc poate fi întrebuințat de persoane străine, la fel cum te doare că un colț de natură îți este nespun de drag, de familiar, și constai că aparține cu aceeași intensitate altuia. Și telefonul devine simbolul viu al despărțirii tale și te înflori când din cuvinte calde, de întrebări febrile, de deznădejde sau de speranțe, nu mai rămâne decât un umil aparat negru, străin, tare. Pentru totdeauna. Orice aș face. Mă doare capul acum, și ție nu-ți pot spune nimic. Dacă ai pune mâna pe fruntea mea, m-aș simți bine. Am o carte nouă, s-o citim împreună. Să-i ghicim conținutul numai cercetându-i paginile. Am aflat o observație subtilă, vreau să ți-o spun. Am descoperit un prieten; ce părere poți avea tu de el? Am stat treaz o noapte întreagă ca să scriu câteva rânduri. Sunt mulțumit de ele, am impresia că depășesc tot ce am făcut până acum. Nu vrei să le cunoști și tu?... Pentru totdeauna... Și, dacă m-aș despărți de Dania, aș aține calea tuturor automobilelor ca s-o descopăr. Nu văd bine. Odată a trecut pe lângă mine un automobil cu mai multe persoane în el. Și deodată am descoperit pe cineva care se uita atent spre mine pe geamul din spate. Era Dania care mă văzuse pe stradă și, cum întâmplarea era neprevăzută, a avut curajul să mă privească, fără sfială de vecinii ei. Dar mă înșelasem. Nu era decât o păpușă atârnată acolo, pentru încântarea călătorilor.

Cea mai stupidă melodie îți sugerează dezastre. O flașnetă cântă „De acuma nu te-oi mai vedea”, iar eu jelesc despărțirea de Dania... Pentru totdeauna... Va trebui să suport așa ceva și să trăiesc mai departe. Căci traiul cu Dania a devenit foarte complicat. Viața aceasta de tensiune continuă mă umilește, aruncă în mine toate incertitudinile. Și odată, în loc să-ți vorbesc: „Ce mai faci Dania ? Ce-ai mai făcut în ultima jumătate de ceas ?”, îți voi spune „Adio”. Dacă aș fi în stare, ți-aș cânta un cântec: „Gute Nacht, mein Kind”. Ca și cum de acum tu [ar] trebui să dormi totdeauna, iar eu să te veghez.

Fiecare om are atârnat de buze câte un surâs, după cum sălbaticii își atâră câte o bijuterie. Surâsul acesta are diferite forme, este prelungit sau de scurtă durată, pregătit sau bruscat, grațios sau crispat, nenatural uneori, întreg sau numai schițat. Dania are totdeauna surâsul pe buze și, de câte ori întâlnește pe un cunoscut, oricare ar fi el, înflorește ca o floare. Fiecare se bucură de acest surâs, ca și cum numai pentru el a fost făcut, dar eu știu ce artificial este. Iar odată am surprins-o pe Dania așa: a văzut pe un cunoscut și a început să-i suradă. Apoi, imediat, a apărut alt cunoscut. Iar Dania a surâs mai departe, la fel, celuilalt. Același surâs pentru două persoane.

Uneori îmi place să-i amintesc Daniei că nu sunt un om de rând și că în tovarășia noastră nimeni nu dă mai mult. Și atunci îi spun versurile lui Ronsard, transformate puțin ca să mi se potrivească:

Quand vous serez bien vieille, au soir, à la chandelle,
Assise auprès du feu, dévidant et filant,
Direz, chantant mes vers, en vous émerveillant :
...me célébrait du temps que j'étais belle.

Dar, recitându-i aceste versuri, arăt că în nici un caz aventura noastră nu poate dura multă vreme.

Înainte de a o cunoaște, am fost rugat să pun un autograf pentru o „duduie”, pentru Dania chiar. I-am scris la întâmplare, oferindu-i „o fantomă”. — „Știi cât m-au obsedat rândurile tale?” Sunt foarte potrivite pentru Dania.

M-a căutat prin săli de spectacole, pe străzi, pe când nu mă putea recunoaște, căci nu-mi știa fizicul. A citit tot ce-am scris, părându-i-se că la fiecare rând fac aluzie la ea. Și, de când ne-am întâlnit, ea își continuă visul de lunatecă. I se pare posibil orice plan, dar se sperie să-l îndeplinească. Mă așteaptă noaptea la fereastră, dar nu are curajul să mă primească la orele normale. Face din mine, în absența mea, imagini fantastice, dar are deziluzii când mă vede. Gesturile îi sunt nesocotite, timiditatea alternează cu îndrăzneala, de amândouă dările la fel de stridente. Uitări complete din pricini vagi, din pricina unei vizite mediocre, și, deodată, frenetice aduceri aminte. Cuvintele cele mai pasionale spuse numai la telefon.

„De fapt, Dania, pentru tine aș putea fi chiar mort. Obsesiile tale n-au nevoie să mă mișc, să mă mănânc, să pretind ceva. Poate că mort m-ai iubi chiar mai mult, m-aș potrivi cu imaginația ta. Bineînțeles, carnea ta ar accepta îmbrățișările cele mai puternice, sărutarea cea mai amețitoare, senzualitate nebună, dar la urmă, singură, lenevoasă, m-ai chema pe mine. Prestigiul și dezolarea mea...

Este Dania deșteaptă? Cu toată grația figurii de păpușă de lux, are fruntea mare de persoană care gândește. Familia e impresionată de inteligența ei. Face unele observații la care nimeni nu se așteaptă. Unele comparații minunate. Și apoi a citit imens, a devorat cărți. „Citesc până și programele de cinematograf!” Acesta nu este un semn de deșteptăciune, dar te impresionează cineva care are patima cititului. Orice spui, ai impresia că ești ascultat și înțeles. Dar n-am surprins-o niciodată pe Dania susținându-și multă vreme o părere și motivând-o... „Rilke e cel mai mare poet din lume..!” Cu ce emoție face această declarație! Ce este mai frumos în el? Dania nu mi-a spus ce crede. Îi vorbesc cu entuziasm de unele cărți. I le ofer. Și nici nu știu dacă i-au plăcut. Cu ce emoție i-am trimis Deux ou trois Grâce, capodopera lui Huxley. Am căutat în toate librăriile până ce am găsit-o. Grațioasa Grace, explicabilă ca o temă muzicală care se repetă, și atât de influențabilă, încât îi recunoști fiecare amant după cuvintele pe care le întrebuintează. Dania, nu ți-ai recunoscut portretul tău și nu ai avut ocazia să privești în cartea aceea ca într-o oglindă? (Ultima dată când te-am întâlnit mi-ai vorbit despre Spinoza. Dar Dania nu se compară decât cu ce este perfect favorabil. Cunoaște foarte multe versuri pe de rost. Este acesta un semn de inteligență? Nu i se poate ascunde ceva, căci ghicește. Are momente de reflecție ? Are mai ales timpul să reflecteze, cu vizitatorii care vin mereu, cu ocupațiile de modă care nu se mai termină? N-am auzit-o niciodată spunând: „Aceasta este o carte bună pentru că...” Nici eu, de altfel, nu-i dau dovezi de inteligență. Mă mărginesc să interpretez, când sunt cu ea, sentimente, totdeauna cu pasiune, căci totdeauna sunt în joc relațiile dintre noi. Și, când ne simțim perfect tovarăși, glumesc, fac spirite proaste sau chiar mă amuz scoțând sunete fără înțeles. Repet aceeași frază idioată și ne amuzăm amândoi. Dania mi-a spus: „Ce mult mai țineam la inteligența ta înainte de a te cunoaște! Și acum descopăr că pot să te urmăresc.” De fapt, vorbele trebuiesc astfel înțelese: acum mă intimidiez mai puțin de tine! Căci n-a avut niciodată ocazia să constate în ce fel gândesc. Nu mi-a pus întrebări.

Întotdeauna am privit cu emoție o poșetă, căci am considerat-o legată intim de doamna care o poartă. O mărturisire care se face în public, și totuși rămâne ascunsă. Fiecare compartiment este important. Roșul de buze, pudra, parfumul, pieptenele, fiecare cu secretul lui. În poșetă n-ai voie să cauți niciodată, oricât de avid ai fi s-o cunoști. Firea feminină, curioasă, de neînțeles, transformată în pânză și zorzoane. Dania își schimbă de multe ori poșetele. Desigur, toate sunt de calitate cea mai bună, aduse din străinătate, model. Așteptam într-o zi pe Dania în salonul ei. Citisem dintr-o carte pe care o găsisem pe masă, mă uitam la fotografii, dar Dania nu sosea. Nu mai știam ce trebuie să fac. Și pe un scaun, lăsată la întâmplare, una din poșetele Daniei. O purta în ziua aceea, era plină cu lucrurile necesare. Am privit-o îndelung, vrând să închipui mâna care o ține de obicei. Și un gând mi-a venit. Am scris câteva rânduri de prietenie și le-am strecurat în poșetă. A doua zi am așteptat efectul. Dar nimic. Nici în zilele următoare. Nu pricepeam. S-a putut să nu observe ? Sau rândurile mele s-au rătăcit? Dania nu-mi spune nimic din timiditate sau din șiretenie ? Nu era o chestiune prea gravă [;] am întrebat-o pe Dania de întâmplarea cu biletul meu. Ea a răspuns surprinsă: „N-am știut!...” A adăugat: „Eu niciodată nu mă ocup singură de poșetă. Alții îmi aranjează lucrurile din ea...”

Și portfeuille-ul meu a constituit un miraj pentru Dania. Când l-a ținut în mâini! Să poată scotoci pretutindeni! Întârzia la fiecare descoperire. Și fiecare lucru, cât de umil, o impresiona. Un carnet de cale ferată. Cum e fotografia

mea, cine a scris pe el, cine l-a iscălit ? O floare presată, ce floare e și de unde o am ? Câteva pagini scrise; trebuiesc publicate ? Un bilet vechi de tramvai; ce călătorie am făcut? Și cheia camerei mele! De orice era Dania curioasă, voia să știe tot. Dar am luat portefeuille-ul înainte ca Dania să știe tot. Mai la o parte era fotografia unei fetei nostime, surâzătoare, cu pălăria mică pe ureche și foarte încântată de acea pălărie: Milly!

Dania, ai intrat în camera mea și totuși n-ai observat ceva important, care de obicei nu-ți scapă când este gelozia ta în joc. Eu eram stăpânul căci eu dispuneam de situații, lucid, nu la întâmplare, cum ceri tu. Și glasul meu rugător pe care ai socotit că poți să-l conduci după plac ascundea cele mai conștiente planuri, în camera mea este o ușă (ascunsă după perdea) pe care n-am curajul s-o încui. Pe acolo se poate merge în camera lui Milly. Milly, de când ai venit tu în viața mea, nu vine decât foarte rar, când sunt bolnav și crede că e obligată să se ocupe de mine. Tot eu merg dimineața la Milly, cu dorința s-o împac, dar atent ca nu cumva să mă caute în lipsă cineva la telefon din partea ta. Fijija, pisica, circulă mai mult între noi, ea toarce înainte, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, și doarme, fie rezemată de mine, fie de Milly. Mai ales de Milly, dar nu dintr-o preferință. Eu sunt nervos, nu pot sta locului, mereu în așteptare, nu pot fi comod pentru somnul unei pisici. Pe Milly, în schimb, supărarea a doborât-o; stă ceasuri întregi pe divanul ei, cu capul în mâini, nepricepându-se să ia vreo hotărâre. Fijija e pisica lui Milly mai cu seamă. Ea mi-a adus-o, ea o îngrijește zilnic și de la restaurant ea îi aduce pachetul de mâncare. Și acum, când Milly este prea întristată, încearcă să se consoleze cu Fijija: „Tot ce mi-a rămas pe lume!” Mi-e așa de milă! Dar ce pot face ? Și, când a fost Dania la mine, am inventat motive să plecăm cât mai repede. Mă temeam să nu vie Milly. Desigur, Milly este discretă și mândră, ar fi rămas în camera ei dacă ar fi simțit (ar fi simțit imediat) musafiri la mine. De altfel, nu vine la mine decât rareori, intră la ea liniștit, și numai întâmplător îmi dau seama că e acasă. Câteodată mai are pretenția să lupte cu mine. Încuie ușa și nu răspunde când îi bat să intru. Dar alteori lasă ușa deschisă și n-are nici o tresărire dacă vin s-o văd. Și trebuie s-o întreb de două ori același lucru dacă vreau un răspuns. Dar am plecat cu Dania cât mai repede din camera mea. De ce s-o îndurerez inutil? Și mai ales: dacă Dania ar observa ceva? Mi-a fost frică mare să nu fiu surprins într-o situație ridicolă. N-aș fi fost în stare s-o umilesc pe Milly prefăcându-mă că o consider o ființă întâmplătoare. N-aș fi putut să ascund pe Dania. Aș fi surâs constrâns și stupid. Și Milly, și Dania s-ar fi sesizat. Ce teamă îmi era pe culoar cu Dania, așteptând ascensorul care nu mai sosea, mereu ocupat, ocupat poate tocmai de Milly care sosea în același moment! (Chiar dacă Milly îmi spusese că în ziua aceea - sărbătoare - va fi absentă, îmi spunea totdeauna lucruri precise.) Ce emoție trecând prin fața diferiților portari, chiar dacă ei nu-mi puteau face nici o complicație. În alte zile pot să nu mă tem prea mult de venirea lui Milly, are birou. Și de atâtea vreme de când o cunosc, niciodată nu și-a părăsit orele biroului.

Asist la viața ei tristă de fiecare zi, de funcționară. Conștiincioasă, fie că așa este temperamentul ei, sau poate că se teme să n-o dea afară, cum se poate oricând întâmpla la un birou particular și să rămâie pe drumuri. Căci trăiește din leafa biroului și n-are pe nimeni care să-i poarte de grijă. În fiecare seară, îmi da raportul. Ce vulgarități îi mai spunea șeful imediat, sau cel mai mare, sau cel mare de tot, care nu-și închipuia că funcționarii lui au nevoie de somn și de mâncare și, de e posibil, chiar să meargă la un teatru. Pentru el, orele nu contează. Vine oricând și dorește să găsească pe funcționari. Și noaptea, dacă are pofta. Nu știe ora prânzului. Ghiftuit, căci el poate să mănânce când vrea, odihnit, căci el se poate scula când vrea. Nu spune bună ziua, pretinde, se supără, rămânând tot timpul distant și imbecil. Imposibil de contrazis, oricâtă dreptate ai avea. La o oră neobișnuită, n-a găsit pe Milly la birou. Avea de scris la mașină câteva rânduri politice și nu s-a priceput să găsească o altă dactilografa. O mie de lei amendă! „Tocmai îmi făcusem socoteala că iarna aceasta îmi pot cumpăra blăniță, ca să nu-mi fie atât de frig la gât.” Șeful crede că totul îi este permis și face din banii societății ce vrea, nimeni n-ar putea să se opuiască fără riscul de a fi dat afară. „Noroc că nu-l văd totdeauna. Când ar ști el că am fost foarte fericită aseară la un concert la care m-ai dus tu!” A fost el vreodată la un concert? Șefii mai mici sunt mitocani, scuipă pe jos, fumează țigări proaste „atât de mult, că poți să tai fumul cu cuțitul”, spun prostii pe care trebuie să le accepți fără împotrivire. Iar numerele din registre se ridică pe ei ca furnicile, pe mâini, pe barbă și mustăți, pe haine, pe toată ființa lor. Uneori pe fereastră se vede cum plouă sau cum strălucește soarele, dar nimeni nu face astfel de observații. Trec anii peste Milly ca funcționară de birou, dar ea rămâne la fel de sensibilă, și cea mai mică vulgaritate o distruge. Biroul, viața ei, ce tragedie! Cum să pot face mai explicit și pentru alții, și pentru mine ceea ce presupune cuvântul „birou” ? În fiecare zi, de ani și pentru

totdeauna, în cel mai bun caz. În fiecare zi. Să scriu câte o pagină pentru fiecare zi, și sub titlul Birou să punem peripețiile, încurcăturile, obrăznicile superiorilor, munca stupidă și istovitoare, fără scop. Numai deziluzii. Indiferent de tot ce se petrece în lume, că oamenii trăiesc și mor, unii se chinuie, alții sunt îndrăgostiți, geloși, tragici, indiferent. Numai să iasă exact cifrele. Aș aduna mii de pagini care ar părea identice, dar fiecare ar conține o zi din viața unui om. Viața lui Milly. Cine ar avea răbdare să citească numai ceea ce a fost trăit clipă cu clipă? Duminica funcționarul se scoală târziu, se uită pe fereastră și asistă la trecerea timpului nefăcând nimic. Din când în când, din viața lui Milly se desprinde câte o tragedie: a murit tata... sau mama... a rămas singură pe lume. Dar n-a avut o îngăduință prea mare. Numai zilele de înmormântare. Și apoi din nou biroul. Și uneori Milly își dă seama că n-are pe nimeni, că n-are unde să se ducă, că fiecare își are petrecerea lui, nimeni nu se gândește să-i facă vreo bucurie. Și atunci îmbrățișează pe prietena ei pisica și e satisfăcută când o privește mâncând. O găsește înțeleaptă, inteligentă, grațioasă, atâtea adjective care ar fi vrut să i se adreseze ei, [pe care] să le poată ea adresa altcuiva. Așa se explică atașamentul ei pentru mine. Sărutări, senzualități n-au nici un rost între noi. Oricât de ciudat ar părea, un bărbat și o femeie împreună care se pricep numai să-și poarte de grijă reciproc. Milly bagă de seamă ca viața mea să se petreacă fără de neglijențele pe care eu sunt înclinat să le trăiesc, să mă îmbrac cum trebuie, să mănânc, să dorm. Eu o încurajez în viața ei grea, o ascult cu interes, îi explic ceea ce nu pricepe clar, îi fac promisiuni care ar putea să-i calmeze necazul.

Anumite lucruri le las în întuneric. N-o întreb despre trecutul ei. Poate pentru că n-aș vrea nici eu să fiu întrebat. Și n-o întreb niciodată de trecerea unei ore de-a ei pentru care nu se gândește. Să-mi dea explicații, căci nu vreau nici să se creadă că are vreun drept în viața mea sentimentală. Cele mai calde strângeri de mână, dar nimic altceva. Putem dormi pe același divan, fără să mă gândesc rău. Astfel, prea multe n-am vrut să iscodesc în ființa lui Milly. Dar am fost cu dânsa punctual, exact în promisiunile date. Milly mă privea citind, scriind, era măgulită când eu îi ceream vreo explicație, căutam s-o pun în curent cu preocupările mele. Asta îi readucea încrederea în puterile ei, pe care biroul făcea tot ce era posibil să i le distrugă. Tovărășiile noastre minunate în preajma radioului, fără vorbe, încercând să prindem posturi până noaptea târziu. Milly era fată deșteaptă, avidă să învețe, prudentă să nu spuie niciodată ceva deplasat. O găsisem în muzică încurcând bucățile cele mai familiare și acum o deprinsesem să recunoască fraza intimă din vreun quartet. Și cu delicii observam progresele elevei mele. Dania a putut să sosească în viața mea fără să-mi închipui că această aventură ar putea aduce vreo transformare în viața dintre mine și Milly. Nu vorbeam despre Dania, căci găseam inutil să vorbesc lui Milly despre escapadele mele, dar nu aveam intenția să ascund nimic. Și, dacă îmi veneau câteva rânduri, îi spuneam portarului să mi le dea pe ascuns, dar le lăsam fără precauții printre hârtiile mele, căci nu-mi închipuiam că ar putea să le citească cineva. Și într-o zi am făcut descoperirea că Milly este geloasă!

Au început între noi discuții făcute din jumătăți de cuvinte, învinovățiri, ofense, pe care fiecare se prefăcea că numai întâmplător le făcea și niciunul nu spunea limpede ceea ce credea. „Iarși o scrisoare!” — „Întrucât te supără?” — „Constat numai!” — „Vrei poate să mă socot vinovat?” — „Nu vinovat, numai tulbure.” — „Nu dau socoteală nimănui.” — „Credeam că pentru o chestiune atât de importantă poți să dai socoteală.” Am uneori ieșiri violente. Dar, în definitiv, nu permit la nimeni să mă tortureze. — „Dar n-am spus mare lucru? Avea dreptate, nu spusese mare lucru, dar cuvântul ei cădea pe preocupările mele; Dania mă chinuia fără să-și dea seama. Uneori aveam chef să-i mărturisesc necazurile mele lui Milly, cea mai apropiată prietenă, dar acum discuțiile noastre ajunseseră prea ascuțite ca să-i cer tocmai lui Milly o povață. Mințeam din ce în ce mai mult, în timp ce pretindeam că Milly n-are dreptate să mă examineze. Milly observa anumite situații comice pe care le trăiam și se răzbuna subliniindu-le cu voce tare. În febrilitatea cu care așteptam o veste, n-aveam astâmpăr, în cameră mă mutam de pe un loc pe altul, puneam la patefon un disc pe care nu-l ascultam până la sfârșit, deschideam o carte pe care o închideam înainte de a putea citi prima pagină, puneam o întrebare și nu așteptam răspunsul sau îmi găseam o treabă ca să ies în oraș, ca să mai rup din timpul așteptărilor, dar mă întorceam imediat cu spaima ca nu cumva tocmai atunci să fiu așteptat. Milly nu spunea nimic, fără mișcare sta într-un colț, cu capul în mâini ca să nu-i văd măcar fața sau ochii, dar o simțeam tot timpul examinându-mă, pricepând tot, și imobilitatea ei tăcută mă exaspera. O iscodeam și o obligam, prin jurăminte, prin mitocăni, prin abilități, să vorbească. Dar uneori, orice aș fi imaginat, nu-mi auzeam decât vocea mea, și

sunetele vorbei mele cădeau peste mine chinuitoare. Câteodată mă cuprindea o imensă milă de tristețea lui Milly, de obicei când vedeam că eu însumi sunt fără noroc, și atunci repetam fără sfârșit: „Dar ce sunt eu de vină!” Poate că, dacă aș fi fost fericit, aș fi fost mai impresionat de necazul lui Milly. Nu eram bine hrănit pentru un om care n-a mâncat încă. Darnic aș fi răspândit cuvinte de îmbărbătare, glume, chiar și câte o distracție, un cinematograf. Dar găseam că duc o viață intolerabilă, nu mă simțeam obligat să mă ocup și de alții. Mă simțeam în stare să mor curând, deci nu-mi păstram pentru mine partea cea mai bună. Milly sta dezolată lângă pisică și, cu această tovarășie, ea se simțea și mai singură încă. Dar și eu mă simțeam singur, ocolind ca un năuc camera în așteptarea unei vești. Și trebuia să tac; un chin care îmi era răspândit pe ochi, pe buze, pe toată carnea. Și, pentru că nu puteam să mă răzbun pe Dania, care cine știe ce făcea în momentul acela acolo, departe, mă uitam la Milly, la ceafa ei, căci fața și-o ținea între perne, și-i spuneam -în gând, căci îmi dam seama că, dacă i-aș fi spus tare, n-ar fi liniștit cu nimic supărarea mea din pricina Daniei: „Ce să-ți fac! Fiecare cu soarta lui!”

Cunoștința cu Milly s-a făcut senzațional, după cum senzațional mi s-a părut și cunoștința cu Dania de mai târziu. De fapt, oricum s-ar face prima întâlnire cu cineva care va juca un rol în viața ta, pare extraordinar. O recomandatie la colțul unei străzi... Reflectezi: ce întâmplare că eram tocmai acolo în momentul acela, iar un amic comun, pe care-l văd foarte rar, se găsea în același loc! Duceam o viață prea monotona, lipsită de orice farmec. M-am hotărât să plec într-o excursie cu niște oameni pe care nu-i cunoșteam, de care numai întâmplător am aflat. Obișnuit să trăiesc singur și deodată în grupul necunoscuților. Milly a plecat și ea cu aceeași excursie, tot pentru prima dată. Spre mănăstirea Cheia, cu automobilul și apoi pe jos, tot mai departe. La început nici n-am observat pe cine aveam în preajmă, mă mulțumeam să surâd amabil dacă mi se punea o întrebare, să mă arăt mulțumit. De la Cheia ne-am despărțit la întâmplare, în grupuri, preocupat fiecare să urce potecile. Pe muntele Ciucaș m-am odihnit cu cei câțiva tovarăși de care mă ținusem. Unul s-a hotărât să mănânce. Așezând o bucățică de brânză pe o bucată de pâine, am descoperit lângă mine o fată delicată, necăjită, stranie puțin, sensibilă la fiecare trăsătură, Milly. Și, mititică, ai fi putut s-o porți cu ușurință în brațe. Ce jucărie ciudată! La întoarcerea spre Cheia, i-am spus: „Ce minunat este aici. Ar trebui să rămânem cât mai mult.” „Mie mi-ar fi imposibil, căci am birou.” Ce mult m-au impresionat vorbele acestea! Ce conținea timbrul vocii ei? Dar era deprinsă cu această viață. Atâtea grozăvii pe care le-am închipuit dintr-odată, pe care numai le bănuiam, dar nu puteam să le știu în repetarea lor zilnică. Mi-a dat adresa biroului. Ajuns acasă i-am trimis un buchet imens de gladiole. „Îți dai seama cum se prezintă un buchet de flori într-un birou? Nu știam unde să le ascund. Le pitisem înapoia scaunului pe care stau toată ziua la mașina de scris. Le striveam, era o profanare. Să nu le descopere camarazii mei, căci ar fi reflectat: «O socoteam cuminte, dar are și ea tipul ei!» ”

Fuseră destul de deplasate gladiolele mele. Eu care le cercetasem la cumpărare pe fiecare, după ce examinam îndelung câteva magazine cu flori, ca un om care nu e grăbit, care nu are nici o treabă. Dar am continuat să-i trimit flori, mai umile, mai însemnate, după anotimp, cât mai multe. Și eram încântat când n-avea vase destule ca să adăpostească tot ceea ce îi trimiteam. O părăseam dimineața de tot de la casa unde sta pe atunci. Ea deschidea fereastra ca să intre aerul curat. Găseam în stradă țigănci care-și aranjau florile pentru vânzarea de peste zi. Cumpăram un buchet, mă întorceam și-l aruncam lui Milly pe fereastra de la etaj. „Acum nu-mi mai aduci nici o floare!” Când o văd prea supărată, mă hotărâsc să reîncep istoria florilor. Dar, ajuns afară, uit, mi se pare prea complicat să mă mai întorc.

Treceam pe la biroul ei, îi spuneam o veste nouă ca să-i dau o preocupare agreabilă, îi dam câte o carte sau câte o revistă, cu toate că era prea ocupată și prea ținută din scurt ca să poată citi la birou ceva. Sau pe la ora unsprezece, pe când trebuia să-i fie puțin foame, îi aduceam o bomboană. Treceam pe la ea numai ca să-i dau o bomboană; se putea să nu fie emoționată? Căpătăm cheia de la camera ei. Acolo, cea mai perfectă ordine, căci Milly era chibzuită și nu-i plăcea să-și lase lucrurile la întâmplare. Cred că ar fi observat în orice caz trecerea mea, din pricina vreunei neglijențe pe care aș fi făcut-o, oricât de precaut aș fi fost. Rar îi făceam un semn anume. Răsturnam scaunele, schimbam locul unor păpuși care atârnav de o etajeră, atârnam de lampă pijamaua ei pe care o descopeream unde era ascunsă și o închipuiam astfel pe Milly încă acasă conducându-și mica gospodărie. Sau luam cărțile de joc și pe covor scriam ceva cu ele. Odată am scris: „Chérie!” (Bineînțeles, n-am uitat să pun accentul ascuțit...) Milly primea jocurile mele pe jumătate amuzată, pe jumătate duioasă: „Profesorule!” (La școală, când elevii mei se grăbesc să

termine teza de limba franceză, le atrag atenția: „Mai examinați-o o dată... Mai puneți câte un accent...”) îmi place să vin în camera lui Milly, găsesc totul aranjat, nimic nu e lăsat la întâmplare. Când mai are Milly timpul să se ocupe de lucrurile ei? Milly mi-a observat imediat neglijența mea și a voit să mă îndrepte. Nu băgăm seamă ce se întâmpla împrejurul meu și ea îmi atrăgea atenția ce trebuie să fac, cum să mă îmbrac, cum să primesc vizitele. Nu se puteau face mari transformări cu mine. Dar Milly nu obosea, niciodată nu-și pierdea răbdarea. Mereu de la capăt. Uneori eram plictisit de observațiile ei veșnice și răspundeam mai aspru. Dar eram recunoscător acestei ființe mitite care se ocupa tot timpul de mine. Dar nu cred să-i fi convenit vizitele mele în absența ei, chiar dacă îmi dase generoasă cheia de la intrare. Oricât aș fi băgat de seamă, încurcam lucrurile, iar ea, când era de față, îmi atrăgea atenția la ce făcusem.

Găseam tolănită pe divan și dormind fără grijă pe Fijija, superba pisică gris. Fijija avea toate voile, să iasă sau să intre după capriciul ei, să trezească pe vecinii indignați, să-i fie tot timpul foame. Când începea seara, păresem camera lui Milly. Lăsam în urmă pe Fijija dormind mai departe și un covor întors, fața de masă atârând strâmb și cărți pe mese, pe scaune, pe jos, pretutindeni. Când reveneam mai târziu, o găseam pe Milly întoarsă de la birou și totul în ordine. Milly mă aștepta. Aduceam cu mine două felii de cozonac, și Milly prepara pentru masa de seară cafeaua cu lapte. Dam drumul la radio, și Milly căuta să uite atmosfera biroului unde lucrase toată ziua. Odată cu muzica de departe, încercam să închipuim pe desenele covorului Parisul sau Berlinul. Somnul... Stingi lumina și amorțești în căldura patului și a întunericului. Și uiți gândurile rele. Nu socoteam că am vreo obligație față de Milly. Dar ea îmi purta de grijă în fiecare clipă. Grație ei, devenisem un om, eu, care în ultimul timp nu mai știam să mă strecur printre oameni. Dania m-a cunoscut îngrijit, cu hainele puse la punct, stăpân pe mișcări. Și dacă mă găsea Dania plăcut - pe o femeie o impresionează aspectul - e pentru că Milly veghea asupra mea și că, înainte de a-i face o vizită, Milly, fără să bănuiască nimic, mă inspecta o ultimă oară cum mă prezint.

Dar și eu eram folositor pentru Milly. Îi alungasem singurătatea. Eram un tovarăș care o învățase, îi aduceam bucurii, îi dam încredere că ea este mai mult decât o funcționară de birou, își construia o fericire, avea zilnic preocupări, timpul la birou putea fi suportat mai ușor. Ce pretenții să mai aibă? Căci făceam o socoteală de negustor: dam și mi se da! N-avea dreptul să-mi ceară mai mult.

Scena aceea trebuie povestită... Mă pregăteam într-o seară să merg la un cinematograf de cartier, să văd un film despre care se vorbea de bine și care îmi scăpase. Spusesem Daniei despre acest plan la întâmplare, fără să fiu convins dacă o să mă duc, la ce oră o să mă duc, dacă ea va ține minte planul meu. Era într-o duminică, zi în care nu fac nici un fel de corespondență cu Dania. Ziua trecuse pustie și nesfârșit de lungă. Alături, Milly nemișcată, cu capul în mâini, și pisica. Sărbătoarea pentru care muncește toată ziua! Seara i-am propus să meargă cu mine la cinematograf. Mi-era milă de ea și mă simțeam prea singur. A acceptat. Și, surpriză extraordinară: în antreul cinematografului, mă așteptau Dania, Mady și Raul. O întâmplare neașteptată, și au vrut să-mi facă o surpriză! Ce clipe... Ce puteam face... Dania la început m-a văzut numai pe mine, și ochii ei licăreau de dragoste și de bucurie. Și apoi a descoperit-o pe Milly. Toată figura i s-a înnegrit deodată. A fugit îndărătul pălăriei. Am salutat, am luat bilete și am trecut cu Milly în sala de cinematograf. Ce voi face? Aveam frica geloziei Daniei. Un sentiment care putea strica toată jucăria dintre noi. Cei trei aveau să stea, aveam impresia, la infinit în antreul cinematografului. Am pretextat că mi-e rău și am părăsit-o pe Milly. În sfârșit, eram liber! Trecuseră totuși zece minute, și eu căutam grupul Daniei, pe scaunele unde îl găsisem, printre umbrele din sală, în stradă, pe străzile apropiate. Am intrat într-o farmacie și am căutat, prin telefon, pe Dania acasă. N-avusesse încă timpul să vie... S-a auzit sunetul telefonului chemând îndelung, ca într-o casă pustie, și apoi vocea servitoarei. Poate că mă căuta Dania acasă la mine, închipuindu-și, cu intuiția oamenilor disperați, că poate totuși m-am întors sau că totul n-a fost decât halucinație și n-am plecat deloc. La fel, când îți moare cineva scump, o bucată de vreme cauți să te sugestionezi că l-ai putea găsi prin locurile obișnuite.

Am așteptat zadarnic. I-am scris o scrisoare Daniei și am trimis-o cu o trăsură. Ce încet merge o trăsură! Am plecat eu însumi la casa Daniei, ca să văd dacă de afară nu observ ceva neobișnuit. Casa Daniei era complet în întuneric, iar birjarul meu se căznea să descopere pe cineva căruia să-i dea scrisoarea. M-am ascuns după un copac să nu mă vadă

birjarul. Poate că Dania s-a culcat... Sau n-a sosit încă... De ce n-a sosit? A fost în stare totuși să intre în cinematograful acela? Din spirit de bravare sau de inconștiență. Sau pentru că o impresionase prea mult gestul de a se duce la un cinematograful de cartier și nu putuse renunța la el. Sau poate că s-a dus la alt cinematograful. Sau o fi împins curajul și mai mult, ca tovarășii săi să nu bănuiască nimic sau să nu se arate slabă în fața lor, și-o fi intrat într-un cafeu cât de cunoscut? Sau într-o cafenea obscură ca să n-o vadă cineva, pentru că savurează lucrurile umile» deprinsă cu gândul cinematografului umil la care trebuia să meargă. Să o mai caut încă o dată la telefon. Unde o fi un telefon pe aici? Unde aș putea întreba? Să luăm cele câteva magazine care mai sunt încă luminate. Dar dacă între timp sunt căutat acasă? Merg acasă cu un taxi ca să ajung mai repede. Dar dacă între timp Dania sosește acasă? Înapoi, tot cu un taxi. Casa ei e mereu în întuneric. Iar eu voi aștepta în stradă întoarcerea Daniei, o oră, două ore, câtva fi nevoie. Ce am să-i spun? Ce ridicol eram! Mecanismul meu interior era definitiv stricat. Nu puteam hotărî nimic, nu știam pe ce drum să apuc. Poate că a plecat să se plimbe, să-și aerisească supărarea. La Șosea... Trebuie să aștept la șosea pândind pe toți trecătorii și lumea din automobil? Dacă vor trece într-un automobil, ce voi face? Cum voi opri? Cum voi gesticula? Și dacă, supărată, Dania nu va voi să oprească? Posibilitățile cele mai bune se perindau, le acceptam pentru un timp, căci logica mea nu mai avea nici o măsură și poate că socoteam că numai o întâmplare fantastică ar putea să limpezească situația mea complicată.

La miezul nopții, am parvenit să presupun situația - asemănătoare morții - în care totul s-ar fi terminat între mine și Dania. Abia atunci m-am hotărât să plec definitiv acasă, să mă dezbrac, să mă culc, să nu mai combin nimic. De altfel, era prea târziu, Dania ar fi avut timpul să se întoarcă, la ora asta nu s-ar mai fi putut s-o mai caut la telefon. De o mie de ori am adormit și m-am trezit, am văzut cum încetează la radio toate posturile din lume, am băut apă, am încercat să citesc, și oasele nu-și mai aveau loc. A doua zi, printr-un plan delicat, am căutat s-o liniștesc pe Dania. Dar prima oară când am căutat-o la telefon! Și până ce s-a făcut ora când o puteam căuta! Dacă n-aș fi găsit-o? Dacă avea lume în preajmă? Dacă n-ar fi vrut să-mi răspundă? Cum se pot trimite explicații prin telefon? Cum te poți împăca prin telefon? Dar necazul meu a fost și mai mare: a trebuit să telefoniez dintr-o cofetărie străină, cu clienți și vânzători necunoscuți, priviri ostile. Cu Milly n-am mai vorbit despre întâmplarea de la cinematograful. Ea este prea fină, prea îndurerată, ca să nu fi observat că s-a petrecut cu mine ceva anormal, iar explicația mea, că nu mă simțeam bine, era nesatisfăcătoare. Cu Dania n-am avut o explicație mai lungă. Uneori doar câteva vorbe: „Nu voi putea uita niciodată așa ceva!...? „Dacă ai ști ce miraculoasă a fost venirea mea la acel cinematograful!” într-adevăr, gestul ei unic semăna cu o aventură. Convingere, așteptare, și era încântată să-mi facă surpriza. (Dar putea să nu iasă nimic. Nu eram sigur că o să merg la acel cinematograful și nu hotărâsem ora.) Iar eu cu altcineva în acest oraș imens în care nu poți găsi niciodată pe cel ce-l cauți cu aviditate. Și altă dată: „Și cu ce fată urâtă mă înșelai!” O scuză la dispoziție, ca să acopăr faptul că nu iau apărarea lui Milly. „Aș fi meschin dacă te-aș aproba, oricum ar fi persoana aceea!” Astfel, nu mi-am spus exact părerea.

Dar acum o pot spune, Dania... Milly nu are pretenția să-și schimbe rochiile în fiecare zi. Nu se gândește dacă e frumoasă, și la biroul ei n-are cine să i-o spuie. Dar dacă ai ști ce grațioasă e evoluând prin cameră, mititică și sprintenă, numai în pijama. Și cel mai mic necaz trece [peste] ea în valuri mici și nervoase, parcă ar fi valurile unei ape. Milly nu-și poate cumpăra în fiecare zi câte o haină nouă, trebuie să se mulțumească și să se bucure pe rând, cu o pălărie, mănuși, ciorapi, pantofi. Ce mulți pantofi are! într-adevăr, are cinci perechi, cu toate că darnica Milly a dat și altora. Și, când își face o rochie nouă, discută cu mult timp înainte planul ei și modelul, merge la croitoreasă (de care e încântată, pentru că îi spune „drăguță” și se poartă politicos cu ea, ca și cum ar fi bogată și ar putea să-și facă oricât de multe costume), de multe ori mă ia și pe mine la ultima probă, și vreo prietenă, dacă se poate, decide fiecare amănunt și face mereu schimbări (nu prea însemnate, ca să nu supere pe croitoreasă). Și în camera ei e încântată, se mai îmbracă încă o dată, se privește în fața oglinzii și așteaptă cu emoție aprobarea mea. Mă gândesc la o scenă din Bourgeois gentilhomme și dau drumul la radio, susținând că cutele unei rochii trebuie aranjate în sunetul muzicii. Milly adoarme mulțumită, și probabil că în visele ei se vede admirată și elegantă, fără nici o treabă sau grijă, de-a lungul mării, la Nisa. Nisa nu este pentru Milly numai o imagine de carte poștală. A fost acolo. I-am făcut eu rost pentru călătoria asta. Concediul și-l petrecea mediocru, și cu bani mulți, în vreo localitate de la noi. De ce nu s-ar duce cu vaporul într-o croazieră pe Mediterana? Multe complicații. Concediul ei, dat capricios, nesigur până în

ultima clipă, să corespundă cu plecarea vaporului. Altfel, ar fi pierdut călătoria și banii pe care a trebuit să-i dea înainte pentru bilet, în ultimele zile, prefectura poliției care refuză să-i dea pașaport. Banii, schimbați. Greutăți în fiecare zi. Călătoria trebuia să se termine câteva zile după expirarea concediului. Cu griji pentru atunci, căci Milly n-avea curajul să lipsească măcar o singură zi. „Voi spune că sunt bolnavă, dar cum mă vor crede când eu voi fi arsă de soarele mării?” Milly pentru prima oară în străinătate... Eu rămâneam stăpân în camera ei... Puteam să încurc lucrurile după plac, tot era nevoie la urmă de o curățenie serioasă. Alături de Fijija de care trebuia să am grijă zilnic. Pe programul de călătorie al lui Milly, eu îi urmăream drumul. Acum e la Istanbul (atât cunosc), acum la Smirna (cum este oare aici?), acum la Malta. Urmăream planul acesta ca punct de sprijin pentru așteptarea mea. Am timpul să-i trimit o scrisoare s-o ajungă la Marsilia. Adresa: vaporul! Salutări din țară și asigurări că nu e singură, iar la biroul ei nu bănuiește nimeni nimic. Alger. Barcelona. La Barcelona o luptă cu tauri. Singură pe străzile Nisei. „Eram zăpăcită!” în ziua întoarcerii, era frig, toamna începuse demult. Am venit din vreme, să-i fac foc în sobă.

Dania face astfel de călătorii în cabina de lux. La Nisa stă vreme multă în fiecare iarnă și locuiește la cel mai elegant hotel.

Milly are și ea bagajul ei de amintiri. Deziluzii, morți. Niciodată n-am întrebat-o prea multe amănunte. Era zadarnic să descos ce fusese înainte. Știam că înainte nu fusese nici o glumă. Acesta era și motivul tovrășiei mele cu Milly. Când ne întâlniserăm, știam că e prea târziu să mai am vreo pretenție asupra trecutului ei. Dacă aș fi aflat prea multe, poate că m-aș fi chinuit fără să pot repara nimic. De altfel, luând parte la necazurile ei, m-aș fi făcut părtaș la ele, mi-aș fi luat, chiar tacit, angajamentul să veghez să nu se mai repete. Nu voiam să suport nici o constrângere. Milly spunea: „înseamnă că nu ții la mine!” Poate asta însemna. Totuși, făceam orice pe lume ca să-i ușurez existența. Dar să fiu gelos din pricina lui Milly? Nu eram în stare să presupun tot ce se întâmplase cu dânsa. Așa simplificam noi chestiunile care nu ne interesează.

Am în sertar o colecție de amintiri, fotografii, scrisori, petale uscate, lucruri umile, dar care au jucat un rol în viața mea. Le-a aranjat Milly în ordine și le-a făcut să ocupe cât mai puțin loc. Și a adăugat Milly, surâzând: „Am și eu un pachet!” Și și-a pus și ea amintirile ei lângă ale mele, în locul liber al sertarului. Tovărășia scrisorilor noastre simbolizează tovrășia noastră.

Nu mi-am ascuns amintirile de Milly. N-am crezut că Milly ar fi în stare să citească vreun rând. Gestul mi-ar fi părut odios. Și, dacă primesc încă vreo scrisoare, o las la întâmplare în vreun buzunar sau pe masă, chiar dacă știu că Milly vede tot. Și într-o zi am descoperit că lui Milly nu-i era indiferentă corespondența mea secretă, într-un moment de iritare, când ne certam fără să mărturisim clar motivul certei, Milly mi-a repetat un cuvânt de pe o scrisoare a Daniei, pe care-l credeam cunoscut numai de mine („Iubite, îți plac fructele...?”). M-am înfuriat: „Dar n-ai nici un drept să citești scrisorile mele!” „De ce nu? E așa de amuzant!... Iubite, îți plac fructele? Auzi cum sună?” Spunea de o sută de ori aceleași vorbe, făcându-le ridicole. — „Te socoate cineva serios! Tu, care te preocupi de tot felul de fleacuri!” Eram exasperat și m-am răzbunat prin vorbele cele mai grave. Dar scenele noastre nu pot dura multă vreme. Milly trebuie să plece la birou la oră fixă.

Milly este neobosită. Toată ziua este ocupată la birou și, întoarsă acasă, găsește timpul să se ocupe deplin de mica ei gospodărie, să facă transformări, să vadă totul. Caracteristica ei: nu poate sta o clipă locului! O numesc în glumă „agitație permanentă”. Parcă nici nu există somnul pentru ea. Dar acum eu îi sunt alături, iar ea doarme ascunsă între perne. Ce mititică e... Un ll nas subțire, o gură puțin cam mare, în sfârșit imobilă. Și părul castaniu care o acoperă. Mâini, picioare, corp, totul în miniatură. Este într-o pijama care o prinde de minune și care o face și mai copil încă: de pânză proastă, albastru-deschis cu desene, un cățel, un iepure, o găscă. Deseori mă amuz s-o consider pe Milly drept un copil, îi spun o noutate cu ezitări caraghioase, glumesc, încurc cuvintele, mă supăr sau râd exagerat. Azi am găsit-o îmbrăcată în rochia ei cea mai bună și cu pălăria pe cap. Își examina o umbreluță de soare roșie. Am început un joc: „Ne vom plimba prin Nisa!” Covorul a închipuit marea, chenarul lui e cheiul, iar pernele, hotelurile. Am deschis umbrela și ne-am plimbat pe desenele covorului. Milly și-a întrerupt plimbarea ca să-mi explice un detaliu foarte interesant de la Nisa. Fac haz ca și cum eu n-aș fi fost niciodată pe acolo și aflu noutăți. Pe Milly o emoționează amintirile. Mi-e recunoscătoare pentru că am trimis-o la Nisa. Eu îmi păstrez luciditatea și știu că totul

nu este decât o jucărie bună pentru copii.

Milly se plânge:

— Tu profiți de ocazia că poți să-mi spui orice.

Într-adevăr, în conversațiile cu Milly, spun cuvintele fără de nici o frică, nici nu vreau să știu că anumite gânduri ar putea-o dura. Desigur, despre aventura cu Dania nu vorbesc. Dar tăcerile mele sunt atât de puțin combinate, că nu pot ascunde nimic unei bănuitoare. Arăt cu purtarea mea că nu sunt prea fin, dar mă scuz: „Dacă nu mă interesează!” Sau: „Sunt liber să fac ce-mi place!” Nu pot să admit nici o schimbare în progresul meu de înțelegere cu Dania. Cu Dania, care mă preocupă în fiecare clipă, nu pot vorbi orice. Aleg cuvintele, mint, sunt prudent, sunt fals. „Dania spune după mine: Copac!”

Îmi spune Milly: „Uite o situație foarte tristă: sosesc acasă și nu te găsesc. Te aștept minută cu minută, două, trei ore. Mi-e foame, dar tu nu vii să-mi aduci ceva de mâncat, ca altădată. Deoarece așteptarea mă distruge, mi-aduc aminte de o treabă în oraș și mă duc s-o execut, gândindu-mă că voi lipsi un ceas și vei veni în timpul acesta, îți scriu câteva rânduri ca să mă aștepți și ca nu cumva să pleci îndată supărat. Pentru ca să nu-ți motivezi plecarea prin rândurile mele nervoase, caut să nu-ți scriu nici o muștrare, dimpotrivă, te asigur de simpatia mea. Întârzi cât pot mai mult în oraș, ca să te întorci între timp, dar sosesc înapoi, la fiecare minut cu mai multă frică să nu găsesc geamul de la camera ta neluminat, semn că nu ești acasă. Intru nelămurită și găsesc pe masă bilețelul meu pentru tine! Cu ce băgare de seamă combinasem cuvintele din el!...”

Mi-a telefonat Dania: „Voi trece să te iau la plimbare cu mașina.” De fapt „vom trece”, căci Dania trebuie să mai aibă pe cineva cu ea. Acum aștept. Milly e dezolată, plânge pe divan. Caut s-o consolez, dar sunt atent să nu vie cineva să mă cheme. Mai ales nu vreau să fiu descoperit în camera lui Milly. Pentru durerea lui Milly, găsesc cuvinte convenționale, dar îmi dau seama ce meschin sunt. Îi ofer să meargă la cinematograful. Este un film bun chiar la cinematograful de la clădirea mea. (Aproape nu se va obosi până acolo.) Nu l-am văzut, dar mi s-a spus că e bun, de cineva în care am încredere. Eu nu pot merge. (Aștept doar pe Dania.) Mă doare capul și nu pot suporta o atmosferă închisă. Dar pentru Milly ar fi o recreație agreabilă... Aștept enervat, mergând mereu din camera mea într-a lui Milly. Deschid radio, îl închid și socotesc cât timp Dania poate să întârzie, fără să mă interesez la telefon, în sfârșit, îmi bate cineva în ușă, Raul mă cheamă. Mă opresc din sfaturile pe care i le dau lui Milly, din monologul meu, căci n-am primit nici un răspuns. Plec, spunând o minciună oarecare. Nu știu dacă Milly a auzit glasul lui Raul. Sunt trei, Dania, Mady, Raul. Nu pot să am nici o înțelegere cu Dania din pricina celorlalți. De ce am așteptat cu atâta nervozitate aceste clipe dacă bucuria e așa de mică? La întoarcere, o găsesc pe Milly la fel de necăjită. Stă la fel, ca o statuie, parcă în timpul acesta nu s-a schimbat cu nici o mișcare. Pretextez: „Am întârziat, căci am mâncat ceva. Am adus și pentru tine.” Și îi întind un pachetel cu fructe și prăjituri.

E duminică, sunt mai calm, căci am convingerea că azi nu-mi poate veni nici o chemare de la Dania, și așa nu mai sunt victima tuturor speranțelor și deprimărilor. Am putut să citesc câtva timp. Am scris. Lângă mine, întinsă pe divan, e Milly. E nenorocită, dar mai resemnată, se poate vorbi cu ea. Bineînțeles, nu fac nici o aluzie la motivele de încordare dintre noi. Milly a acceptat tragedia ei, nu crede că poate să mai aibă vreo speranță. Este convinsă că mi-am aranjat o nouă viață, durabilă, că nimic nu m-ar putea face să mă întorc la ceea ce a fost. Acum spune: „Totdeauna mă întreb cum pot să-și treacă ziua oamenii fără Ocupație. Și acum văd că trece ziua și eu nu sunt în stare să fac nimic. Să trăiești fără să faci nimic. Ce minune!”

Despărțirea noastră s-a făcut prost. Venise vara de mult, și niciunul din noi nu se gândea să plecăm [în] vacanță. Căldura ne apăsa tot mai violent. Mă întâlneam cu Dania, și ea nu-mi spunea nici o vorbă de ce are de gând să facă vara și despre planul ei ca să nu fim cu totul despărțiți. Eu mi-am fixat mai întâi ziua plecării, ca să nu fiu acela care să aflu dintr-odată că voi fi acel care rămâne. Dania mi-a ascultat hotărârea de plecare fără prea multă atenție. Nici în ultima zi nu pricepea golul pe care putea să-l lase absența mea. Se întreba ca și cum ar fi vrut să se lămurească: „Ce-o să mă fac fără tine ?” Sau: „Cum o să stau în București fără tine ?” — „Dar suntem în București și trec zile fără să ne vedem? — „Ce-are a face, nu ești departe și în fiecare clipă știu că, dacă aș vrea, te-aș putea întâlni!”

Am lăsat-o pe un scaun în camera ei de primire. De la ușă m-am mai întors o dată s-o sărut. Ultima sărutare! Ca ultimul cuvânt al unui om înainte de moarte. I-am mai vorbit la telefon, ca să-mi iau încă o dată rămas-bun. I-am spus și o vorbă de prietenie pentru Mady, dar Dania a primit-o prost: „Despre Mady îmi vorbești acum?” Discuția noastră se aprindea. Dania uitase complet că trebuia să plec peste câteva ore. Am închis telefonul pe această neînțelegere. Seara am luat masa la Lafayette, sus, cu Milly, ca s-o împac puțin. Și de la Milly îmi luam rămas-bun. Pentru Milly, fusesem mult mai folositor, luând parte la fiecare clipă a ei. Ce puteam să-i spun? Ce să-i promit, cum s-o consolez? Am căutat să-i explic că plecarea mea n-are nici o importanță, că e inutil să ne înduioșăm. Cuvintele ultime pot fi cât de neînsemnate, nu e nevoie să-mi dea sfaturi pentru drum, să fie prea atentă ca să nu duc lipsă de nimic sau valiza să fie bine aranjată. Nu e nevoie să mă ducă până la gară și nici măcar până la taxi. Va mai rămâne ea în camera mea - îi dau cheia - ca să facă puțină ordine. Milly m-a condus până la ascensor. O sărutare fără nici o căldură, am închis ușa ascensorului și am coborât. Gândul că am lăsat-o pe Milly între lucrurile mele mă consola puțin, mi se părea că n-am lăsat-o singură pe lume. La gară, cu trenurile care se duc peste tot pământul. Placarde pe care scrie călătoriile fabuloase. Paris... de când n-am fost la Paris ? Cunosc tot acolo; fiecare colț de stradă, restaurantele, hotelurile. Bomboanele pe care le scoteam de la automatele de la stațiile de metrou. S-a schimbat prețul biletului de metrou acum? Roma; n-am fost niciodată la Roma. Dania a fost, dar nu mi-a povestit multe din acest voiaj. Acum Milly îmi aranjează prin cameră. A deschis radio. Circulă prin toată lumea, singură, cu toate că totdeauna a ascultat radio alături de mine și îi dau explicații, o învățam. Stații superbe, orașe în care oricând Dania ar putea să se ducă, iar eu pornesc într-un mic oraș de provincie. Berlin... Acolo n-ar merge Dania, acolo nu pot merge evreii, împrejurul meu, negustorii cântă: „Ziare!” Sau: „Mere, ciocolată!” Dar dacă Dania mi-ar face surpriza să vie la gară... însoțită de Mady, de pildă, îmi dau seama: ăsta e motivul că am făcut atâtea teorii ca Milly să nu vină la gară. Este o oră când Dania ar putea să lipsească de acasă. Știu că e imposibil ca Dania să ia o astfel de hotărâre, să organizeze un plan așa de complicat pentru dânsa. Dar dacă totuși, într-un moment de entuziasm, i-a trecut prin cap așa ceva! Mîntea îmi spune că sunt ridicol dacă nu renunț la ideea mea. Totuși, mă uit în lungul peronului dacă nu vine de departe vreo fată care seamănă cu Dania, chiar Dania. Trenul pleacă, mă duce, și eu aplec capul pe fereastră cât pot mai mult. Dacă n-a socotit ea exact ora plecării mele și vine totuși puțin mai târziu? N-am și alt tren pentru același drum, ca să schimb, să mai aștept o bucată de timp pe peron? Sau să-i telefonez, cu toate că telefonul ei ar putea să fie ocupat tocmai când o caut eu. Zgomotul trenului care mă duce mai departe, mereu mai mulți kilometri. 10 kilometri, 100... Distanța a fost totdeauna mare între noi, și nu sunt măsurători pentru ea.

Unul din farmecele vieții de aici îl constituie pomii. Este de neînchipuit câți pomi frumoși sunt în gospodăria bunicii și ce bogate fructe au. În fiecare săptămână, alt copac care capătă importanță și în fiecare dimineață culegi mere sau pere coapte căzute pe jos, făcând coroană la rădăcina pomului. Te apleci și ridici fructul care îți place... îl arunci apoi fără să te străduiești să-l mănânci în întregime. Am descoperit un comisionar care face cursa între București și orașelul meu de trei ori pe săptămână. Trimit de multe ori lui Milly pachete cu fructe. Cred că asta îi face mare bucurie. Un om care îi aduce fructe parfumate la câteva zile. Gestul meu și bunătățile pe care nu le are la București. Și astfel, Milly este obligată să-mi răspundă, și știu ce se mai întâmplă cu dânsa. Dacă e sănătoasă, în timp ce acolo e vară puternică, iar praful se urcă în aer. Dar comisionarului îi dau și o altă treabă: să telefoneze la casa Daniei și să întrebe ce se mai întâmplă pe acolo. Două treburi de sine stătătoare. Am dat explicații ample comisionarului, ca să nu facă vreo confuzie...

Pentru Milly am închipuit și alte bucurii, căci mă doare viața ei necăjită. Am lăsat vorbă la o florărie să-i trimită flori în fiecare săptămână. (Eu absent, și florile care totuși vin...) Și încă ceva: am abonat-o la o revistă franțuzească. Ce surpriză va avea acea ființă mică și inteligentă, cu dorința de a se cultiva și care este obligată să lucreze la un birou meschin. Numele ei pe o revistă franțuzească!

Câteodată cred că vindecarea mea este posibilă. Caut să mă gândesc cât mai puțin la întâmplările care au fost între noi sau le interpretez rău, ca să mă doară mai puțin că s-au terminat și că trebuie să renunț de tot la ele, ca și cum între ele și mine s-ar fi interpus moartea. Trebuie să renunț la amintiri pe care le-am trăit odinioară cu nesfârșite emoții. Dar câteodată mi-e atât de dor de ceea ce a fost, că aș vrea să refac o imagine a vieții mele vechi. După cum, după ce ai făcut o călătorie superbă, întors acasă și incapabil să reîncepi [traiul], cu ochii pe o fotografie sau pe o

carte poștală ilustrată, cauți să reconstruiești ceea ce a fost, ca să uiți că ești înconjurat de pereții camerei tale, de obiectele familiare, că ești legat de pământ și ai rădăcini ca un copac.

Un nou peisaj. Un orașel așezat pe coline, cu perspective la fiecare colț, străzi liniștite și oameni puțini. Casa mea este mare, bătrânească, înconjurată cu o superbă grădină de brazi și de pomi cu fructe. Mai mare, bunica bătrână, care are curiozități puține și a lăsat să treacă anii fără să schimbe vreun lucru de la locul lui sau să-i pară rău că nu se întâmplă cu dânsa nici o schimbare. Orele se înlocuiesc identice. Aerul e limpede. Calm deplin pe viața zilnică, și par neverosimile veștile de agitație pe care ni le aduc ziarele. Aici îmi voi petrece vacanța. „Loc bun de odihnă”, mi s-a spus. Am ascultat această povadă. Febrilitatea în care trăisem devenise insuportabilă, în atmosfera aceasta mă refac, îmi aduc aminte de cel care făcuse planuri, care în ultima vreme nu mai era bun de nimic. Voi scrie, voi citi, cărțile pot fi oricât de mari, oricât de complicate. Voi putea aici să redevin omul muncitor de odinioară, ambițios să-și înmulțească știința. Timpul va trece mai ușor, nu mă va chinui fiecare minută și nu voi face presupuneri. A doua zi dimineața am văzut un personaj care trebuie să joace un rol important în viața mea de provincie: factorul. Dar, deocamdată, nu e rost să mă neliniștesc, îl pot lăsa în voie să treacă prin fața casei sau chiar să intre în curte pentru altcineva. Ziua întâia, a doua. În a treia, mă uit totuși la factor, să văd dacă nu-mi face vreo surpriză. Dar Dania nu este în stare să se grăbească. Sau e prea mândră ca să scrie înainte de a primi ceva de la mine. Cât timp face o scrisoare de la mine la ea? Să socotesc pe la ce oră trece s-o ridice de la cutia de scrisori de lângă poarta casei mele, unde am pus-o. Și în cât timp poate să-mi vie o scrisoare de la dânsa. La ce cutie a pus-o oare? Și trebuie să las un spațiu după ce a primit rândurile mele, nu s-a priceput sau n-a avut posibilitatea să-mi răspundă imediat. O zi? Două? Trei? După cinci zile, încercarea de a mă liniști se dovedea inutilă. Factorul marca existența mea de fiecare zi.

La șapte dimineața, mă trezeam. Până la opt n-aveam griji multe, dar mai pe urmă eram tot mai îngrijorat. (Factorul vine pe la nouă] Ieșeam din casă la fiecare minut să mă uit înspre stradă. Mă temeam să nu vie tocmai când îmi iau cafeaua cu lapte, sorbeam în fugă laptele, iar pâinea o luam cu mine, fără să fi avut timp să aștern pe ea puțin unt. Veneam până la poartă și mă uitam în lungul străzii. Câteodată vedeam câte un om care semăna cu factorul și-l lăsam să se apropie ca să văd dacă mă înșelasem sau nu. Desigur, dacă n-aș fi fost de față, factorul ar fi putut să-mi lase scrisoarea la altcineva. Dar dacă scrisoarea s-ar fi rătăcit? Suntem atâția în casă, pe cine trebuia să întreb? Căci s-ar fi putut ca altcineva să mi-o ia și s-o puie la întâmplare în vreun loc, să uite să mă anunțe și pe mine. N-aveam curajul să întreb, în clipa când sunt mai mulți de față: „A venit factorul?” Și: „N-a adus nimic pentru mine?” Într-o secundă, când pot fi ascultat, când nu sunt distrați de cine știe care discuție. Poți să găsești zece oameni la un loc, toți atenți la cele ce spui! (N-aș spune nimic senzațional.) E preferabil să mă îngrijesc singur de chestiunea mea. În sfârșit, zăresc factorul. Mai întâi intră la dentistul de peste drum. Dentistul îl ține totdeauna de vorbă. Apoi se duce la o casă cu domnișoare bătrâne. Au câine rău, trebuie să aștepte. Și apoi se aude portița casei noastre. Vine. Stau înțepenit la locul meu așa ca să fiu văzut, dar vrând să fac impresia că nu sunt interesat, că mă preocupă cartea pe care o țin în mână. Totdeauna intră la noi, căci totdeauna are cineva o scrisoare, și este ziarul la care suntem abonați. Caut să ghicesc pe chipul factorului dacă are ceva pentru mine pe când traversează curtea noastră. Constat că nici nu mă bagă în seamă, că ar găsi oricând pe altcineva căruia să-i lase corespondența. Mă mișc eu, mă ofer să fac eu serviciul acesta. De fapt, mai sper că totuși se va găsi ceva pentru mine și că factorul imbecil nu s-a priceput să fie mai explicit sau că meseria i-a netezit orice expresie. Inutil, nimic pentru mine. Uneori factorul se uită în grămada de scrisori, să vadă bine dacă nu cumva mai este ceva pentru noi. Atunci aștept, chinul meu este deplin. „Nu e nimic!” Sau: „Ba da!” O scrisoare pentru altcineva. Va trebui să aștept iarăși o zi întregă.

Combin toate probabilitățile, de ce nu mi-a scris Dania nimic, caut să mă consolez și să trag speranțe pentru a doua zi, fac pasiențe ca să văd ce-o să se mai întâmple cu mine, fac o serie de lucruri - întâlnire cu un prieten, excursie, un joc de cărți - ca să mai rup din timp. De fapt, acum suport mai ușor lipsa veștilor. Prima oară mi s-a părut intolerabil, acum sunt obișnuit cu Dania și știu că așa procedează ea. Înainte de plecare, mi-a dat toate asigurările, mi-a jurat chiar că n-o să se mai petreacă tăcerea veche. N-am crezut-o complet, chiar dacă ea vorbea sincer. Asta e Dania, firea ei nu se poate schimba, este tot așa de definitivă ca și un om care s-ar fi născut surd sau șchiop. Trebuie să accept realitatea așa cum se prezintă și să cred că aceste tăceri, incapacitatea de a scrie o scrisoare, a pune mărci, a merge la poștă, e răscumpărată de emoția de care e cuprinsă când mă vede. Astfel, după câteva zile de așteptare febrilă a

factorului, încerc să mă consolez cu vorbele: nu-mi va scrie niciodată. Era inutil să discut motivele. Ne despărțiserăm tragic, o lăsasem îndrăgostită. La toamnă, vom reîncepe povestea noastră. Trebuia să trec spațiul verii fără să încerc să-mi explic ceva. Trebuia să-mi schimb firea și să trăiesc în prezent, fără să mai fiu victima nostalgiilor pentru trecut sau a. panicilor pentru viitor. Teorii care mă făceau să suport goliciunea unei zile. Bunica mea, bună patriotă, prefera să nu știe când vreun oraș cădea în mâna nemților. (Cu ce răutate o căutam să-i dau astfel de vești și îi întrerupeam treaba de gospodărie! Țin minte: se cântăreau merele. „A căzut Buzăul!”) La fel făceam și eu. Ca să am oarecare liniște, mă forțam să nu mă mai gândesc și să nu mai am o mie de bănuieli. Dar dimineața așteptam factorul cu aceeași înfrigurare și mă găseam tot atât de bolnav sufletește, incapabil să mă deprind cu o idee. În restul zilei, dacă luam parte la vreo distracție, mă socoteam un străin și, dacă vorbeam cu vreo fată care era bucuroasă să mă cunoască mai de aproape, eu știam că numai întâmplător continui un rol, dar că aparțin în altă parte, viața mei interioară are alte preocupări, chiar dacă nu mărturiseam nimic. Mă simțeam ridicol că existența mea este legată de o imagine de la care nu primeam nici o veste, și nimic nu proba că era ceva între noi. Câteodată reflectam: în definitiv, o mai fi ceva? Poate că nimic nu s-a schimbat? Sau s-a schimbat totul? Dania cu care am stat alături de atâtea ori - acum undeva pe fața pământului, între oameni pe care nu-i cunosc, cu treburi pe care nu le știu.

Factorul îmi aduce scrisori, dar de la alții. Se bănuiește că viața mea este normală, pot răspunde, mă pot interesa de faptele zilnice. Mi se pun întrebări, mi se atrage atenția că viața mea în această climă de munte fără griji mărunte, trebuie să fie admirabilă. Se vorbește cu mine despre vreun articol publicat, despre care eu nu știu nimic. Se face aluzie la o întâmplare veche din viața mea, care mi-e acum indiferentă. De la Milly câteva rânduri și fără nici o însemnătate, ca și cum ar fi vrut să scape de o obligație deoarece cu i-am scris de mai multe ori. Am mult timp la îndemână și pot să mă gândesc la viața necăjită a lui Milly. În orice clipă m-aș gândi, cu știu cu precizie ce face ea: e la birou, face calcule. Acum e la masă, îi cunosc restaurantul și obișnuita listă de mâncare, libertatea ei abia acum începe. Dar cât poate să dureze o seară? În timp ce Dania e liberă, ocupațiile ei se petrec la întâmplare, gusturile unei fete bogate. Adevărata tovarășă este Milly. Cu toate că rândurile ei puține mă fac să simt și mai mult că sunt părăsit, uitat de... Dania, și, când le-am primit și am recunoscut scrisul de pe adresă, am fost deprimat că nu veneau de la cine aș fi vrut. De la Mady am primit veste chiar după două zile. Mady îmi scrie chiar din casa Daniei, din atmosfera aceea îndepărtată. „Ca să fiu sigură că nu mă va întrerupe nimeni când îți scriu, m-am urcat pe acoperișul casei” Soarele căzând în întregime peste Mady și ea scriindu-mi. În timp ce Dania, iubita mea, lenevea în fața unei oglinzi, probabil. Mady îmi scrie o mie de întâmplări din viața ei de fetiță îndrăgostită. Dar toate rândurile nu mă interesau, voiam să știu ce face Dania. Eram un prieten nesincer așadar. Mady îmi scrie despre ea, și nu ca să mă ție în curent. La urmă: „Dania este foarte necăjită de plecarea ta.” Cum? Aș vrea să știu amănunte. Scrisoarea următoare de la Mady a venit repede, începea cu o muștrare: atât timp îți trebuie ca să-mi răspunzi! Deci logica mea era dreaptă, când credeam că nu trebuie să treacă prea multă vreme între două vești, în câteva rânduri, ca și cum ar fi ceva fără importanță, că a fost cu Dania la Sinaia, că pe Dania a lăsat-o acolo, și ea s-a întors, și că Dania se amuză făcând sporturi. Citeam scrisoarea lui Mady în grădina pe o alee, pe unde știam că n-o să vie nimeni. Am rupt scrisoarea lui Mady și am aruncat hârtiile pe iarbă, în voia vântului. A fost ziua mea cea mai rea. M-am hotărât să n-o mai întreb nimic pe Mady despre Dania, să-i vorbesc numai de atmosfera de aici, de ocupații, de planuri. Dar în scrisorile următoare, n-am avut impresia că Mady s-ar fi mirat prea mult de gestul meu. Ce puteam înțelege? Mady era prea copilă ca să-și dea seama de gravitatea sentimentului meu. Sau poate că socotea că trebuia să profit că eram departe, liniștit, într-un loc minunat, și să încerc să mă vindec.

Încerc să fac parte din viața care mă înconjoară; verișoarele mele sunt tinere, se amuză de micile petreceri din orașel, de oamenii de aici. Tineri provinciali cu care la București n-ai putea vorbi mare lucru acum sunt mereu în existența noastră, îi întâlnesc de câte ori ies pe strada principală, vin la noi ca să preparăm petrecerea de seară: o plimbare, o sindrofie într-o bodegă mereu goală sau la cofetăria centrală. Cu bunăvoință îmi conduc verișoarele, caut să mă amuz, să nu fiu un străin, un bătrân. Dar nu știu să dansez, să beau. Ceilalți petrec, eu le surâd cu prietenie și sunt bucuros dacă sunt lăsat în pace, dacă nu se crede nimeni obligat să-mi dea un rol, și astfel să se vadă cât de singur sunt. Și totuși, cu mine se întâmplă aventura care poartă în ea atâtea tinerețe. Prin jurul meu, camarazii dansează, râd, beau, o muzică suspină fals, iar eu mă gândesc că Dania există undeva - nu știu unde - pentru mine. Ne întoarcem

târziu noaptea, în parfumul brazilor. Luna a fost așa de mare, de apropiată, vibra cu atâta forță, că aveam impresia că o auzeam respirând. Scene în care trebuie să-mi înving antipatia pentru oameni. Sănătatea mea e șubredă, mă simt prost în tot lungul zilei, nu sunt în stare să fac plimbări mai lungi. Am zile în care sunt ținut pe scaun. Iar Dania există undeva.

De fapt, n-am decât un plan: să treacă timpul. Cât mai mult, să arunc zilele cu lopata. Tot ce se petrece cu mine na mă interesează. Un bătrân mi-a spus: „Și mai târziu cum ai să vrei să trăiești o singură zi dintre acestea!” Pentru ca să treacă timpul, joc cărți, sau fac pasiențe, sau discut susținând o idee care nu mă interesează. Fac vizite, primesc, citesc. Dacă hotărăști ce ai de făcut pentru fiecare oră din zi, timpul trece mai ușor. Ai chiar și satisfacția să te vezi desăvârșind o treabă, împart vremea. Cât voi sta aici, trebuie să mă bărbieresc de treizeci de ori. Deci număr fiecare bărbierit și socot mereu cât am făcut și cât mai am. Uneori fac excursii. Atunci pot să arunc mai multe zile deodată. Mi-am făcut ordine pentru ca o zi să treacă mai iute, după cum în tren îți aranjezi orele după stațiile pe unde treci, ca să ți se pară că mergi mai iute. Dimineața de la șapte la nouă, de când mă scol până vine factorul, trece cel mai greu, căci sunt prea emoționat ca să fac ceva. Atunci vin ziarele, sunt în curent cu ultimele vești ale lumii și amestec vreo noutate din Paris sau Londra cu preocuparea mea pentru Dania. Rudele mele se scoală pe rând, după cum seara adormiseră pe rând posturile la Radio. Pentru fiecare, bună dimineața și o mică discuție asupra nopții trecute. Ies de o mie de ori în grădină și asist la toate peripețiile cartierului. La dentistul de peste drum e închis, apoi se deschide o fereastră, cealaltă se scutură, apare servitoarea cu mătura, primul client care se grăbește ca să aibă primul loc. În sfârșit, vine factorul. Nimic. Și pentru restul timpului, ore de scris, de citit, de mers în grădină. Pe la șase seara consider ziua trecută, nimic nu se mai poate întâmpla. Factorul nu poate trece din nou, nici vreo chemare la telefon. Masa de seară se apropie, lumea se întoarce acasă. Pot să mă bucur de miracolul crepusculului în acest loc mic, cu aerul proaspăt, cu pomii răspândiți peste tot. Luna se vede tot mai puternic pe cer. Dar sănătatea mea atât de zdruncinată pune în aceste planuri toate surprizele. Zilnic am dureri. Prefer să rămân la locul meu, să renunț la plimbările care se fac în aceste locuri minunate. Atunci rămân pe balcon de vorbă cu bunica, în timp ce toți ceilalți - generația dintre mine și bunica - se duc să se plimbe. O pun în curent pe bunica cu ultimele întâmplări internaționale, care o interesează - cu toate că are optzeci de ani - și care pentru mine nu au nici o importanță. Am impresia că peste mine se aștern ani mulți, tot ce mă desparte de bunica. Bunica îmi spune: „Ești tânăr, viața se întinde în fața ta. Orice poți să plănuiești, căci nu e prea târziu. Eu am terminat, groapa este lângă mine!” Dar eu pot să cred asta, când mă chinui toată ziua (bunica mai spune: „Eu n-am fost niciodată bolnavă.”) cu băgare de seamă la ce mănânc, la locul unde stau, și neliniștit, fără nici o hotărâre pentru ziua de mâine[?]

Tot de la Mady aflu noutăți despre Dania. „A plecat la Sinaia!” Și apoi: „Se va întoarce vineri!” Imediat o și văd întoarsă; imaginez ce se întâmplă cu dânsa într-o atmosferă pe care o cunosc. Vra să zică, aș putea s-o găsesc dacă aș chema-o la telefon sâmbătă, căci nu știu la ce oră din vineri se întoarce, și apoi în ziua întoarcerii trebuie să fie multă lume în preajmă care o primește. Poate că mă va chema chiar ea, căci din Sinaia nu s-a priceput să mă cheme la telefon. Dar să mai aștept o zi. Nu prea mult, căci s-ar putea întâmpla ca Dania să plece din nou și în altă parte (sau în același loc. Mi-a spus că anul trecut mergea la Sinaia în fiecare săptămână.) Poate e mai bine s-o caute la telefon comisionarul meu. Dar o nouă scrisoare de la Mady îmi încurcă și mai mult gândurile, întâmplător, printre rânduri: „Dania nu s-a întors încă.” Rămâne ca eu să combin: De ce? Ce-a mai imaginat? Poate că se amuză acolo ? Sau, după cum pretindea, ezită să se întorcă într-un peisaj din care eu lipsesc ? Dar de ce nu se gândește că din Sinaia nu se poate face nici o corespondență cu mine ? Sau preferă să lase să treacă timpul, căci știe că orice veste este zadarnică și despărțirea dintre noi va rămâne aceeași ? Când se va întoarce atunci ?

Ce se va mai întâmpla între mine și Mady, când povestea dintre mine și Dania se va fi terminat ? Mady mi-a spus într-o zi cu multă prietenie: „Aș vrea ca, orice se va întâmpla între tine și Dania, noi să continuăm să fim prieteni.” I-am fost recunoscător pentru vorbele acestea. Pe o alee din Parcul Ioanid. Dar poate că m-au impresionat și pentru alt motiv. Ele sugerau posibilitatea unei despărțiri de Dania. Și, după ce Dania nu va mai fi nimic pentru mine, voi putea s-o văd pe Mady, să-i vorbesc, să ne continuăm prietenia. Am o întâlnire cu Mady care, din cine știe care motiv, se amână în ultimul moment. Nu sunt nenorocit, nu socot că i s-a întâmplat un accident. Amân cu ușurință pe a doua zi, pe a treia zi, pe oricând. O lună, sau un an, dacă va fi nevoie. Iar dacă telefonul Daniei întârzie să mă

cheme cu cinci minute față de ora obișnuită, sunt dezolat, trag concluziile cele mai funeste. Totuși, mai târziu, cu Dania nu mă voi mai întâlni niciodată, dar pe Mady o voi avea mai departe tovarășă. La ore bine chibzuite o voi chema la același telefon la care o căutam pe Dania. Poate că în prietenia cu Mady nu sunt perfect sincer. O iscodesc mereu de ce se întâmplă cu Dania. Caut să mă consolez prin ea, să discut cu ea ceea ce nu pot discuta cu cealaltă. Mă bucur că Dania nu este atât de departe, căci am atât de aproape o rudă a ei, sânge din sângele ei. Și, dacă o las pe Mady să vorbească de dragostea ei, de tristețile ei sentimentale (cât mai puțin), e numai ca să-i demonstrez că-i sunt prieten, că mă interesează cazul ei că pot să-i fiu necesar, și astfel să nu renunț la mine. Nu-mi scrie despre Dania, dar caut să descifrez în scrisorile ei cea mai mică aluzie la Dania. Un cuvânt care privește pe Dania, „A plecat” sau „învață italienește”, capătă o valoare deosebită pentru mine și îl interpretez într-o mie de feluri, în plimbările mele nesfârșite prin curte. O vecină franțuzită care mă vede plimbându-mă preocupat, într-un monolog ineputabil, mă numește „L'âme en peine”.

Dar mai târziu poate Mady îmi va deveni indiferentă, căci nu-mi va putea aduce nici o noutate, și va trebui să mă ocup numai de necazul ei. Sau chiar mă va durea o întâlnire cu dânsa. Mă voi teme să nu-mi amintească pe Dania, îmi va aminti de o mie de amănunte dintr-o casă în care intram familiar altădată și pe care o ocolesc acum cu spaimă, de unele obiecte care știu cum sunt aranjate. Mă voi teme să nu-mi spuie vreo veste care ar desprinde vechi dureri în mine, după ce cu multă osteneală am parvenit să am puțin calm și să pot să nu mă mai gândesc, sau gândul să se netezească, să nu mai ardă ca un fier roșu. Și Mady ar putea face unele imprudențe, prea preocupată de necazul ei ca să fie atentă față de mine sau înșelată de aerul meu ipocrit de indiferență. Și, după ce odată făceam toate tentativele ca să aflu de la Mady ceva nou în ceea ce privește pe Dania, mai târziu voi face tot posibilul ca Mady să nu-mi mai spuie nimic. Și gândul că oricând ea ar putea să-mi spuie ceva m-ar chinui. N-o voi întreba nimic ? Nici măcar dacă mai există câinele care se instalează totdeauna între mine și Dania? Sau poate că prietenia lui Mady depinde de frenezia mea? Mă întâlnește, mă caută, pentru că așa am deprins-o eu și pentru că îi fac muștrări când ne vedem prea rar. Dânsa s-a obișnuit să-și ocupe o parte din timp cu mine. Dar, atunci când n-o voi mai căuta prea deseori, se va deprinde cu felul meu nou de a fi. Va lăsa să treacă zilele fără să mai stăm de vorbă. Va fi mai greu atunci s-o caut la telefon, căci mă voi teme să nu dau peste altcineva. Nici ea nu mă va mai întâlni cu ușurință, pentru că Dania s-ar supăra rău. Dacă se va îmbolnăvi Mady, eu nu voi ști nimic, va trece timpul fără să am vreo știre. De prima sărbătoare mare - Anul Nou -, îmi va trimite vreun semn, dar pe urmă iarăși voi fi în întuneric. Cea mai mică neînțelegere va fi un motiv de despărțire, căci nu va mai fi nici o ocazie să te explici. Amenințări ca „Nu ți-o voi ierta” devin posibile de aplicat, căci suntem de multă vreme deprinși să nu ne mai vedem. Fiecare cu calea lui, ca și odinioară, pe când nu ne cunoșteam. Și într-o zi o voi vedea. Dar nu ne vom putea vorbi multă vreme, căci, orice ar spune ea, aș socoti că e prea neînsemnată față de prietenia noastră veche. Ea va spune: „Mă vede cineva care mă va spune acasă.” Eu gândesc: „Ce e atât de grav? în definitiv, nu poate să-ți faci decât cinste, că tu, o fată neînsemnată, mă cunoști, iar eu îți arăt o oarecare prietenie. Exact mentalitatea Daniei!” Mi-aduc aminte când Dania mi-a lăsat brațul pentru că a trecut pe lângă o casă de unde ar fi putut să fie recunoscută. Și, supărat, voi pleca, răzbunându-mă acum pentru că n-am plecat altă dată imediat ce Dania mi-a făcut așa ceva. Și, după ce ne vom despărți, cu toate că n-am văzut-o pe Mady de câteva luni, ca și pe Dania, voi reflecta: „Ce teribil s-a îngrășat!” Mady nu este frumoasă, are tendințe de a se îngrășă, nici o trăsătură fină, râde gras, cu crețuri în jurul ochilor, nu seamănă deloc cu Dania, mai degrabă cu Raul, are sâni abundenți, gâtul scurt și pistrui mulți: o perfectă evreică de provincie, care pare mereu mulțumită că are tot ce-i trebuie. Familia ei nu-și pierde timpul ca s-o facă elegantă, cu toții convinși că ea nu merită această osteneală și pentru că toți sunt preocupați numai de Dania. Astfel că o văd mereu cu aceleași haine, puse parcă la întâmplare pe dânsa. Dar uneori apare gătită, are un taior gri (totdeauna același taior) care o face pompoasă și-i alungă calitatea ei principală: naturalul.

Urmăresc pe un om care poate semăna cu un funcționar de poștă (nu chiar factorul familiar care vine zilnic la casa mea, aducându-mi scrisori ce nu mă interesează), care s-ar putea îndrepta spre (așa mea, să-mi aducă un aviz telefonic. L-am văzut pe acest om chiar în mijlocul orașului. Acum el trebuie să se strecoare exact pe străzile care duc la casa mea, să intre pe poarta casei, să mă caute tocmai pe mine, să-mi aducă un aviz telefonic și acel aviz să fie tocmai de la Dania. Deci vreo sută de întâmplări norocoase, trebuie să mă rog lui Dumnezeu pentru fiecare, și abia

una împlinită, trebuie cu panică să aștept să se întâmple și cea viitoare. Nimic, absolut nimic, parcă s-a pus între noi o lume întreagă să ne separe. La întoarcere, voi găsi o scuză oarecare: „Am vrut! Dar a fost imposibil. Tocmai la ora proiectată a fost cineva la mine.” Va fi deznădăjduită. Dar va avea dreptate. A doua zi o vizită. Și apoi altă vizită. Și apoi o excursie cu automobilul. Mady mi-a spus când m-am întors de la Constantinopol, după o absență de cinci zile: „Tot timpul te-a așteptat, în fiecare minută, nu putea face nici o mișcare de atâta așteptare!” într-adevăr, câteva minute după ce am sosit, la o oră când de obicei nu poate să-mi facă nici un semn, căci este acasă tatăl ei, mă chema la telefon și îmi spunea să vii neîntârziat la ea, căci nu mai poate de dor. „Și de unde ai știut exact la ce oră voi fi înapoi, chiar ajuns acasă?” „Am calculat cât stai acolo, m-am informat când sosește vaporul la Constanța, când pleacă trenul de la Constanța, când sosește la București. Am făcut socoteala în cât timp poți să fii de la gară acasă!” Cum a putut face Dania așa ceva?

Și astfel trec zilele aici. Fiecare minută este obositoare, mă uit la ceasul de la mână de o mie de ori pe zi și eu nu pot să scriu pe aceste pagini decât un rezumat. Ar trebui să am un caiet, cu numărul foilor cât numărul zilelor, și să scriu pe fiecare pagină ce mi se întâmplă. Dar paginile ar semăna între ele și ar fi indiferente pentru un lector străin. Tot ce fac se poate reduce la câteva vorbe. Merg la cimitirul târgului, din pietate pentru morții pe care i-am cunoscut, dar mai ales ca să treacă timpul. Astăzi am fost în fundul grădinilor bunicii. Adică odinioară a bunicii, căci acum sunt alți proprietari. M-am dus pe drumuri pe care odinioară hoinăream ca un stăpân. De câte ori am privit pe oameni la muncă... Știu unde a fost căpița sub care mă odihneam într-o vară, acum douăzeci de ani. Pârâul de pe marginile căruia culegeam flori, margarete. Lanurile de grâu mai mari decât mine. Caut să refac propria mea copilărie, întrebându-mă locurile altuia. Așa se va întâmpla mai târziu și cu casa bunicii. Dentistul de peste drum îmi spune: „Singura mea distracție e să vă văd în grădina voastră. Primul care sosește primăvara și deschide porțile ca să intre trăsura cu care vine de la gară, și toamna, când se închid porțile după ultimul dintre voi.” în fiecare an fac câte o plimbare în fostele domenii ale bunicului. Azi, la fel. Astfel a trecut o dimineață întreagă.

În grădina din față există un pavilion în care ne petrecem o mare parte din zi. Scaune comode, masă și aerul curat. Pe un perete al pavilionului scriu câteodată diferite glume, versuri, numai iscălitura, și le datez, în fiecare vară când vin aici, constat timpul care trece după data care devine tot mai veche. Găsesc scrise și mărturisiri impresionante: „Am suportat vacanța aceasta foarte greu.” Care o fi fost motivul atunci? Căci vacanța de acum mi se pare greu de suportat. Acum am scris o singură literă ca să nu priceapă nimeni: D, și cu un semn de întrebare. Căci față de existența actuală a Daniei sunt un străin, ca și cum aș vrea să știu ce se petrece în altă planetă. Nici rău, nici bine. Asta e Dania. Se lasă să trăiască la întâmplare. Am întrebat-o în ultima scrisoare pe Mady: „Ce mai face Raul ?” Asta e un fel ca s-o întreb de viața pe care o duc ei, fără s-o întreb fățiș de Dania. Dar Mady nici nu s-a gândit să-mi spuie ce mai face Raul.

În tot timpul despărțirii, am văzut că nu mai poate continua nimic între mine și Dania. Iarăși telefoane întâmplătoare ? Și viața ei de păpușă care nu este în stare să ia o hotărâre ? Iar eu așteptând, suportând ridicolul așteptărilor. Totul trebuie să se întrerupă, ceea ce a fost nu se poate prelungi; Dania mi-a arătat totdeauna că este incapabilă să se schimbe. Curajul acestei întreruperi e greu de avut. Dar acum am prilejul, fără nici o scenă care m-ar înduioșa prea mult și ar risipi orice decizie, să desfac. Vor fi câteva zile foarte rele pentru mine, dar n-am de ales. Voi păstra o experiență în plus. Voi ști mai precis cum să privești pe oameni și că nu trebuie să ai nici o încredere în ei, să nu îți seama de jurămintele și de lacrimi. Voi fi mai puțin naiv. Căci Dania își va continua viața ei de ființă tulburătoare și iresponsabilă.

Oamenii nu rămân aceiași, nu se poate conta pe ei. În primele zile, Mady mi-a scris de multe ori, factorul îmi aducea mereu scrisori de la dânsa. Și acum primesc tot mai rar. Îmi spune că e foarte necăjită, dar nu-mi dă nici o explicație. Despre Dania, numai câteva cuvinte. A plecat de la Sinaia. Acum e la Constanța. Când și-a schimbat locul ? A trecut prin București ? Cât a stat la București ? N-a avut timp să-mi trimită un semn cât a stat în București ? În orice caz, atunci a găsit ea scrisorile mele, căci la început îi scriam. (Nu s-a priceput să-i spuie lui Mady să-i trimită scrisorile mele la Sinaia, iar pe mine nu m-a anunțat că și-a schimbat adresa.) Scrisori în care eram prietenos, îi spuneam mici evenimente din viața mea de aici, ca unei surori, ca unei iubite, și îi puneam întrebări pentru lucruri mici, fără s-o las

să bănuiască măcar că nu sunt sigur că voi primi vreun răspuns, în ce zi exact s-a făcut schimbarea Daniei ? Și Mady, care nu s-a priceput să mă ție în curent... Dar îmi aduc aminte de o sâmbătă după-amiază (sărbătoarea evreiască) foarte rea, când am suferit mai mult ca de obicei, m-am torturat plimbându-mă la nesfârșire prin grădină. În ziua aceea trebuie să fi hotărât Dania să ne despărțim. Și acum, alt peisaj. Alți cavaleri împrejurul Daniei. Odată munții, acum marea. Haine de munte, acum costum de plajă. Sporturi de munte, acum sporturi de mare. Gelozia poate construi toate amănuntele lor. Zilele la casa bunicii au devenit tot mai greu de trecut. Voi pleca, nu se poate admite ca Dania să se distreze, iar eu să număr minutele într-un loc neînsemnat. Bineînțeles, nu unde este Dania, ca să nu fac impresia că o urmăresc. Dar tot la mare, la Balcic. Dar prin Constanța. La Constanța numai străini în preajmă, mă așteptam să găsesc pe Dania printre ei. Toamna a sosit de multă vreme, în fiecare zi e mai frig. La Balcic, aproape pustiu, în fiecare zi, alți oameni pleacă. Am găsit câțiva cunoscuți, care s-au dus unul câte unul. Pe plaje, dimineața, sunt aproape singur. Dania trebuie să se fi întors, dar e inutil să părăsesc Balcicul. Sunt atât de trist că nu mă pot bucura de culorile minunate ale mării. Dar ce aş face la București ? În cel mai bun caz, aş începe cu Dania viața de odinioară. Iarăși așteptări, deziluzii și speranțe, necazuri în fiecare clipă. Amicul B. A fost câtăva vreme aici.. În fiecare seară vorbea cu nevastă-sa la București. Vra să zică, e așa de ușor de vorbit cu Dania! S-o caut? Și ce să-i explic în câteva minute? Și dacă voi găsi telefonul ei ocupat, ca altădată? Boala mea e mai insuportabilă ca totdeauna, cu atât mai bine. Nu fac nici o efortare ca să mă scutur din nefericirea mea. Spun: sunt bolnav. Dar e inutil să dau prea multe explicații despre boala mea. Cu toate că, din pricina asta, neliniștile cu Dania capătă o și mai mare intensitate. Mă simt și mai singur, și mai neîndreptățit. Nici un doctor nu se pricepe să mă vindece, nici măcar nu știe bine ce am. Cei care mă văd necăjit din pricina bolii simplifică și-mi spun: „Exagerezi, te complaci în starea asta.” Dacă n-aș avea dureri zilnice, aş crede că au dreptate.

Și, în sfârșit, în ziua hotărâtă la întâmplare, dar pe care n-am vrut s-o schimb, ca să mă asigur că sunt încă stăpân pe faptele mele, am venit la București. Am sosit seara, a doua zi era întreagă înaintea mea. Dar până atunci aveam să aștept o noapte. Când plecasem, renunțasem la camera mea, acum n-aveam unde să stau. La rudele mele n-am parvenit să am atâta îndrăzneală să spun: „Dorm la voi în noaptea asta.” Am tras la hotel, cum nu mi s-a mai întâmplat la București și mi-am simțit singurătatea și mai deplină. Mobile străine și fără stăpân, o mie de oameni s-au perindat înaintea mea pe aici. Nu voi găsi cea mai mică amintire din viața mea de odinioară. De la două seara, la opt dimineața. Adică până la șapte și jumătate dimineața, căci ultima jumătate de oră trece mai ușor, trebuie să mă îmbrac. Ultimele automobile care trec seara... mai multe, trei, două, unu. (Zgomotul unuia care încă se aude, când trece altul.) Apoi o bucată de tăcere. Și apoi iarăși automobilele care pornesc odată cu zorile, unu, două, trei, mai multe. Am auzit fiecare pas care a trecut. S-au deșteptat păsările (există păsări în București!), s-au deschis vitrinele, au venit lucrătorii pentru o casă care se construia peste drum. (Am asistat la construirea ei.) Și o mulțime de zgomote mici pe care le-am identificat, cu toate că nu știam mare lucru despre ele până acum. Viața în provincie îmi dase un oarecare calm, care credeam că va continua. Și, întors la București, m-am regăsit chinuit, incapabil să mă stăpânesc. Mă îmbrac și încerc să încetinesc gesturile. Ies în stradă la o oră la care nu-mi aduc aminte să mai fi fost. Cumpăr un ziar, apoi altul. Sunt primul client într-o cofetărie. Privesc fotografiile din fața cinematografelor. Mă duc la vechea mea adresă și întreb emoționat dacă m-a căutat cineva la telefon sau dacă am vreo scrisoare. Căci Dania nu știe că nu voi mai sta în casa aceea și trebuie să-și închipuie că e timpul să sosesc. Nici o scrisoare, nu m-a căutat nimeni! Vra să zică, povestea mea cu Dania trece printr-o criză mai gravă decât îmi închipuiam. Căci nu credeam că Dania a tăcut cu voință, a decis despărțirea dintre noi, ci numai a lăsat să treacă timpul, cu firea ei tembelă. Socoteam că în toamnă mă așteaptă exact viața de odinioară. Dar voiam să fac transformări. Cum, nu știam. Voiam să plec de acasă, dar un al doilea portar îmi spuse „V-a căutat ieri la telefon o duduie.” Tocmai ieri, ce coincidență! O singură dată. Și eu care credeam că am fost căutat în ultima vreme de mai multe ori pe zi. Dar dacă m-a căutat altcineva ? Poate că Mady ? Ce să mă fac la București până la ora când îi voi putea telefona Daniei? Milly nu este aici, a plecat în concediu. Încă o cofetărie. Să văd ce case noi s-au mai construit.

Ora zece. La zece și jumătate ar fi mai bine. Până atunci voi trăi fiecare minută. Am un noroc. Tânărul Raul e la școală dimineața. El îmi răspunde de obicei când o chem pe Dania, și mi-ar fi greu să suport acum vocea lui stridentă de copil isteț și sănătos. Ar trebui să spun cine sunt (m-ar recunoaște, de altfel), să mă prefac că sunt încântat că stau

de vorbă cu el, și n-aș avea nici un chef să-i vorbesc. Și el nici nu s-ar gândi să plece de la telefon prea repede, ar socoti că, după o atât de mare despărțire, trebuie să-mi vorbească mult. Iar Dania, când va veni la telefon, va ști de prezența mea, nu o voi mai putea surprinde sinceră. Apoi nu va putea să îndepărteze pe Raul, și va vorbi cu mine convențional, ca în fața unui al treilea. O secundă înainte de a face numărul de la telefonul Daniei: 34622! Poate că Dania nu s-a întors încă la București. E în străinătate. Poate că a murit. Sau s-a măritat. Poate că nu e singură acasă. Raul o fi rămas acasă. Sau vorbesc cu Mady. „Ce-o să fac atâta vreme fără tine?” Și apoi două luni de întuneric. Numai vagile vești de la Mady, care anunțau câteva fapte, dar care nu transmiteau starea sufletească a Daniei. Poate că e telefonul ocupat. Un sfert de secundă după ce am făcut numărul, când nu se știe dacă e telefonul liber sau ocupat. Telefonul sună în casa Daniei, o dată, de două, de trei ori. Ce tragic sună! Cine îmi va răspunde? Poate servitoarea, poate...

Aud: „Cine e acolo?” Mady sau Dania, căci seamănă între ele la voce. „Caut pe Dania!” „Eu sunt!” „Și aici e Sandu!” Ce vorbă să spun mai întâi? Imputare? Declarație? Vocea Daniei: „De ce taci ?” Nici o vorbă n-ar fi potrivită. Și iarăși Dania: „O să te rog mult să mă ierți, dar uite ce se întâmplă: chiar acum e la mine profesoara mea de italiană..? „Atunci altă dată!” Am închis telefonul brusc. Asta e tot? Avea lecție, dar cum n-a imaginat ceva mai bun să-mi spuie ? Trebuia să mă caute îndată sau să iasă ea pe stradă, spre mine. (Elisabeth Bergner în Ariane aflând că iubitul ei a sosit!...) Trebuia să uite că are profesoară. Trebuia să-mi spuie: „Mai cheamă-mă peste jumătate de oră, când termin lecția”. Atunci ne vom explica. Asta e tot! Ce trebuia să fac ? S-o caut peste câțva timp, când nu va mai avea lecția? Ar fi prea umilitor să fac așa ceva... Dacă aș putea să fiu indiferent, cum îmi promiteam de la distanță, de la Balcic. Voi aștepta eu la telefonul meu. După ce va termina lecția, mă va căuta ea fără îndoială. Să aștept. Cât putea să mai ție lecția? Zece minute, cincisprezece minute, sau poate că abia începuse, o oră întreagă. Sau poate profesoara n-are oră fixă, rămâne mai mult decât trebuie. (Mulțumită că dă lecții unei fete deștepte și bogate.) Telefonul meu e mereu ocupat, poate că mă caută Dania și nu găsește liber. Dar dacă Dania, exasperată de a mă fi căutat de prea multe ori, renunță tocmai când telefonul meu e liber? A trecut o oră, dacă aș chema-o eu? A trecut destul timp ca să nu mă umilesc prea mult căutând-o. Numărul ei; cine îmi va răspunde ? Raul. E acasă! Și eu care credeam că am scăpat de el, că e la școală! Mă primește cu o explozie de vorbe prietenești, îi răspund la tot, mă bucur la fel, ca să nu las să se cunoască gândurile mele ascunse, în sfârșit, plasez întrebarea care era unica mea preocupare: „Dar Dania ce face ?” „S-a dus la școala de șofeuri!”

Am trecut ziua aceasta penibil. Și zilele următoare. Am căutat-o pe Dania la telefon. De câteva ori. N-am găsit-o. Sau vorbeam fără să ne înțelegem, și nu se gândea Dania să-mi trimită singurul cuvânt normal: „Vreau să te văd!” Câteodată îi auzeam glasul emoționat ca și odinioară. „Te-am așteptat atâta vreme și acum parcă n-ai venit...” „Tu!...” „Am vrut să te uit, dar văd că n-a fost posibil.” De ce a vrut să mă uite ? „Credeam că o să continuăm viața noastră minunată de odinioară!” Nu înțelegeam nimic. I-am spus: „Dar pentru prietenia noastră veche trebuie să-mi explici. Misterul acesta este intolerabil.” „Ai dreptate, dar acum am lume la mine.” „Când?” „Mâine!” „Mâine-dimineață neapărat. Orice ar fi.” „Promit.” Cum am așteptat! La telefon. Dar Raul mi-a spus: „Dania a plecat chiar acum în oraș.” N-a avut curajul să vorbească răspicat. Mady mă căuta, am putut, în sfârșit, să-mi dau o întâlnire cu dânsa. Aveam să aflu ceva. M-am prezentat rece, indiferent pentru existența lui Mady, dorind numai să ascund panica în care trăiam din pricina Daniei. Mady a fost îndurerată. — „Cum te-a așteptat și ce rece ai venit! Asta nu se va putea uita niciodată.” Mady mai spune, ca și cum lucrul acesta n-ar avea mare importanță:

„Acum, că v-ați hotărât să vă despărțiți, tu și Dania!”

„Mărturisesc că n-am priceput nimic din purtarea Daniei.”

„E mai bine să nu mai vorbim. Tot ce trebuie să știi e că eu am rămas aceeași.”

Și apoi: „Când mi-a spus astăzi Dania hotărârea voastră, am rămas înmărmurită.”

Mă mira ce motiv avea Dania, dar și eu hotărâsem același lucru, văzusem clar că nu trebuia să continuăm viața veche. Mă durea mai puțin? În dimineața aceea am căutat-o pe Dania de mai multe ori la telefon, am cercetat toate automobilele care treceau pe lângă mine ca să văd dacă n-o pot descoperi. Și după-amiaza am căutat să vorbesc limpede cu mine însumi, căci nu găseam nici un prieten ca să-mi vorbească..

Am văzut-o prima oară la intrarea Ateneului. Ce trebuia să fac ? Să salut ? Să zâmbesc ? Să arăt că mă bucur ? Să continui scena de prietenie pe care am avut-o cu Dania când ne-am despărțit cu atâta vreme înainte? În pauză, a venit cu Mady la mine și mi-a dat mâna. Am vorbit lucruri neînsemnate. La ieșire am căutat s-o mai văd o dată. Am văzut-o cum întârzie să vie spre ieșire, căci mereu o întâmpina câte un admirator care voia s-o salute cu toată ceremonia. Dar socoteam că am dreptul să-i spun încă o dată bună seara. Dania venise mai înainte la mine, deci aveam dreptul să mă apropiu. Scena aceasta, cum să fac să dispară din viața mea. Dania i-a spus lui Mady (care mi-a transmis mai pe urmă): „Sandu vrea să se împace!” Mady mi-a adăugat: „Nu trebuia să te umilești!”

Odată a venit Dania chiar la un concert mai mic, la care nu credeam s-o văd. Dar numai o dată. La concertul viitor de felul acesta, n-am mai văzut-o. Am întrebat-o pe Mady: „De ce ? Măcar tu, Mady...” „Mi-a spus Dania să nu viu, căci evreii vor fi alungați..”

N-am mai căutat-o la telefon pe Dania, n-am mai mers prin preajma străzii ei. (De altfel, lua automobilul chiar din poartă și n-aș fi putut s-o întâlnesc pe strada ei.) Speram totuși că o întâmplare extraordinară va termina neînțelegerea. Auzisem că Dania se plimbă la șosea cu mașina, în fiecare zi ? Pe la ce oră? Spre seară am fost la șosea, departe. Stăm singur pe o bancă și reflectam asupra aventurii mele care se încheiase fără de nici un sens. Priveam toate mașinile care treceau prin fața mea cu nădejdea nebună că va apărea Dania. Va fi singură? Se va coborî la mine ? Mă va înțelege îndată? Așteptam totuși. Am plecat numai când s-a lăsat noaptea complet și când Dania nu m-ar fi putut recunoaște în întuneric.

Despărțirea definitivă dintre noi s-a făcut fără de nici o explicație, încurcat, cum fusese și dragostea noastră. Ultimele noastre discuții fuseseră tulburi. Dania îmi trimisese, pe rând, cuvinte de dragoste și răutăți. Eu îi făceam reproșuri sau îi vorbeam cu același elan ca și odinioară. De ce n-am fi vorbit încă o zi la telefon? Și încă un an? Ne întâlniserăm numai din pricina unor întâmplări care n-aveau să se mai repete. Știam că s-a terminat totul între noi, dar voiam o scenă ultimă, căci așa se încheie orice poveste. Cu Dania nu se întâmplase ceva nou, nu se măritase, nu începuse dragoste cu altul, ca să nu mai aibă timpul să se ocupe de mine o ultimă oară. Credeam că după câteva zile, văzând că nu-i mai dau nici un semn, Dania, știindu-mă că sunt la București, în aceeași casă și deci așa de ușor de găsit, mă va chema. La ora când mă căuta la telefon odinioară. N-are musafiri, deci e liberă să nu se poată opune dorului. Multe zile am așteptat frenetic. Voiam s-o sugestionez pe Dania de la distanță și s-o fac să desăvârșească minunea. Dar ar fi putut avea loc între noi o conversație de adio ? Una ar fi atras pe a doua, și așa mai departe, și nu s-ar fi încheiat nimic. Lipsa de inițiativă a Daniei era de data aceasta folositoare. Sau când mă găseam eu în fața telefonului și oscilam între hotărârea mea și tentația de a o chema. Dar nu încercam și din frica să nu fiu primit prost: telefonul Daniei ocupat, altcineva care-mi va spune că nu e acasă sau vreo vorbă aspră. Dania chiar, care nu se va pricepe să mă liniștească. Eram în fața telefonului la un metru, și totuși distanța până la Dania rămânea imensă, până la lună....

Pentru ultima oară, o conversație la telefon cu Dania! Pentru ultima oară să-i combin numărul telefonului, gest atât de familiar odinioară. Ce cuvinte să aleg ? Despre ce să-i vorbesc ? Ce să rețin și la ce să renunț? Nu voi putea să vorbesc tocmai de ce e mai important între noi: pricina despărțirii noastre. Iar alegând alte subiecte, sunt neserios. La ce să mă refer din viața noastră veche? Ce cuvinte să repet, știind că pentru ultima oară mai pot face așa ceva? Dar nici nu știu dacă trebuie să-i spun „tu” sau „dumneata”, căci ea s-a desfăcut în două, prezente amândouă totuși: cea cu care încercam să schimb gândurile cele mai intime (acea care se bucura văzându-mă mâncând) și cea străină, cu alte preocupări, fără de nici o atenție pentru chinul meu. Pentru ultima dată! M-a întrebat o voce străină, poate servitoarea. Mi-am spus numele întreg și chiar la telefon am înțeles că asta a pricinuit mirare. Servitoarea mi-a cerut, cu o voce nefirească, să-mi repet numele. Altădată eram recunoscut imediat numai după timbru și plecau s-o anunțe pe Dania fără să mai fie nevoie să mă întrebe cine sunt. (Și acum poate că m-au recunoscut, dar nu le venea a crede că sunt eu.) Și am auzit de la Dania un „alo” mai ferm ca de obicei, semn că socotea și ea că trebuie să-mi vorbească fără șovăiri. I-am spus la întâmplare: „Plec într-o călătorie din care nu mă mai întorc niciodată. Cred că trebuie să-mi iau rămas-bun. Și să-ți dau felicitări pentru tot ce ți se va întâmpla de acum înainte, căci nu voi mai avea nici un prilej să le transmit. Pentru Anul Nou, pentru anul celălalt, pentru peste zece ani, pentru fiecare onomastică a ta,

pentru fiecare rochie pe care o îmbraci, tu care pretindeai că-ți faci rochiile numai ca să-mi plăci mie, pentru orice se va întâmpla cu tine la care eu nu voi lua parte.." Nu știam ce să-i mai spun. Și, așa prost cum am putut, am cântat *Gute Nacht mein Kind*. După ultima notă, am închis receptorul. Dania a vorbit ceva: „Nu adio, numai la revedere!” Și din partea ei câteva vorbe la întâmplare, căci nu mai putea continua nimic.

De abia acum povestea mea se terminase pe deplin. Cum a fost întâia zi după aceea, și a doua zi, și mai târziu? Uneori dam câte un telefon la casa Daniei numai ca să mă apropii de acel peisaj așa de cunoscut. Auzeam cum sună telefonul chemând pe cineva. Știam unde e așezat telefonul ei, ce lucruri sunt prin preajmă, cum arată camera, celelalte camere prin care străbate sunetul soneriei puse de mine în mișcare. Imediat ce cineva ridică acolo receptorul, închideam eu, mai înainte de a auzi vreun glas. Dar toate aceste amănunte nu mai vreau să le spun...

București, 17 decembrie 1935

[1] o fată tânără (fr.)

[2] Noapte bună, copilul meu (germ.)

[3] „Hilda, ești acolo?” „Da, tată” „Bine!” (germ.)

[4] Este un reproș? (fr.)

[5] *Passer/Sauter du coq à l'âne* - a sări de la un subiect la altul (fr.)

[6] Ce am făcut? (germ.)

Sursele și contribuitorii articolelor

Jocurile Daniei *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=78517> *Contribuitori:* A Reader

Licență

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported
[//creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)
